

Oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6

Tampere, Ylöjärvi, Nokia, Pirkkala, Lem-
päälä, Kangasala, Vesilahti, Orivesi

Sisällys

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS.....	4
Tavoitteet	4
Sisällöt	10
Perusteiden sisällöt	10
Seudulliset sisällöt	12
SUOMI TOISENA KIELENÄ.....	19
Tavoitteet	19
Sisällöt	24
Perusteiden sisällöt	24
Seudulliset sisällöt	25
RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ.....	32
Tavoitteet	32
Sisällöt	33
Perusteiden sisällöt	33
Seudulliset sisällöt	34
VIERAS KIELI ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ.....	37
Tavoitteet	37
Sisällöt	39
Perusteiden sisällöt	39
Seudulliset sisällöt	40
MATEMATIIKKA	48
Tavoitteet	48

Sisällöt	53
Perusteiden sisällöt	53
Seudulliset sisällöt	55
YMPÄRISTÖOPPI	60
Tavoitteet	60
Sisällöt	66
Perusteiden sisällöt	66
Seudulliset sisällöt	67
USKONTO.....	71
Tavoitteet	71
Sisällöt	74
Perusteiden sisällöt	74
Seudulliset sisällöt	75
ELÄMÄNKATSOMUSTIETO.....	78
Tavoitteet	78
Perusteiden sisällöt	80
Seudulliset sisällöt	81
HISTORIA	84
Tavoitteet	84
Sisällöt	86
Perusteiden sisällöt	86
Seudulliset sisällöt	86
YHTEISKUNTAOPPI.....	88

Tavoitteet	88
Sisällöt	89
Perusteiden sisällöt	89
Seudulliset sisällöt	90
MUSIIKKI	92
Tavoitteet	92
Sisällöt	94
Perusteiden sisällöt	94
Seudulliset sisällöt	95
KUVATAIDE	99
Tavoitteet	99
Perusteiden sisällöt	103
KÄSITYÖ	104
Tavoitteet	104
Sisällöt	106
Perusteiden sisällöt	106
Seudulliset sisällöt	107
LIIKUNTA.....	114
Tavoitteet	114
Sisällöt	117
Perusteiden sisällöt	117
Seudulliset sisällöt	118

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Tavoitteet

Äidinkieli ja kirjallisuus tavoitteet luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
T1 Oppilas harjoittelee viestimistä erilaisissa viestintäympäristöissä. Oppilas harjoittelee ilmaisemaan mielipiteitään tutussa ryhmässä.	T1 Oppilas osaa asioida erilaisissa tilanteissa asianmukaisesti. Oppilas harjoittelee ilmaisemaan mielipiteensä vuorovaikutustilanteissa.	T1 Oppilas harjoittelee haastattelutaitoja. Oppilas harjoittelee väittelyä ja harjaantuu perustelemaan mielipiteitään vuorovaikutustilanteissa.	T1 Oppilas kehittyy viestijänä erilaisissa tilanteissa. Oppilas osallistuu keskusteluun ajankohtaisista aiheista. Oppilas osaa perustella mielipiteensä sekä kuunnella ja reagoida muiden mielipiteisiin.
T2 Oppilas harjoittelee erilaisissa ryhmissä toimimista ja perusviestintätaitoja (katsekontakti, vuorottelu, kuunteleminen, reagointi). Oppilas harjoittelee tarkoituksenmukaista puhetapaa toisten tunteet huomioon ottaen. Oppilas edistyy keskittyvän, tarkkan ja päättelevän kuuntelemisen taidoissa.	T2 Oppilas harjoittelee perusviestintätaitoja (katsekontakti, vuorottelu, kuunteleminen, reagointi). Oppilas osaa toimia erilaisissa ryhmissä ja arvioi omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä. Oppilas kehittää kielenkäyttötaitoaan erilaisissa viestintätilanteissa.	T2 Oppilas toimii erilaisissa ryhmissä ja harjoittelee vuorovaikutustaitojaan erilaisissa viestintätilanteissa. Oppilas tarkastelee sanallisen ja sanattoman viestinnän eroja.	T2 Oppilas tietää, miten erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimitaan. Oppilas osallistuu aktiivisena toimijana vuorovaikutustilanteisiin pyrkien vaikuttamaan omalla viestinnällään. Oppilas harjoittelee yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta esim. oman koulun oppilaskunnan kautta.

<p>T3 Oppilas harjoittelee lukemaan eläytyen erilaisia tekstejä. Oppilas osallistuu erilaisiin äänenkäyttö- ja draamaharjoituksiin ja -leikkeihin.</p>	<p>T3 Oppilas rohkaistuu toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas harjoittelee esiintymistä yksin ja ryhmässä. Oppilas osallistuu erilaisiin äänenkäyttö- ja draamaharjoituksiin ja -leikkeihin.</p>	<p>T3 Oppilas suunnittelee ja toteuttaa esityksen ryhmän kanssa. Oppilas osallistuu erilaisiin äänenkäyttö- ja draamaharjoituksiin ja -leikkeihin.</p>	<p>T3 Oppilas osallistuu erilaisiin äänenkäyttö- ja draamaharjoituksiin ja -leikkeihin. Oppilas osaa pitää lyhyen puheenvuoron tai esityksen.</p>
<p>T4 Oppilas tutustuu erilaisiin viestintävälineisiin. Oppilas harjoittelee palautteen antamista ja vastaanottamista.</p>	<p>T4 Oppilas kehittää omaa kykyään toimia viestijänä vuorovaikutustilanteissa. Oppilas ymmärtää palautteen antamisen merkityksen ja harjoittelee rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista.</p>	<p>T4 Oppilas harjoittelee viestintää monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilaan kriittisyys viestijänä ja viestien vastaanottajana kehittyy. Oppilas osaa antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta.</p>	<p>T4 Oppilas harjoittelee toimimista monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta.</p>
<p>Tekstien tulkitseminen</p>	<p>Tekstien tulkitseminen</p>	<p>Tekstien tulkitseminen</p>	<p>Tekstien tulkitseminen</p>
<p>T5 Oppilas harjoittelee sujuvaa lukemista erilaisten tekstien avulla ja tutustuu erilaisiin lukustrategioihin. Oppilas harjoittelee arvioimaan lukutaitoaan ja luetun ymmärtämistään.</p>	<p>T5 Oppilas lukee erilaisia tekstejä ja harjoittelee erilaisia lukustrategioita huomioiden painettujen ja monimediaisten tekstien erot.</p>	<p>T5 Oppilas lukee sujuvasti erilaisia tekstejä ja oppii käyttämään erilaisia lukustrategioita huomioiden painettujen ja monimediaisten tekstien erot.</p>	<p>T5 Oppilas lukee sujuvasti erilaisia tekstejä ja osaa käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita huomioiden painettujen ja monimediaisten tekstien erot.</p>
<p>T6 Oppilas tutkii tekstien avulla sanojen muotoja ja merkityksiä.</p>	<p>T6 Oppilas harjoittelee sanojen luokittelua merkityksen ja muodon</p>	<p>T6 Oppilas harjaantuu sanojen luokittelemisessa merkityksen ja muo-</p>	<p>T6 Oppilas osaa luokitella sanoja merkityksen ja muodon mukaan.</p>

<p>Oppilas harjoittelee käyttämään ja tulkitsemaan kieltä synonyymien ja vastakohtien avulla. Oppilas kartuttaa sanavarastoaan. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia piirteitä (esim. kerto- ja ohjaava teksti).</p>	<p>mukaan (sanaluokat). Oppilas harjaantuu verbien persoonamuotojen käyttämisessä. Oppilas harjoittelee ymmärtämään lukemastaan kielikuvia ja sävyjä (mm. synonyymien sävyerot). Oppilas ymmärtää, että erilaisen tekstien avulla voi kertoa, kuvata, ohjata ja vaikuttaa.</p>	<p>don mukaan. Oppilas tutkii verbien aikamuotoja ja tehtäviä lauseissa sekä harjoittelee aikamuotoja (preesens, imperfekti, perfekti ja pluskvamperfekti). Oppilas tutkii nominien taipumista sijamuodoissa ja ymmärtää sijamuotojen merkityksiä. Oppilas tarkastelee sanojen sävy- ja merkityseroja ja harjoittelee ymmärtämään lukemastaan kielikuvia ja sävyjä (mm. synonyymien sävyerot). Oppilas tunnistaa joitakin erilaisen tekstien tyypillisiä piirteitä.</p>	<p>Oppilas tutkii verbien aikamuotoja ja tehtäviä lauseissa sekä osaa nimetä aikamuodot. Oppilas tietää, että nominit taipuvat sijamuodoissa. Oppilas ymmärtää sijamuotojen merkityksiä. Oppilas osaa tehdä päätelmiä ja tulkintoja erilaisista teksteistä. Oppilas harjoittelee ymmärtämään lukemastaan kielikuvia ja sävyjä (mm. synonyymien sävyerot).</p>
<p>T7 Oppilas harjoittelee tiedon hankintaa erilaisista lähteistä. Oppilas harjoittelee aakkostamisen hyödyntämistä tiedonhankinnassa.</p>	<p>T7 Oppilas vertailee tietolähteitä ja harjoittelee sopivan lähteen käyttöä.</p>	<p>T7 Oppilas käyttää eri lähteitä ja harjoittelee arvioimaan lähteiden luotettavuutta.</p>	<p>T7 Oppilas osaa etsiä tietoa eri lähteistä ja valita tilanteeseen sopivat lähteet.</p>
<p>T8 Oppilas harjoittelee oman lukukokemuksen jakamista pienessä ryhmässä. Oppilas lukee ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisia teoksia.</p>	<p>T8 Oppilas harjoittelee oman lukukokemuksen jakamista käyttäen myös opittuja kirjallisuuskäsitteitä. Oppilas lukee ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisia</p>	<p>T8 Oppilas osaa keskustella omasta lukukokemuksestaan käyttäen myös opittuja kirjallisuuskäsitteitä. Oppilas lukee ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisia teok-</p>	<p>T8 Oppilas osaa jakaa lukukokemuksiaan myös monimediaisissa ympäristöissä. Oppilas lukee ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä, myös kokonaisia teoksia.</p>

	teoksia.	sia. Oppilas osaa käyttää käsitteitä aihe ja kertoja (minä ja hän).	
Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen
T9 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan tekstien pohjalta kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään kirjallisesti.	T9 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan tekstien pohjalta kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään kirjallisesti.	T9 Oppilas osaa ilmaista kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään kirjallisesti.	T9 Oppilas osaa ilmaista kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään suullisesti ja kirjallisesti.
T10 Oppilas harjoittelee tuottamaan fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä kertomuksia. Oppilas osaa laatia omalle tekstilleen otsikon.	T10 Oppilas tuottaa erilaisia tekstilajeja, mm. kertovia ja kuvailevia. Oppilas harjoittelee käyttämään kappalejakoja omissa teksteissään. Oppilas kiinnittää huomiota sananvalintoihin omissa teksteissään.	T10 Oppilas tuottaa erilaisia tekstilajeja, mm. ohjaavia tekstejä. Oppilas opettelee käyttämään kappalejakoja omissa teksteissään.	T10 Oppilas osaa tuottaa erilaisia tekstilajeja, mm. kantaa ottavia. Oppilas ymmärtää sananvalintojen merkityksen omissa teksteissään.
T11 Oppilas harjoittelee yleis- ja erisnimien oikeinkirjoitusta. Oppilas harjoittelee kirjoittamaan prototyyppisiä nominatiivialkuisia yhdyssanoja. Oppilas harjoittelee virkkeiden ison alkukirjaimen ja lopetusmerkkien käyttöä omissa teksteissään. Oppilas harjoittelee vuoropuhe-	T11 Oppilas harjaantuu kirjoittamaan yleis- ja erisnimet oikein. Oppilas harjaantuu kirjoittamaan nominatiivialkuiset yhdyssanat oikein ja käyttämään yhdysmerkkiä. Oppilas harjoittelee kirjoittamaan virkeitä, jotka muodostuvat sekä pää- että sivulauseista. Oppilas varmentaa vuoropuhe-	T11 Oppilas varmentaa oikeinkirjoitustaan: iso ja pieni alkukirjain ja yhdyssanat. Oppilas kertaa lauseoppia: virke, lause, pää- ja sivulause, pilkku ja lopetusmerkki. Oppilas tutkii sivulauseita ja harjoittelee tunnistamaan sivulauseiden selkeät perustyyppit. Oppilas osaa kirjoittaa vuoropuhe-	T11 Oppilas tuntee oikeinkirjoituksen perusasiat sekä ja osaa käyttää niitä omissa teksteissään. Oppilas osaa nimetä sivulauseiden selkeät perustyyppit. Oppilas osaa sujuvasti kirjoittaa vuoropuhelua omaan tekstiinsä. Oppilas osaa kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin. Oppilas on omaksunut tarvittavat

<p>lun kirjoittamista vuorosanaviivan avulla. Oppilas harjoittelee sujuvaa käsi-kirjoittamista ja näppäintaitoja.</p>	<p>lun kirjoittamistaitoaan vuorosanaviivan avulla. Oppilas harjoittelee sujuvaa käsi-kirjoittamista ja näppäintaitoja.</p>	<p>lua vuorosanaviivan avulla. Oppilas tutustuu lauseenjäseniin predikaatti ja subjekti. Oppilalle on muodostunut sujuva ja selkeä käsiala. Oppilas harjoittelee näppäintaitoja.</p>	<p>näppäintaidot. Oppilas tutkii lauseenjäsenten tehtäviä (subjekti, predikaatti, objekti).</p>
<p>T12 Oppilas tuottaa erilaisia tekstejä yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilas ymmärtää kirjoittamisen prosessina, johon kuuluu suunnittelu, kirjoittaminen ja viimeistely. Oppilas käyttää tekstien suunnittelussa apunaan jotakin tekstin suunnittelutapaa, esim. ajatuskarttaa. Oppilas harjoittelee antamaan ja vastaanottamaan palautetta omista ja muiden teksteistä. Oppilas harjoittelee ottamaan vastaanottajan huomioon tuottaessaan omia tekstejään. Oppilas tiedostaa tekijänoikeuksia.</p>	<p>T12 Oppilas tuottaa erilaisia tekstejä yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilas toteuttaa tekstejä prosessina, joka pitää sisällään suunnittelun, kirjoittamisen ja viimeistelyn. Oppilas harjoittelee käyttämään tekstin suunnittelussa esim. ajatuskarttaa, suunnitteluruudukkoa tai tukisanalista. Oppilas harjoittelee antamaan ja vastaanottamaan vertaispalautetta omista ja muiden teksteistä. Oppilas harjoittelee ottamaan vastaanottajan ja tilanteen huomioon tuottaessaan tekstejään. Oppilas tuntee tekijänoikeudet ja harjoittelee niiden kunnioittamista omista teksteissään.</p>	<p>T12 Oppilas tuottaa erilaisia tekstejä yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilas toteuttaa tekstejä prosessina, johon kuuluu suunnittelu, kirjoittaminen ja viimeistely. Oppilas osaa suunnitella tekstijään ja valita sopivan suunnittelutavan. Oppilas antaa ja ottaa vastaan rakentavaa palautetta. Oppilas harjoittelee omien tekstien muokkaamista palautteen avulla. Oppilas osaa ottaa tilanteen ja vastaanottajan huomioon erilaisia tekstejä tuottaessaan. Oppilas osaa noudattaa tekijänoikeuksia omien tekstien tuottamisessa ja merkitsee lähteet tekstiensä perään.</p>	<p>T12 Oppilas tuottaa erilaisia tekstejä yksin ja yhdessä toisten kanssa. Oppilas osaa suunnitella, kirjoittaa ja viimeistellä tekstinsä. Oppilas osaa ottaa huomioon tekstin vastaanottajan. Oppilas osaa arvioida omia tekstejään ja antaa palautetta muiden teksteistä. Oppilas ottaa vastaan rakentavaa palautetta ja muokkaa tekstiään sen avulla. Oppilas ymmärtää kirjoittajan oikeuden omaan tekstiinsä ja kunnioittaa tekijänoikeuksia. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstiensä perään.</p>

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
<p>T13 Oppilas tutkii suomen kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan. Oppilas harjoittelee käyttämään opittuja kielitiedon käsitteitä puhuessaan kielestä.</p>	<p>T13 Oppilas tutkii suomen kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan sekä pohtii sanojen merkityksiä. Oppilas harjoittelee käyttämään opittuja kielitiedon käsitteitä puhuessaan kielestä.</p>	<p>T13 Oppilas tutkii suomen kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan sekä pohtii sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Oppilas harjoittelee käyttämään oikeita käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan kielestä.</p>	<p>T13 Oppilas tekee havaintoja suomen kielen vaihtelusta. Oppilas oppii käyttämään oikeita käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan kielestä. Oppilas ymmärtää, että eri tilanteissa käytetään erilaista kieltä ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin erilaisissa teksteissä.</p>
<p>T14 Oppilas tutustuu paikalliseen kirjastoon ja sen palveluihin. Oppilas lukee ikätasolleen suunnattua kirjallisuutta. Oppilas pohtii omaa lukukokemustaan ohjatusti kysymysten avulla ja esim. lukupäiväkirjan avulla. Oppilas harjoittelee oman lukukokemuksen jakamista pienissä ryhmissä esim. lukupiirit, kirjavinkkaukset ja draamaharjoitukset.</p>	<p>T14 Oppilas osaa tehdä yksinkertaisen tiedonhaun verkkokirjastossa. Oppilas lukee ikätasolleen suunnattua kotimaista ja käännettyä kirjallisuutta sekä tutustuu lasten ja nuorten klassikkokirjoihin. Oppilas pohtii omaa lukukokemustaan ohjatusti kysymysten avulla ja esim. lukupäiväkirjan avulla. Oppilas harjoittelee oman lukukokemuksen jakamista pienissä ryhmissä esim. lukupiirit, kirjavinkkaukset ja draamaharjoitukset.</p>	<p>T14 Oppilas tutustuu verkkokirjaston palveluihin ja kirjaston luokitusjärjestelmään. Oppilas lukee ikätasolleen suunnattua kotimaista ja käännettyä kirjallisuutta sekä tutustuu lasten ja nuorten klassikkokirjoihin. Oppilas keskustelee ja jakaa lukukokemuksiaan esim. draaman ja kirjoittamisen keinoin.</p>	<p>T14 Oppilas osaa käyttää verkkokirjastoa. Oppilas lukee ikätasolleen suunnattua kotimaista ja käännettyä kirjallisuutta. Oppilas keskustelee ja jakaa lukukokemuksiaan esim. draaman ja kirjoittamisen keinoin.</p>

<p>T15 Oppilas tutustuu uuteen ja vanhaan lastenperinteeseen esim. leikit, lorut ja laulut. Oppilas tutustuu lapsille ja nuorille suunnattuun mediatarjontaan sekä paikalliseen kulttuuritarjontaan.</p>	<p>T15 Oppilas tutustuu lapsille ja nuorille suunnattuun mediatarjontaan sekä paikalliseen kulttuuritarjontaan. Oppilas on tietoinen, että kulttuuri on osa ihmisen identiteettiä. Oppilas kykenee vertailemaan oman ja toisten kulttuurien eroja.</p>	<p>T15 Oppilas on lapsille ja nuorille suunnatusta mediatarjonnasta sekä paikallisesta kulttuuritarjonnasta. Oppilas tutustuu suomalaiseen kansanperinteeseen. Oppilas tutustuu eri maiden kieliin ja kulttuureihin. Oppilas vertailee Suomen kieltä ja kulttuuria muihin oppilaalle tuttuihin kieliin ja kulttuureihin. Oppilas osallistuu oman esityksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.</p>	<p>T15 Oppilas tarkastelee mediakulttuurin ilmiötä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustelee median roolia oppilaan arjessa. Oppilas osaa kertoa itseä kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas keskusteleo oman kielen ja kulttuurin piirteistä ja sen yhtäläisyyksistä ja eroista verrattuina muihin kieliin ja kulttuureihin. Oppilas osallistuu oman esityksen suunnitteluun ja toteuttamiseen.</p>
---	---	--	--

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Tarjotaan monipuolisia tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista, toisten kuuntelemista ja rakentavan palautteen antamista ja saamista eri viestintäympäristöissä. Harjoitellaan ja havainnoidaan omaa vuorovaikutusta erilaisissa viestintätilanteissa, esimerkiksi tapoja olla kohtelias, toimia tavoitteellisesti ja esittää oma mielipiteensä ja perustella se ottaen toiset huomioon. Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Ohjataan kokonaisilmaisuun, hyödynnetään draaman toimintamuotoja erilaisten ajankohtaisten aiheiden, teemojen ja kirjallisuuden käsittelyssä. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua oman luokan ja kouluyhteisön kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista ja käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia tekstinyymmärtämisen strategioita ja ajattelutaitoja. Tarkkaillaan ja arvioidaan omaa lukutaitoa. Syvennetään tekstin tulkinnan taitoja tutkimalla ja vertailemalla monimuotoisia tekstejä. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Opitaan tunnis-

tamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Laajennetaan oppilaiden tietoja kielen piirteistä tekstejä tutkimalla. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoona- ja aikamuodoissa. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Aiemmin opittujen käsitteiden lisäksi opitaan käyttämään käsitteitä kertoja, aihe ja teema. Etsitään tietoa eri lähteistä ja laajennetaan tietämystä luetun avulla. Harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta.

S3 Tekstien tuottaminen: Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mieli-
piteiden sekä toisten tekstien pohjalta. Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sitä, miten se näkyy kielellisissä valinnoissa. Sujuvoitetaan käsikirjoittamista ja näppäintaitoja. Tutkitaan ja harjoitellaan käyttämään kertomiselle, kuvaamiselle, ohjaavalle ja kantaa ottavalle ilmaisulle tyypillisiä kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tekstien otsikointia, rakenteita ja kappalejakoja, sekä opitaan käyttämään niitä omissa teksteissä. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä ja tarkastellaan sananvalintojen, sanontojen ja sanajärjestyksen yhteyttä tekstin merkityksiin. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin. Opitaan tunnistamaan tekstistä virke, päälause ja sivulauseiden selkeät perustyyppit sekä lauseen pääjäsenet ja käyttämään tietoa apuna oman tekstin tuottamisessa. Opitaan käyttämään persoona- ja aikamuotoja tekstien aikasuhteiden ilmaisussa. Harjoitellaan tekstin tuottamisen vaiheita, omien tekstien tarkastelua ja arviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista. Opitaan käyttämään omissa teksteissä oikeinkirjoituksen perusasioita. Harjoitellaan opiskelussa tarvittavien tekstien tuottamisen taitoja, kuten muistiinpanojen tekemistä ja tiivistämistä, ja harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää sekä tiedostetaan, miten verkossa tulee toimia eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä. Tutustutaan oppilaan omaan ja muihin kulttuureihin ja kieliin ja vertaillaan suomea muiden, oppilaille tuttuun kielten piirteisiin. Tutustutaan oppilaille läheisiin kansanperinteen lajeihin ja niiden jatkajiin nykykulttuurissa. Hyödynnetään lapsille ja nuorille suunnattua media- ja kulttuuritarjontaa, esimerkiksi kirjastoa, elokuvia, teatteria ja museoita. Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja ikäkaudelle tarkoitettuja sisältöjä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa. Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Luetaan koti- ja ulkomaista lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta nykykirjallisuudesta klassikoihin ja ikäkaudelle suunnattua tietokirjallisuutta ja pohditaan kirjallisuuden herättämiä kysymyksiä.

Seudulliset sisällöt

Äidinkieli ja kirjallisuus: sisällöt luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
<p>Tarjotaan oppilaalle tilaisuuksia harjoitella omien kokemusten, ajatusten ja mielipiteiden jakamista sekä toisten kuuntelemista omassa luokassa. Harjoitellaan kohteliasta esittäytymistä ja tarkoituksenmukaista puhetapaa erilaisissa tilanteissa toisten tunteet huomioon ottaen. Harjoitellaan asioimista erilaisissa tutuisissa tilanteissa. Harjoitellaan erilaisia ilmaisukeinoja ja äänenkäyttöä mm. leikkien ja draamaharjoitusten avulla. Harjoitellaan lukemaan eläytyen erilaisia tekstejä.</p> <p>Opetellaan toimimaan erilaisissa ryhmissä. Kiinnitetään huomiota perusviestintätaitoihin: katsekontakti, vuorottelu, kuunteleminen ja reagointi. Harjoitellaan edelleen keskittyvää, tarkkaa ja</p>	<p>Harjaannutetaan keskustelutaitoja sekä vahvistetaan ja monipuolistetaan ilmaisukeinoja kuuntelemalla ja osallistumalla aktiivisesti erilaisissa viestintätilanteissa. Opetellaan asioimaan erilaisissa tilanteissa asianmukaisesti. Oppilaan kielenkäyttötaito kehittyy tarkoituksenmukaiseksi erilaisissa viestintätilanteissa ja rooli viestijänä vahvistuu.</p> <p>Rohkaistaan oppilasta harjoittelemaan mielipiteen ilmaisemista ja perustelemista vuorovaikutustilanteissa. Harjaannutetaan ja monipuolistetaan oppilaan ilmaisutaitoa leikkien, äänenkäyttö- ja draamaharjoitusten avulla. Harjoitellaan esiintymistä sekä yksin että ryhmässä ja rohkaistaan oppilasta toimimaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Ohjataan oppilasta</p>	<p>Harjoitellaan erilaisissa ryhmissä ja vuorovaikutustilanteissa viestimistä. Harjoitellaan mielipiteen ilmaisemista ja perustelua. Harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista. Harjoitellaan haastattelutilanteissa ja väittelyissä toimimista.</p> <p>Kehitetään oppilaan kriittisyyttä viestijänä ja viestien vastaanottajana. Tarkastellaan sanallisen ja sanattoman viestinnän eroja. Opetellaan vahvistamaan viestintää ja vuorovaikutusta, tunnistamaan ja ilmaisemaan omia tunteita sekä tulkitsemaan toisten mielipiteitä draaman keinoja, ilmeitä, eleitä ja koko kehoa käyttämällä. Suunnitellaan ja toteutetaan esitys yhdessä ryhmän kanssa. Harjoitellaan ilmaisutaitoa leikkien, äänenkäyttö- ja draamaharjoitusten avulla.</p>	<p>Kehitetään oppilaan kykyä toimia viestijänä erilaisissa medioissa. Osallistutaan aktiivisesti keskusteluun ajankohtaisista aiheista ja pyritään vaikuttamaan omalla viestinnällä. Vahvistetaan taitoa perustella oma mielipide sekä kuunnella ja reagoida muiden mielipiteisiin. Oppilaille tarjotaan mahdollisuus yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen esim. oman koulun oppilaskunnan kautta. Suunnitellaan ja toteutetaan erilaisia esityksiä yksin ja ryhmässä.</p>

<p>päättelevää kuuntelemista. Tarkotetaan tilanteita harjoitella palautteen antamista ja vastaanottamista.</p>	<p>ymmärtämään palautteen antamisen merkitys ja harjoitellaan rakentavan palautteen antamista ja vastaanottamista.</p> <p>Harjoitellaan toimimista erilaisissa ryhmissä ja arvioimaan omaa toimintaan ryhmän jäsenenä. Pari- ja ryhmätöiden perustana on dialogisuus, jossa keskeistä on toisen kuunteleminen, puheeseen liittyminen ja erilaisten näkökulmien kunnioittaminen. Harjoitellaan omien työskentelytaitojen (ryhmä-, pari-, projekti- ja itsenäinen työskentely) arviointia sekä kannustavaa vertaisarviointia.</p>		
<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen</p>
<p>Harjoitellaan erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien sekä kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvaa lukemista. Tutustutaan erilaisiin lukustrategioihin. Harjoitellaan tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukutaitoa ja luetunymmärtämistä. Opetellaan päättämään ja selittämään käsitteiden merkityksiä asiayhteydessä. Harjoitellaan lukemaan</p>	<p>Harjoitellaan tietotekstin ymmärtämistä apukysymysten avulla. Kehitetään lukustrategioita huomioiden painettujen ja monimedialaisten tekstien erot. Harjoitellaan uusien käsitteiden selittämistä ja määrittelemistä.</p> <p>Kartutetaan kuvan lukemisen taitoja.</p> <p>Opitaan tunnistamaan kertovien,</p>	<p>Harjoitellaan erilaisia lukustrategioita huomioiden painettujen ja monimedialaisten tekstien erot. Tarkastellaan kuvien merkitystä.</p> <p>Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon mukaan nomineihin, verbeihin ja taipumattomiin sanoihin. Tutkitaan nominien taipumista ja niiden merkityksiä sijamuodoissa. Käytetään ja tunnustetaan verbin aikamuotoja: presens, imperfekti, perfekti ja plusk-</p>	<p>Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita.</p> <p>Opetellaan jäsentämään hankittua tietoa muistiinpanojen avulla. Tehdään runsaasti erilaisia tiedonhankintatehtäviä, etsitään tietoa monista lähteistä, opitaan valitsemaan tilanteeseen sopiva</p>

<p>kuvia eri yhteyksissä.</p> <p>Tutkitaan tekstien avulla sanojen muotoja ja merkitystä. Harjoitellaan tunnistamaan sanaluokista verbit, substantiivit ja adjektiivit. Harjoitellaan verbien taipumista persoonamuodoissa sekä adjektiivien vertailumuotoja. Harjoitellaan tulkitsemaan kieltä synonyymien ja vastakohtien avulla sekä kartutetaan sanavarastoa. Tarkastellaan erilaisia kertovia ja ohjaavia tekstejä. Luetaan sekä yksin että ryhmässä runsaasti ikätasolle sopivia eri tekstilajien tekstejä, esim. tietoteksti, uutinen, kertomus, satu, runo, sarjakuva, viesti, mainos.</p> <p>Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Harjoitellaan keskustelemaan luetusta ja jakamaan lukukokemuksia pienessä ryhmässä. Käytetään keskustelussa käsitteitä pää- ja sivuhenkilö, tapahtumapaikka ja juoni. Harjoitellaan tiedonhakua erilaisista lähteistä esim. tietokirjasta. Käy-</p>	<p>kuvaavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Luokitellaan tekstien avulla sanoja merkityksen ja muodon mukaan nomineihin, verbeihin ja taipumattomiin sanoihin. Opitaan, että nominin jaetaan substantiiveihin, adjektiiveihin, numeraaleihin ja pronomineihin, sekä tutkitaan niiden taivutusta. Harjoitellaan verbin persoonamuotojen käyttöä sekä ilmaisemaan verbin avulla mennyttä ja nykyaikaa. Harjoitellaan substantiivin taivutusta ja omistusmuotoja. Tutkitaan adjektiivien taivutusta ja vertailumuotoja. Kiinnitetään huomiota kieliin ja sanojen sävyeroihin. Laajennetaan sanavarastoa ja käytetään synonyymeja ja vastakohtia.</p> <p>Harjoitellaan tiedonhakua tietokirjoista ja internetistä. Käytetään tiedonhankinnassa apuna aakkostamista, sisällysluetteloja ja hakemistoa sekä opetellaan käyttämään hakukoneita. Opitaan tunnistamaan ja vertailemaan erilaisia tietolähteitä. Opitaan myös, että tekijällä on oikeus tuotokseen. Harjoitellaan mediakriittisyyttä</p>	<p>vamperfekti. Tarkastellaan sanojen sävy- ja merkityseroja. Harjoitellaan tunnistamaan erilaisten tekstien tyypillisiä piirteitä.</p> <p>Harjoitellaan mediakriittisyyttä vertailemalla erilaisia mediatekstejä ja kuvia. Harjoitellaan erilaisten lähteiden arvottamista ja lähdekritiikkiä.</p> <p>Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia. Luetaan ikätasolle sopivia eri tekstilajien tekstejä esim. tietoteksti, uutinen, kertomus, mielipidekirjoitus, näytelmän käsikirjoitus, runo ja arvostelu. Keskustellaan luetusta ja jaetaan lukukokemuksia toisten kanssa. Opetellaan käyttämään käsitteitä aihe, kertoja (minä tai hän).</p>	<p>lähde sekä harjoitellaan merkitsemään se tarkasti omiin tuotoksiin. Harjaannutaan erilaisten kuvien lukemisessa sekä tiedon hankkimisessa kuvista. Luokitellaan sanoja muodon perusteella (sanaluokat). Opitaan tunnistamaan nominatiivi, genetiivi, partitiivi ja paikallissijoja. Jaetaan lukukokemuksia toisten kanssa myös monimediaisissa ympäristöissä. Tutkitaan median tarjontaa kriittisesti.</p> <p>Opitaan tunnistamaan yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.</p> <p>Opetellaan käyttämään käsitettä teema.</p>
---	---	---	--

<p>tetään tiedonhankinnassa apuna aakkostamista, sisällysluetteloja ja hakemistoa.</p>	<p>mm. vertailemalla eri tietolähteitä.</p> <p>Luetaan ikätasolle sopivia erilaisia tekstilajeja sekä yksin että ryhmässä ja harjoitellaan oman luku-kokemuksen jakamista. Oppilas osaa käyttää käsitteitä pää- ja sivuhenkilö, tapahtumapaikka, tapahtuma-aika ja juoni. Luetaan ja kuunnellaan yhteisesti ja itse valittua lapsille suunnattua kirjallisuutta, myös kokonaisia teoksia.</p>		
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p>
<p>Tuotetaan yksin ja ryhmässä sekä fiktiivisiä (esim. satu, kertomus, kuvaus ja runo) että ei-fiktiivisiä (esim. tietoteksti, esitely ja uutinen) monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta.</p> <p>Opetellaan laatimaan omalle tekstille otsikko. Harjoitellaan liittämään tekstiin myös kuvaa. Laajennetaan sanavarastoa erilaisten sanastoharjoitusten avulla ja lukemalla erilaisia tekstejä.</p>	<p>Tuotetaan yksin ja ryhmässä sekä fiktiivisiä (esim. kertomus, kuvaus, runo) että ei-fiktiivisiä (esim. tietoteksti, uutinen ja arvostelu) monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta.</p> <p>Toteutetaan tekstejä myös monimedialaisesti esim. videot ja animaatiot. Pohditaan yhdessä kirjoittamisen tarkoitusta ja harjoitellaan valitsemaan tarkoituksenmukainen tyyli. Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin erilaisia tekstejä tuo-</p>	<p>Tuotetaan yksin ja ryhmässä sekä fiktiivisiä (esim. kertomukset, kuvaukset, runot, näytelmän käsikirjoitus) että ei-fiktiivisiä (esim. tietoteksti, tiivistelmä, määritelmä ja mielipidekirjoitus) monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta.</p> <p>Sujuvoitetaan käsikirjoittamista ja näppäintaitoja.</p> <p>Toteutetaan tekstejä prosessina (suunnittelu, kirjoittaminen ja viimeistely). Opetellaan valitsemaan sopiva suunnittelutapa. Pohditaan yhdessä kirjoittamisen tarkoitusta ja harjoitel-</p>	<p>Rohkaistaan oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään monimuotoisten tekstien (myös liikkuvan kuvan) avulla yksin, parin kanssa ja ryhmässä, myös monimedialaisessa ympäristössä. Tarkastellaan sananvalintojen ja sanontojen yhteyttä tekstin merkityksiin. Opitaan käyttämään persoonaa ja aikamuotoja tekstin suhteiden ilmaisussa. Opetellaan käyttämään jotakin verkkotyökalua omien tuotosten tekemisessä ja jakamisessa. Opitaan ottamaan tekstin vastaanottaja huomioon.</p>

<p>Kiinnitetään huomiota kirjoitetun ja puhutun kielen eroihin.</p> <p>Harjoitellaan kirjoittamaan prototyyppisiä nominatiivalkuisia yhdyssanoja sekä yleis- ja erisnimien oikeinkirjoitusta. Harjoitellaan omista teksteistä ison alkukirjaimen ja lopetusmerkkien käyttöä virkkeissä. Opetellaan kirjoittamaan luettelo. Harjoitellaan vuoropuhelun kirjoittamista vuorosanaviivan avulla. Harjoitellaan oman tekstin tarkistamista edellä mainittujen taitojen osalta. Harjoitellaan sujuvaa käsinkirjoittamista ja näppäintaitoja.</p> <p>Harjoitellaan kirjoittamista prosessina (suunnittelu, kirjoittaminen ja viimeistely). Käytetään apuna erilaisia suunnittelu- ja muistiinpanotekniikoita tekstien laadinnassa esim. ajatuskarttaa. Harjoitellaan saamaan ja antamaan vertaispalautetta omista ja muiden teksteistä. Harjoitellaan ottamaan vastaanottaja huomioon omien tekstien tuottamisessa. Opetellaan tiedostamaan</p>	<p>tettaessa. Harjaannutaan kirjoittamaan yleis- ja erisnimet oikein. Opetellaan kirjoittamaan nominatiivalkuiset yhdyssanat oikein ja käyttämään yhdysmerkkiä. Harjoitellaan kirjoittamaan virkeitä, jotka muodostuvat sekä pää- että sivulauseista. Tutkitaan teksteistä kappalejakoja ja opetellaan käyttämään kappalejakoja omista teksteistä. Vuoropuhelun kirjoittamistaito varmentuu. Harjoitellaan oman tekstin tarkistamista, varmennetaan sujuvaa käsialaa ja harjoitellaan näppäintaitoja. Tuotetaan tekstejä prosessina (suunnittelu, kirjoittaminen ja viimeistely). Opetellaan valitsemaan tekstin suunnitteluun sopiva tapa, esim. ajatuskartta, suunnitteluruudukko, tukisanalista. Tarkastellaan ja arvioidaan omia tekstejä. Harjoitellaan kannustavan ja rakentavan vertaispalautteen antamista ja saamista omista ja muiden teksteistä.</p> <p>Harjoitellaan vastaanottajan ja tilanteen huomioimista tekstien tuottamisessa. Opitaan tuntemaan tekijänoikeudet koskien</p>	<p>laan valitsemaan tarkoituksenmukainen tyyli. Ohjataan oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään. Opetellaan tarkistamaan omia ja toisten tekstejä sekä käyttämään tekstinkäsittelyohjelman oikolukutoimintoa. Annetaan ja otetaan vastaan rakentavaa palautetta sekä harjoitellaan muokkaamaan tekstiä palautteen avulla. Opetellaan ottamaan tilanne ja vastaanottajaa huomioon erilaisia tekstejä tuotettaessa. Opetellaan käyttämään erilaisia verkkotyökaluja omien tuotosten tekemiseen ja jakamiseen.</p> <p>Tutkitaan sanajärjestyksen merkityksiä teksteissä, tutustutaan lauseenjäseniin (predikaatti ja subjekti) ja vertaillaan sanajärjystä oppilaan osaamisessa kielissä. Tutkitaan kirjoitetun ja puhutun kielen eroja ja otetaan ne huomioon omien tekstien kirjoittamisessa. Harjoitellaan tekstin elävöittämistä. Varmennetaan oikeinkirjoitusta omista teksteistä: iso ja pieni alkukirjain, yhdyssanat ja vuoropuhelun kirjoittaminen vuorosanaviivan avulla. Kerrataan virke, lause, pää- ja sivulause, pilkku ja lopetusmerkki. Käytetään kappalejakoja omista teksteistä.</p>	<p>Ohjataan oppilasta käyttämään monipuolista sanastoa, välttämään toistoa omista teksteistä sekä muokkaamaan tekstiä palautteen avulla.</p> <p>Pohditaan kirjoittamisen tarkoitusta ja sen näkymistä kielellisissä valinnoissa sekä harjoitellaan valitsemaan tarkoituksenmukainen tyyli. Opetellaan jäsentämään hankittua tietoa ja laatimaan esseevastaus muistiinpanojen avulla. Opitaan kirjoittamaan sujuvasti vuoropuhelua omiin teksteihin. Opitaan oikolukemaan omia ja toisten tekstejä sekä käyttämään tekstinkäsittelyohjelman oikolukutoimintoa. Varmennetaan lähteiden käytön ja merkinnän osaamista omista tuotoksissa.</p>
--	---	---	--

tekijänoikeuksia.	omia ja muiden tekstejä ja teoksia. Opetellaan hakemaan opiskeluun liittyviä tietoja ja luvallisia kuvia internetistä esim. creative commons. Harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää.	Opitaan ymmärtämään kirjoittajan oikeus omaan tekstiinsä sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen. Opetellaan hakemaan opiskeluun liittyviä tietoja ja luvallisia kuvia internetistä esim. creative commons. Harjoitellaan lähteiden käyttöä ja merkintää.	
S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
<p>Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan. Käytetään opittuja kielitiedon käsitteitä puhuttaessa kielestä.</p> <p>Tutustutaan paikalliseen kirjastoon ja sen palveluihin ja tehdään paikallista yhteistyötä mahdollisuuksien mukaan. Kannustetaan oppilasta lukemaan monipuolista, ikätasolle suunnattua kirjallisuutta, sekä yhteisteoksia että oppilaan omavalintaisia kirjoja. Ohjataan oppilasta pohtimaan lukukokemustaan kysymysten avulla ja esim. lukupäiväkirjan avulla. Harjoitellaan lukukokemuksen jakamista pienissä ryhmissä, esim. lukupiirit, kirjavinkkaukset ja draamahar-</p>	<p>Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen merkityksiä.</p> <p>Käytetään opittuja kielitiedon käsitteitä puhuttaessa kielestä. Tutkitaan ja opitaan tunnistamaan suomen kielen vierasperäisiä sanoja ja käytetään hyödyksi muita oppilaan osaamia kieliä.</p> <p>Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Harjaannutaan kirjaston käyttäjänä ja opetellaan tekemään yksinkertainen tiedonhaku verkkokirjastossa.</p>	<p>Tutkitaan kielen vaihtelua tilanteen ja aiheen mukaan ja pohditaan sanojen, ilmaisutapojen ja tekstien merkityksiä. Käytetään opittuja kielitiedon käsitteitä puhuttaessa kielestä. Havainnoidaan ja vertaillaan suomen kieltä ja oppilaan osaamia muita kieliä, erityisesti A1-kieltä, niiden sanastoa ja perusrakenteita. Etsitään kielten välisiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Kannustetaan oppilasta havainnoimaan kielen alueellisia eroja osaamissaan kielissä. Kannustetaan ja tutustutaan kirjaston aktiiviseen ja monipuoliseen käyttöön, etsitään itseä kiinnostavaa luettavaa ja tuetaan omaehtoista lukemisen ja kirjoittamisen harrastamista. Tutustutaan kirjaston luokitusjärjestelmään ja verkkokirjaston palveluihin sekä opitaan asioimaan omatoimisesti kirjas-</p>	<p>Tutkitaan tekstienvälisyyttä monimuotoisissa teksteissä.</p> <p>Opitaan käyttämään oikeita käsitteitä puhuttaessa kielestä ja sen ilmiöistä. Kannustetaan oppilasta havainnoimaan kielen alueellisia eroja osaamissaan kielissä. Harjaannutaan kirjaston luokitusjärjestelmän käyttäjänä ja opitaan käyttämään verkkokirjastoa. Jaetaan lukukokemuksia monipuolisesti yksin ja ryhmässä esim. draaman, keskustelun ja kirjoittamisen keinoin, myös monimediaisissa ympäristöissä.</p> <p>Suunnitellaan ja toteutetaan omia esityksiä, mahdollisuuksien mukaan myös yhteistyössä mui-</p>

<p>joitukset.</p> <p>Tutustutaan uuteen ja vanhaan lastenperinteeseen, esim. leikit, lorut ja laulut. Kerrotaan lapsille ja nuorille suunnatusta mediatarjonnasta sekä paikallisesta kulttuuritarjonnasta sekä tutustutaan niihin mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Tutustutaan muihin kieliin ja kulttuureihin.</p> <p>Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oman koulun monikulttuurisuutta. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa omaa kulttuuria ja tehdä pieniä esityksiä, esim. yhteistyössä muiden kulttuuriaineiden kanssa.</p>	<p>Luetaan monipuolisesti ikätasolle suunnattua kotimaista ja käännettyä kirjallisuutta sekä tutustutaan lasten ja nuorten klassikkokirjoihin. Ohjataan oppilasta pohtimaan lukukokemustaan kysymysten avulla ja esim. lukupäiväkirjan avulla. Harjoitellaan lukukokemuksen jakamista pienissä ryhmissä, esim. lukupiirit, kirjavinkkaukset ja draamaharjoitukset.</p> <p>Kerrotaan lapsille ja nuorille suunnatusta mediatarjonnasta sekä paikallisesta kulttuuritarjonnasta ja niihin tutustutaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Keskustellaan siitä, että kulttuuri on osa ihmisen identiteettiä. Havainnoidaan omaa ja vieraita kulttuureja ja vertaillaan eroja niiden välillä. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oman koulun monikulttuurisuutta. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa omaa kulttuuria ja tehdä pieniä esityksiä myös improvisoiden ja yhteistyössä muiden kulttuuriaineiden kanssa.</p>	<p>tossa. Luetaan monipuolisesti ikätasolle suunnattua kotimaista ja käännettyä kirjallisuutta sekä tutustutaan lasten ja nuorten klassikkokirjoihin. Jaetaan lukukokemuksia monipuolisesti yksin ja ryhmässä esim. draaman, keskustelun ja kirjoittamisen keinoin, myös monimediaisissa ympäristöissä.</p> <p>Pohditaan, mitä sana kulttuuri tarkoittaa. Kerrotaan lapsille ja nuorille suunnatusta mediatarjonnasta sekä paikallisesta kulttuuritarjonnasta ja tutustutaan niihin mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. Tutustutaan suomalaiseen kansanperinteeseen ja niiden nykyjatkajiin. Tutustutaan eri maiden kieliin ja kulttuureihin. Vertaillaan omaa kulttuuria muihin oppilaalle tuttuihin kulttuureihin. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan erityisesti oman koulun monikulttuurisuutta. Tarjotaan mahdollisuuksia tuottaa omaa kulttuuria ja tehdä pieniä esityksiä myös improvisoiden ja mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden kulttuuriaineiden kanssa.</p>	<p>den kulttuuriaineiden kanssa. Keskustellaan siitä, että kulttuurit kehittyvät ja muuttuvat jatkuvasti. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oman koulun monikulttuurisuutta.</p> <p>Tarkastellaan mediakulttuurin ilmiöitä ja keskustellaan median roolista oppilaan arjessa.</p>
--	---	--	--

SUOMI TOISENA KIELENÄ

Tavoitteet

S2: tavoitteet luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
<p>T1 Oppilaan ilmaisuväri kehittyvät, että hän selviytyy kasvokkaiden vuorovaikutustilanteista koulussa ja kaveripiirissä. Oppilas harjoittelee mielipiteen ilmaisemista.</p>	<p>T1 Oppilaan ilmaisuväri kehittyvät ja kyky toimia kasvokkaiden vuorovaikutustilanteissa koulussa, kaveripiirissä ja lähiympäristössä kehittyvät. Oppilas harjoittelee mielipiteen perustelemista.</p>	<p>T1 Oppilas vahvistaa ilmaisuväriään ja kehittää kykyään toimia kasvokkaiden vuorovaikutustilanteissa koulun ja arjen vuorovaikutustilanteissa. Oppilas harjoittelee viestintää monimedialaisessa vuorovaikutuksessa.</p>	<p>T1 Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin ja kehittää vuorovaikutustaitojaan erilaisten aihepiirien ja tekstien parissa. Oppilas oppii toimimaan rakentavasti koulun ja arjen vuorovaikutustilanteissa. Oppilas osaa perustella mielipidettään ja pitää pienen puheesityksen.</p>
<p>T2 Oppilaan kyky kuunnella ja ymmärtää kasvokkaiden vuorovaikutusta ja opetuspuhetta kehittyvät.</p>	<p>T2 Oppilaan kuuntelu- ja ymmärtämistaidot kehittyvät. Oppilas oppii kuuntelustrategioita.</p>	<p>T2 Oppilaan kuuntelustrategiat ja kuullun ymmärtämisen taidot kehittyvät.</p>	<p>T2 Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa tutussa tilanteessa tai tutusta aiheesta.</p>
<p>T3 Oppilas oppii käyttämään ei-kielellisen ilmaisun keinoja sanallisen ilmaisun tukena. Oppilas harjoittelee toisten huomioon ottamista vuorovaikutuksessa.</p>	<p>T3 Oppilas osaa käyttää ei-kielellisen ilmaisun keinoja sanallisen ilmaisun tukena. Oppilas pyrkii ottamaan huomioon puhekuppaninsa.</p>	<p>T3 Oppilas ilmaisee itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia keinoja käyttäen ja kehittyvät puhekuppaninsa huomioon ottamisessa.</p>	<p>T3 Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja kehittyvät puhekuppaninsa huomioon ottamisessa.</p>

Tekstien tulkitseminen	Tekstien tulkitseminen	Tekstien tulkitseminen	Tekstien tulkitseminen
<p>T4 Oppilas sujuvoittaa lukutaitoaan ja kehittää luetunymmärtämisen taitojaan. Oppilas kykenee erottamaan yksinkertaisen faktatekstin fiktiivisestä tekstistä ja ymmärtää, että on olemassa erityyppisiä tekstejä.</p>	<p>T4 Oppilas kehittää luetunymmärtämisessä ja tutustuu ikätasolleen sopivien tekstilajien tunnuspiirteisiin. Oppilas käsittää, että tieto ja mielipide ovat eri asioita.</p>	<p>T4 Oppilas kehittää luetunymmärtäystaitojaan ja tunnistaa joitakin tekstilajeja. Oppilas tietää, että tekstien luotettavuudessa on eroja. Oppilas ymmärtää kuvien tärkeyden tekstien maailmassa.</p>	<p>T4 Oppilas kehittää luetunymmärtäystaitojaan, tekstilajien tuntemusta ja kuvanlukutaitoja. Oppilas vertailee tekstejä ja pyrkii arvioimaan tekstien luotettavuutta. Oppilas harjaantuu selvittämään tiedon lähteen.</p>
<p>T5 Oppilas lukee innokkaasti kielitaidolleen sopivaa lastenkirjallisuutta ja osaa kertoa ymmärrettävästi lukemastaan ja kuulemastaan. Oppilas harjoittelee ikätasolleen sopivien tekstien tulkintaa ja kehittää taitojaan etsiä tietoja tekstistä.</p>	<p>T5 Oppilas kiinnostuu mediateksteistä. Oppilas lukee monentyyppisiä tekstejä ja kehittää taidossaan kertoa lukemastaan ja kuulemastaan loogisesti. Oppilas harjoittelee tekstien tulkintaa ja osaa kertoa havainnoistaan. Oppilas kehittää lukustrategioitaan. Oppilas osaa hyödyntää kerronnan peruskäsitteitä tarinoita tarkastellessaan.</p>	<p>T5 Oppilas lukee monentyyppisiä tekstejä ja osaa kertoa lukemastaan ja kuulemastaan loogisesti. Oppilas kehittää lukustrategioitaan ja tekstien tulkintataitojaan. Oppilas tunnistaa omia kehittämistarpeitaan.</p>	<p>T5 Oppilas kehittää lukustrategioitaan ja tekstien tulkintataitojaan. Oppilas tunnistaa omia kehittämistarpeitaan.</p>
<p>T6 Oppilas laajentaa sanavarastoaan ja osaa luokitella sanoja merkityksen perusteella. Oppilas harjaantuu päättelyssä.</p>	<p>T6 Oppilas osaa selittää tuttuja sanoja. Oppilas laajentaa aktiivisesti sanavarastoaan ja osaa vertailla ja luokitella sanojen merkityksiä ja muotoja. Oppilas ymmärtää, että sanojen omaksumisen taitoja voi kehittää ja että sanavaraston ja kielioppi-</p>	<p>T6 Oppilas laajentaa aktiivisesti sanavarastoaan. Oppilas osaa tehdä päätelmiä virkkeiden osien ja kieliopillisten rakenteiden välisistä suhteista. Oppilas kompensoi sanavaraston ja kielioppitietojen puutteita aktiivisella päättelyllä.</p>	<p>T6 Oppilas tutustuu aktiivisesti uusiin sanoihin, käsitteisiin, sanontoihin ja kielikuviin. Oppilas osaa tehdä itsenäisesti päätelmiä sanojen merkitysvivah-teista sekä virkkeiden osien ja kieliopillisten rakenteiden välisistä suhteista.</p>

	tietojen puutteita voi kompensoida päättelyllä.		
Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen
T7 Oppilas oppii kirjoittamaan erilaisia pieniä tekstejä käsin ja sähköisillä välineillä.	T7 Oppilas kykenee tuottamaan ymmärrettäviä kuvailevia ja kertovia tekstejä. Oppilas kehittää taitoaan kirjoittaa käsin ja sähköisillä välineillä.	T7 Oppilas kykenee tuottamaan jäsenneltyjä tekstejä. Oppilas osaa hyödyntää mallitekstejä omia tekstejä tuottaessaan. Oppilas tuottaa johdonmukaisia tekstejä käsin ja sähköisillä välineillä.	T7 Oppilas kehittää taitoaan käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa ohjatusti kirjoittaa monimuotoisia tekstejä.
T8 Oppilas kehittää oikeinkirjoitustaitoaan. Oppilas harjoittelee tekstinsä tarkistamista ja korjaamista. Oppilaan sanavarasto monipuolistuu ja suomen kielen rakenteiden hallinta vahvistuu.	T8 Oppilas kehittää oikeinkirjoitustaitoaan. Oppilas harjoittelee tekstinsä suunnittelua ja harjaantuu tarkistamaan ja korjaamaan tekstejään. Oppilaan sanavarasto monipuolistuu ja suomen kielen rakenteiden hallinta vahvistuu.	T8 Oppilas kehittää oikeinkirjoitustaitoaan. Oppilas harjoittelee tekstinsä suunnittelua, muokkaamista, otsikointia ja kappalejakoja. Oppilaan sanavarasto monipuolistuu ja suomen kielen rakenteiden hallinta vahvistuu.	T8 Oppilas tuottaa kokonaisia suullisia ja kirjallisia tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä. Oppilas tuntee oikeinkirjoituksen perussäännöt. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin.
T9 Oppilas harjoittelee oman tekstin arvioimista ja osaa ohjatusti kiinnittää huomiota tekstiensä vahvuuksiin ja kehittämiskohteisiin.	T9 Oppilas kehittää itsearviointitaitojaan ja harjoittelee palautteen antamista toisten teksteistä.	T9 Oppilas kehittää itsearviointitaitojaan ja osaa nimetä vahvuuksiaan kirjoittajana sekä joitakin kehittämiskohteita. Oppilas kehittyy palautteen antajana ja vastaanottajana.	T9 Oppilas osaa tarkastella ja arvioida omia tekstejään. Oppilas kykenee antamaan ja vastaanottamaan palautetta.

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
<p>T10 Oppilas vahvistaa kielitietoisuuttaan havainnoimalla kielenkäyttötilanteiden vaihtelua puhutussa ja kirjoitetussa kielessä. Oppilas tekee ikäkaudelleen ominaisia havaintoja kielestä, eri puhetaivoista ja kielenkäytön vaikutuksista lähiympäristössään. Oppilas kielellistää aktiivisesti ympäröivää maailmaa.</p>	<p>T10 Oppilas vahvistaa kielitietoisuuttaan havainnoimalla kielenkäyttötilanteiden vaihtelua ympäristössään. Oppilas tekee havaintoja kielestä, eri puhetaivoista ja kielenkäytön vaikutuksista ympäristössään. Oppilas oppii kirjoitetun suomen kielen säännönmukaisuuksia. Oppilas opettelee tekemään havaintoja osaamiensa kielten välisistä eroista ja yhtäläisyyksistä.</p>	<p>T10 Oppilas vahvistaa kielitietoisuuttaan tarkastelemalla kielenkäyttötilanteiden vaihtelua puhutussa ja kirjoitetussa kielessä. Oppilas tekee havaintoja kielestä, eri kielenkäyttötavoista ja kielenkäytön vaikutuksista ympäristössään. Oppilas harjoittelee tilanteeseen sopivan kielen käyttöä. Oppilas opettelee aktiivisesti suomen kieltä kuunnellen, lukien, kirjoittaen ja puhuen. Oppilas tarkastelee äidinkieltä sekä muiden opiskelemiensa kielten ja suomen kielen eroja ohjautusti.</p>	<p>T10 Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan tutkimalla kielenkäyttötilanteiden vaihtelua ympäristössään. Oppilas pyrkii käyttämään tilanteeseen sopivaa kieltä. Oppilas osaa valita oikeita kielenkäyttötapoja ja -strategioita erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Oppilas tunnistaa äidinkieltä sekä muiden opiskelemiensa kielten ja suomen kielen eroja ja säännönmukaisuuksia. Oppilas kykenee hyödyntämään kielitietoutta suomen kielen opiskelussa.</p>
<p>T11 Oppilas lukee suomenkielistä lastenkirjallisuutta ja satuja. Oppilas harjoittelee mieleisen lukemisen valintaa ja kirjastonkäyttöä. Oppilas osallistuu suomalaiseen lastenkulttuuritarjontaan mahdollisuuksien mukaan.</p>	<p>T11 Oppilas lukee suomenkielistä lastenkirjallisuutta. Oppilas osaa valita sopivaa lukemista ja käyttää lastenkirjastoa itsenäisesti. Oppilas tutustuu ja osallistuu tarjolla oleviin suomenkielisiin lastenkulttuurin tapahtumiin aktiivisesti. Oppilas osaa kertoa luku- ja kulttuurikokemuksistaan.</p>	<p>T11 Oppilas lukee suomenkielistä lastenkirjallisuutta ja kykenee jakamaan lukukokemuksiaan muiden kanssa. Oppilas osaa valita mieleistään lukemista ja käyttää kirjastoa. Oppilas tutustuu suomalaiseen lastenkulttuuriin ja harjaantuu tarjolla olevien kulttuuripalveluiden aktiiviseksi käyttäjäksi. Oppilas kykenee jakamaan kult-</p>	<p>T11 Oppilas lukee suomenkielistä lasten- ja nuortenkirjallisuutta sekä kykenee analysoimaan ja jakamaan lukukokemuksiaan. Oppilas on harjaantunut kirjastopalveluiden käyttäjä. Oppilas tuntee lapsille ja nuorille suunnattua suomenkielistä kirjallisuutta sekä elokuva-, teatteri- ja mediakulttuuria.</p>

		tuurikokemuksiaan muiden kanssa.	
<p>T12 Oppilas opettelee havaitsemaan suomalaisten sekä muunmaalaisten satujen yhtäläisyyksiä ja eroja. Oppilas harjaantuu tunnistamaan eri kielten ja kulttuurien piirteitä koulussa. Oppilas on ylpeä omasta monikielisydestään ja kulttuuritaustastaan.</p>	<p>T12 Oppilas tunnistaa eri kieliä ja kulttuureita koulun lisäksi omassa lähiympäristössään. Oppilas oppii havainnoimaan erilaisia kielen ja kulttuurin erityispiirteitä.</p>	<p>T12 Oppilas osaa suhtautua arvostavasti ympäristöönsä kohtaamiinsa kieliin ja kulttuureihin. Oppilas harjaantuu näkemään monikielisuuden ja -kulttuurisuuden voimavarana.</p>	<p>T12 Oppilas suhtautuu arvostavasti sekä omaan että ympäristönsä kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Oppilas käyttää ja kehittää aktiivisesti omaa kielirepertuaariaan.</p>
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena
<p>T13 Oppilas harjoittelee itsearviointitaitoja ja osaa ohjatusti tunnistaa joitakin vahvuuksiaan kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana.</p>	<p>T13 Oppilas kehittää itsearviointitaitojaan ja tunnistaa joitakin vahvuuksiaan kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä osaa nimetä jonkun kehittämisen kohteen.</p>	<p>T13 Oppilas tunnistaa vahvuuksiaan kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä osaa nimetä joitakin kehittämistarpeita. Oppilas harjaantuu asettamaan tavoitteita kielenoppimiselleen.</p>	<p>T13 Oppilas tunnistaa vahvuuksiaan kielenoppijana mutta osaa myös nimetä kehittämistarpeita sekä osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.</p>
<p>T14 Oppilaan eri oppiaineissa tarvitsema sanavarasto kehittyy ja hän oppii tunnistamaan teksteille tyypillisiä osia (otsikot, kuvat ja kuvatestit) sekä käyttämään niitä apuna tekstin merkitysten päättelemisessä.</p>	<p>T14 Oppilaan eri tiedonalojen sanavarasto kehittyy. Oppilaan taito lukea koulussa tarvittavia tekstejä kehittyy, ja hän oppii lukemisen strategioita.</p>	<p>T14 Oppilaan sanavarasto kasvaa. Oppilas tuntee oppikirjatekstien osat ja harjoittelee strategioita, joilla voi laajentaa sanavarastoaan ja päätellä merkityksiä. Oppilas osaa käyttää joitakin merkityksen avaamisen apuvälineitä, esim. sanakirjaa tai netin hakukoneita.</p>	<p>T14 Oppilas tuntee eri oppiaineiden sanastoa ja lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä sekä osaa kuvailla niitä. Oppilas tietää, että merkityksiä voi päätellä ja osaa käyttää joitakin ymmärtämistä auttavia apuvälineitä.</p>
<p>T15 Oppilas osaa kirjoittaa muistiin-</p>	<p>T15 Oppilas osaa löytää oppikirjojen</p>	<p>T15 Oppilaan tiedonhankintataidot</p>	<p>T15 Oppilas osaa tuottaa sovitusta</p>

panoja ja jonkin verran käyttää niitä tekstin tuottamisen apuna.	teksteistä keskeisiä tietoja. Oppilas tietää tapoja hankkia tietoa ja tehdä muistiinpanoja. Oppilaan taidot käyttää muistiinpanoja oman tuotoksen pohjana kehittyvät.	kehittyvät. Oppilas osaa hakea tietoa esim. sähköisillä välineillä, tietokirjoista tai haastattelemalla. Oppilas osaa suunnitella ja jäsenellä tekstiään ja käyttää muistiinpanoja suunnittelun apuna.	aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsenellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa hakea aiheeseensa sopivaa tietoa.
--	---	--	---

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen: Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta. Ohjataan kokonaisilmaisuuksiin ja hyödynnetään draamatyöskentelyä. Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa (tilannesidonnaiset fraasit ja ilmaukset, ajan ilmaiseminen kerronnassa, modaalisuus, vertaaminen kuvailussa sekä epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen). Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Osallistutaan oman luokan sekä koulu yhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.

S2 Tekstien tulkitseminen: Harjoitellaan kaunokirjallisuuden ja erilaisten tieto- ja mediatekstien sujuvaa lukemista sekä käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta. Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten erottamista teksteissä sekä selvittämään tiedon lähteen ja arvioimaan tiedon luotettavuutta. Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, lausekkeen pääsanat ja määrittäjäsuhteet, lauseenvastike) tekstin ymmärtämisen tukena. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Pohditaan, millaisia merkityksiä eri sijamuodot sisältävät ja opitaan verbien taipuminen persoonan- ja aikamuodoissa. Harjoitellaan selittämään, vertailemaan ja pohtimaan sanojen, niiden synonyymien, kielikuvien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä ja niiden hierarkioita. Harjaannutetaan havaitsemaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä. Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.

S3 Tekstien tuottaminen: Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja ja yleiskielen normeja itsenäisesti ja ryhmässä. Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja ja niissä käytettävää sanastoa ja fraseologiaa sekä kieliopillisia rakenteita. Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin ja muokataan tekstejä-palautteen perusteella.

S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen: Tutkitaan tilanteen ja aiheen mukaista kielen vaihtelua havainnoimalla koulun ja oppilaiden vapaa-ajan vuorovaikutustilanteita sekä moninaisia kuultuja ja luettuja tekstejä. Pohditaan sanojen, ilmausten ja tekstien ilmentämiä merkityksiä ja tapoja luokitella niitä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin. Opitaan päättämään keskeisiä säännönmukaisuuksia (saneluokot ja lausetyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen) ja tapoja luoda merkityksiä. Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuvaan ja mediateksteihin sekä kirjastoon niitä tarjoavana resurssina. Perehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteeseen.

S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena: Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja pienempiin osiin ja harjoitellaan näitä osataitoja sekä erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineiden tärkeiden käsitteiden ja ilmausten tunnistamista ja niiden omaan käyttöön ottamista. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa apuna eri tiedonalojen tiedonhankinnassa, oppimisessa ja oman oppimisen arvioinnissa suhteessa tavoitteisiin. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltään ja muita osaamiaan kieliä kaiken oppimisen tukena.

Seudulliset sisällöt

S2: sisällöt luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua. Keskeistä on osata ilmaista tekemistä, aikaa, paikkaa ja määrää. Asiointi- ja muita vuorovaikutustilanteita	Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja kuvailua erilaisten tekstien pohjalta. Keskeistä on osata ilmaista tekemistä, aikaa, paikkaa ja määrää. Asiointi- ja	Harjoitellaan kertomista, kuvailua, keskustelua, esiintymistä ja mielipiteen ilmaisua. Hyödynnetään draamatyöskentelyä ja muita luovia työskentelytapoja. Vuorovai-	Vuorovaikutustilanteissa harjoitellaan kertomista, kuvailua, keskustelua, suullisten esitysten pitämistä ja mielipiteen ilmaisua erilaisten tekstien ja ilmiöiden pohjalta. Ohjataan

<p>harjoitellaan pelejä, leikkejä ja draamatyöskentelyä hyödyntäen. Opetellaan toimimaan luovasti tilanteissa, joissa kielitaito ei tahdo riittää ajatusten ilmaisemiseen.</p> <p>Harjoitellaan ääntämistä ja kuulunymmärrystä. Kehitetään kykyä olla miellyttävällä tavalla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Varsinkin alkeiskielitaidon vaiheessa vuorovaikutusta helpottavat fraaseina opittavat ilmaukset.</p> <p>Vuorovaikutustilanteissa harjoiteltavia keskeisiä sisältöjä ovat tapahtuneen selostaminen ja kuvailu, oman asian/ongelman selittäminen, tunteiden ja suhtautumisen ilmaiseminen ja muiden viestien tulkitseminen, itsestä ja lähipiiristä keskusteleminen (esim. harrastukset, koti ja asuminen, ihmisen ruumiinosat, vaatteet), lähiympäristössä toimiminen (esim. liikenne, kulkuvälineet, elämä kaupungissa ja maalla, ruokailu), juhlapäivät ja tapakulttuuri paikan ja suunnan ilmaiseminen sekä ajan ilmaiseminen ja kellonajat</p>	<p>muita vuorovaikutustilanteita harjoitellaan pelejä, leikkejä ja draamatyöskentelyä hyödyntäen. Opetellaan toimimaan luovasti tilanteissa, joissa kielitaito ei tahdo riittää ajatusten ilmaisemiseen.</p> <p>Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Kehitetään kykyä olla miellyttävällä tavalla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Varsinkin alkeiskielitaidon vaiheessa vuorovaikutusta helpottavat fraaseina opittavat ilmaukset.</p> <p>Vuorovaikutustilanteissa harjoiteltavia keskeisiä sisältöjä ovat tapahtuneen selostaminen ja kuvailu, oman asian/ongelman selittäminen, tunteiden ja suhtautumisen ilmaiseminen ja muiden viestien tulkitseminen, itsestä ja lähipiiristä keskusteleminen (esim. asuminen, rakennukset, ihminen ja terveys, säätilat), lähiympäristössä toimiminen (esim. liikenne, kulkuvälineet, ruokailu), juhlapäivät ja tapakulttuuri sekä nettietiketti.</p>	<p>kutusharjoitusten pohjana ovat erilaiset oppilaille läheiset aihepiirit ja tekstit.</p> <p>Kehitetään kykyä ilmaista tunteita ja suhtautumista miellyttävällä tavalla. Harjoitellaan muiden viestien tulkitsemista ja muiden huomioon ottamista.</p> <p>Harjoitellaan kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Opetellaan nettietikettiä ja turvallista toimimista sosiaalisessa mediassa.</p> <p>Osallistutaan oman luokan sekä kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan, niiden suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen.</p>	<p>kokonaisilmaisuun ja luovuuteen. Hyödynnetään draamatyöskentelyä.</p> <p>Kehitetään kykyä ilmaista miellyttävällä tavalla tunteita ja suhtautumista. Harjoitellaan muiden viestien tulkitsemista ja muiden huomioon ottamista.</p> <p>Harjoitellaan kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimisen taitoja. Opetellaan nettietikettiä ja turvallista toimimista sosiaalisessa mediassa.</p>
---	--	--	--

S2 Tekstien tulkitseminen	S2 Tekstien tulkitseminen	S2 Tekstien tulkitseminen	S2 Tekstien tulkitseminen
<p>Harjoitellaan sujuvaa mekaanista lukutaitoa lukemalla ääneen.</p> <p>Tekstit valitaan yksilöllisesti oppilaan kielitaidon mukaan. Tekstien tulkitsemisessä korostuu sanaston ymmärtäminen.</p> <p>Harjoitellaan sanojen luokittelua merkityksen perusteella. Tarkastellaan synonyymeja ja vastakohtia sekä selitetään sanojen merkityksiä. Oppilasta kannustetaan aktiiviseen kielelliseen ympäristön tarkkailuun: missä vain voi oppia uusia sanoja ja ilmauksia.</p> <p>Opitaan, että tekstin ymmärtämistä voi kehittää muutenkin kuin sanoja ja kielen rakenteita oppimalla. Harjoitellaan kysymyksiin vastaamista ja tiedon etsimistä avainsanojen avulla.</p> <p>Luetaan omalle kielitaidolle soveltuvaa lastenkirjallisuutta. Opitaan käyttämään kerronnan peruskäsitteitä: juoni, päähenkilö, tapahtumapaikka ja -aika. Harjoitellaan juonen pääkohtien tunnistamista.</p>	<p>Harjoitellaan sujuvaa, ymmärtävää lukutaitoa yhdessä ja yksin lukemalla. Tekstien tulkitsemisessä korostuu sanaston ymmärtäminen.</p> <p>Opitaan, että tekstin ymmärtämistä voi kehittää tehokkaiden lukustrategioiden avulla. Harjoitellaan systemaattista, rauhallista tiedon etsimistä tekstistä.</p> <p>Harjoitellaan virkkeen osien suhteiden hahmottamista ymmärtämisen tukena. Käsitellään esimerkiksi lausekkeen pääsanana ja määrittelyn suhdetta sekä pää- ja sivulausetta. Tarkastellaan, miten persoonaa ja aikaa ilmaistaan tekstissä.</p> <p>Tutkitaan erilaisten tekstien alkuperää ja luotettavuutta. Harjoitellaan mielipiteen ja arvottavien ilmausten tunnistamista sekä fiktion ja faktan erottamista.</p> <p>Vahvistetaan kerronnan peruskäsitteiden käyttöä. Harjoitellaan juonen kertomista.</p>	<p>Harjoitellaan sujuvaa, ymmärtävää lukutaitoa lukemalla kaunokirjallisuutta sekä tieto- ja mediatekstejä yksin ja yhdessä. Tekstien tulkitsemisessä korostuu päättelyminen, mielipiteiden tunnistaminen ja tekstilajin hahmottaminen.</p> <p>Kehitetään tekstin ymmärtämisen strategioita yksilölliset vahvuudet huomioiden. Opitaan tunnistamaan omia kehittämistarpeita.</p> <p>Pohditaan virkkeiden merkityksiä sekä sanaston että kieliopillisten muotojen kannalta. Kiinnitetään huomiota aikamuotojen merkityseroihin ja partitiivin eri käyttöyhteyksiin.</p> <p>Selitetään, vertaillaan ja pohditaan sanojen, niiden synonyymien, sanontojen ja käsitteiden merkityksiä sekä niiden hierarkioita.</p> <p>Harjoitellaan virkkeen osien suhteiden hahmottamista ymmärtämisen tukena. Käsitellään esimerkiksi lauseen pääjäseniä ja joitakin</p>	<p>Harjoitellaan sujuvaa, ymmärtävää lukutaitoa lukemalla kaunokirjallisuutta sekä tieto- ja mediatekstejä yksin ja yhdessä. Opetellaan käyttämään tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivia lukustrategioita. Tekstien tulkitsemisessä korostuu päättelyminen, mielipiteiden tunnistaminen ja tekstilajin hahmottaminen. Edistetään tekstilajien piirteiden sekä kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta.</p> <p>Opitaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Harjoitellaan tiedon lähteen selvittämistä ja tiedon luotettavuuden arvioimista.</p> <p>Harjoitellaan virkkeen osien suhteiden hahmottamista ymmärtämisen tukena. Käsitellään esimerkiksi lauseen pääjäseniä ja lauseenvastikkeita. Pohditaan virkkeiden merkityksiä sekä sanaston että kieliopillisten muotojen kannalta. Erityishuomiota kiinnitetään aikamuotojen merkityseroihin, objektin muotoihin ja</p>

<p>Opetellaan erottamaan asiateksti fiktiivisestä tekstistä.</p> <p>Luetaan ikätasolle soveltuvia mediatekstejä ja harjoitellaan kuvanlukutaitoa.</p>	<p>Harjoitellaan kuvanlukutaitoa.</p> <p>Laajennetaan sanavarastoa sekä harjoitellaan sanojen selittämistä. Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat).</p>	<p>lauseenvastikkeita.</p> <p>Kehitetään kuvanlukutaitoa.</p> <p>Harjoitellaan tiedon lähteen selvittämistä ja tiedon luotettavuuden arvioimista.</p>	<p>sijamuodoilla ilmaistaviin merkityksiin.</p> <p>Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat). Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa esim. sanaperheiden ja johtamisen avulla. Selitetään, vertaillaan ja pohditaan sanojen, niiden synonyymien, sanontojen, kielikuvien ja käsitteiden merkityksiä sekä niiden hierarkioita. Kehitetään kuvanlukutaitoa.</p>
<p>S3 Tekstien tuottaminen</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen</p>
<p>Harjoitellaan kieliopillisia rakenteita suullisten harjoitusten ja pienten kirjoitustehtävien avulla. Kiinnitetään huomiota astevaihteluun ja muihin sanavartalossa tapahtuviin muutoksiin. Harjoitellaan imperfektiä kerronnan aikamuotona.</p> <p>Otetaan kertomis- ja kuvailuharjoituksissa aktiivisesti käyttöön uusia sanoja ja ilmauksia.</p> <p>Vakiinnutetaan lopetusmerkkien käyttöä ja harjoitellaan yhdyssanoja. Tutustutaan suoraan ja epäsuoraan esittämiseen.</p>	<p>Tuotettavia tekstejä ovat kertovien tekstien lisäksi kuvailevat tekstit, viestit, lyhyet tietotekstit ja esittelyt. Harjoitellaan ajatuskartan, lähteiden ja aineiston käyttöä oman tekstin suunnittelussa sekä tekstin tuottamista kuvien pohjalta. Opitaan huomaamaan, että tekstit jaetaan kappaleisiin.</p> <p>Kirjoitetaan vaihtelevasti sekä käsin että koneella - yksin sekä yhdessä.</p> <p>Harjoitellaan astevaihtelua ja muita sanavartalossa tapahtuvia muutoksia, komparaatiota sekä kiel-</p>	<p>Tuotettavia kirjallisia ja suullisia tekstejä ovat kertovien tekstien lisäksi kuvailevat tekstit ja lyhyet asiatekstit. Harjoitellaan ajatuskartan, lähteiden ja aineiston käyttöä oman tekstin suunnittelussa sekä tekstin tuottamista kuvien pohjalta. Käytetään eri tekstilajien tekstejä oman tekstin mallina. Tiivistämistä ja pääasioiden löytämistä harjoitellaan esimerkiksi toistokirjoituksen avulla. Muokataan ja korjataan omaa tekstiä esimerkiksi oikolukuohjelmalla ja vertaispalautetta hyödyntäen. Kiinnitetään huomiota kapp-</p>	<p>Opetellaan tuottamaan jäsenneiltyjä suullisia ja kirjallisia tekstejä sovitusta aihepiiristä. Harjoitellaan kertomiselle, kuvaamiselle ja kantaotettavalle tekstille tyypillistä kieltä. Tuotetaan arjessa ja opiskelussa tarvittavia tekstejä (esimerkiksi viestejä, määritelmiä, koevastauksia ja esitelmiä) käsin ja teknisin apuvälinein. Tuotetaan suullisia ja kirjallisia tekstejä ohjatusti yksin ja ryhmässä malleja apuna käyttäen.</p> <p>Varmennetaan kirjoitusprosessin vaiheiden hallintaa. Harjoitellaan oikeinkirjoitusta, otsikointia, kappa-</p>

<p>Tuotettavia tekstejä ovat tarinat, sadut, viestit ja lyhyet asiatekstit (esim. vastaaminen koekysymyksiin). Harjoitellaan tekstin suunnittelua suullisen ja/tai kuvallisen kerronnan avulla.</p> <p>Kirjoitetaan sekä käsin että sähköisellä viestintävälineellä. Opitaan näppäintaitoja.</p>	<p>teistä preesensia ja imperfektiä.</p> <p>Vakiinnutetaan lopetusmerkkien käyttöä. Tutustutaan pää- ja sivulauseisiin sekä suoraan ja epäsuoraan esittämiseen.</p> <p>Otetaan aktiivisesti käyttöön uusia sanoja ja ilmauksia. Harjoitellaan tekstien elävöittämistä sanavalintojen avulla.</p>	<p>palejako ja kirjoitusprosessin vaiheisiin. Kirjoitetaan sekä käsin että koneella.</p> <p>Vakiinnutetaan paikallissijojen ja partitiivin käyttöä sekä kielteistä preesensia ja imperfektiä. Harjoitellaan passiivia.</p> <p>Vakiinnutetaan välimerkkien käyttöä. Harjoitellaan suoraa ja epäsuoraa esittämistä.</p>	<p>lejako ja sanavalintoja. Vahvistetaan suoran ja epäsuoran esittämisen taitoa. Pyritään kirjoitetun kielen normien hallintaan.</p> <p>Opitaan itsearviointia sekä palautteen antamista ja vastaanottamista.</p> <p>Vakiinnutetaan taitoa käyttää suomen kielen rakenteita, esimerkiksi objektia ja kaikkia aikamuotoja.</p>
<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>
<p>Tutkitaan kulttuurisidonnaisia vuorovaikutustilanteita, joita oppilaat kohtaavat elinympäristössään, teksteissä ja taiteessa. Harjaannutaan huomaamaan, että ilmauksilla on erilaisia sävyjä ja käyttötilanteita. Harjoitellaan omien havaintojen kielentämistä.</p> <p>Opitaan huomaamaan, että oma äidinkieli vaikuttaa toisen kielen oppimiseen. (Huomiota voidaan kiinnittää esim. sanajärjestykseen, kysymyksiin ja sanojen taipumiseen.)</p>	<p>Tutkitaan kulttuurisidonnaisia ilmiöitä, joita oppilaat kohtaavat elinympäristössään, teksteissä ja taiteessa. Kehitetään kielitaitoa kulttuurin tulkitsemisen välineenä.</p> <p>Vahvistetaan yleis- ja puhekielen kontekstisidonnaisuuden ymmärtämistä. Syvennetään tietoja kirjoitetun kielen normeista ja opitaan tekemään päätelmiä kielen säännönmukaisuuksista.</p> <p>Vertaillaan suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Hyödynnetään oppilaiden kokemuksia ja</p>	<p>Tutkitaan kulttuurisidonnaisia ilmiöitä, joita oppilaat kohtaavat elinympäristössään, teksteissä ja taiteessa. Kehitetään kielitaitoa kulttuurin tulkitsemisen välineenä.</p> <p>Vahvistetaan yleis- ja puhekielen kontekstisidonnaisuuden ymmärtämistä. Syvennetään tietoja kirjoitetun kielen normeista ja opitaan tekemään päätelmiä kielen säännönmukaisuuksista.</p> <p>Vertaillaan suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Hyödynnetään oppilaiden kokemuksia ja</p>	<p>Kehitetään kielitaitoa kulttuurin tulkitsemisen välineenä. Tutkitaan kulttuurisidonnaisia ilmiöitä, joita oppilaat kohtaavat elinympäristössään, teksteissä ja taiteessa.</p> <p>Vahvistetaan yleis- ja puhekielen kontekstisidonnaisuuden ymmärtämistä. Vertaillaan suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Hyödynnetään oppilaiden kokemuksia ja tietoa kielestä ja kulttuurista.</p> <p>Luetaan lapsille ja nuorille suunnattua kauno- ja tietokirjallisuutta,</p>

<p>Vertaillaan suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Hyödynnetään oppilaiden kokemuksia ja tietoa kielestä ja kulttuurista.</p> <p>Luetaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta. Opitaan valitsemaan itselle sopivaa luettavaa.</p>	<p>tietoa kielestä ja kulttuurista.</p> <p>Luetaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta. Tutustutaan joihinkin mediateksteihin lukemalla ja tulkitsemalla esimerkiksi mainoksia ja uutisia.</p>	<p>tietoa kielestä ja kulttuurista.</p> <p>Tutustutaan lapsille ja nuorille suunnattuun kauno- ja tietokirjallisuuteen, elokuvaan ja mediateksteihin sekä hyödynnetään kirjastoa. Esitellään Kalevalan maailmaa.</p> <p>Tutkitaan kuvia kulttuurin näkökulmasta.</p>	<p>tutustutaan elokuvaan ja mediateksteihin sekä hyödynnetään kirjastoa. Lisäksi perehdytään lasten ja nuorten maailmaan liittyviin kansanperinteen lajeihin ja nykyperinteseen.</p> <p>Tulkitaan kuvia kulttuurin näkökulmasta.</p>
<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p>	<p>S5 Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p>
<p>Kartutetaan aktiivista ja passiivista sanavarastoa niin, että mahdollisuudet ymmärtää eri tiedonalojen tekstejä lisääntyvät ja opiskelutaidot kehittyvät. Oppilas saa käyttöönsä tekniikoita sanojen mieleen painamiseksi, ja häntä kannustetaan tutkimaan muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon ja ympäristöön liittyvää sanavarastoaan. Harjoitellaan merkitysten päättelemistä.</p> <p>Hyödynnetään tieto- ja viestintätekniologiaa oppimisessa. Opitaan arvioimaan omaa oppimista.</p>	<p>Kehitetään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen taitoja sekä tarkastellaan näiden taitojen merkitystä kaikessa oppimisessa. Keskustellaan oman äidinkielen osaamisen tärkeydestä.</p> <p>Kartutetaan aktiivista ja passiivista sanavarastoa niin, että mahdollisuudet ymmärtää eri tiedonalojen tekstejä lisääntyvät ja opiskelutaidot kehittyvät. Keskustellaan sanavaraston kehittymisestä. Oppilas saa käyttöönsä tekniikoita sanojen mieleen painamiseksi, ja häntä kannustetaan tutkimaan</p>	<p>Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja. Harjoitellaan erilaisia luku- ja kirjoitustekniikoita.</p> <p>Kartutetaan aktiivista ja passiivista sanavarastoa sekä keskustellaan sanavaraston kehittymisestä. Oppilasta kannustetaan tutkimaan muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon ja ympäristöön liittyvää sanavarastoaan.</p> <p>Opitaan käyttämään sanakirjaa, päättelemään merkityksiä kon-</p>	<p>Opitaan jäsentämään lukemisen, kirjoittamisen, kuuntelun ja puhumisen prosesseja ja harjoitellaan niihin liittyviä osaitaitoja. Harjoitellaan erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita.</p> <p>Kartutetaan aktiivista ja passiivista sanavarastoa. Oppilasta kannustetaan tutkimaan muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon, ympäristöön ja yhteiskuntaan liittyvää sanavarastoaan. Opitaan päättelemään merkityksiä kontekstista, ymmärtämään ilmiöiden välisiä suhteita ja muodostamaan sanaperheitä jne.</p>

<p>Herätellään kiinnostusta oman äidinkielen ja suomen kielen vertailuun. Keskustellaan oman äidinkielen osaamisen tärkeydestä.</p>	<p>muissa oppiaineissa esiin tulevaa sanastoa ja laajentamaan esim. luontoon ja ympäristöön liittyvää sanavarastoaan. Opitaan päättämään merkityksiä kontekstista, havainnoimaan ilmiöiden välisiä suhteita ja muodostamaan sanaperheitä jne.</p> <p>Hyödynnetään tieto- ja viestintätekniologiaa tiedonhankinnassa ja oppimisessa.</p> <p>Opitaan asettamaan tavoitteita ja arvioimaan omaa oppimista.</p>	<p>tekstistä, ymmärtämään ilmiöiden välisiä suhteita ja muodostamaan sanaperheitä jne. Oppilasta ohjataan huomaamaan, että eri oppiaineiden kielet eroavat toisistaan.</p> <p>Hyödynnetään tieto- ja viestintätekniologiaa eri tiedonalojen tiedonhankinnassa ja oppimisessa. Opitaan asettamaan tavoitteita ja arvioimaan omaa oppimista realistisesti.</p> <p>Tutustutaan tekijänoikeuksiin sekä tapoihin käyttää toisen tekstiä osana omaa tuotosta.</p> <p>Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää osaamiaan kieliä oppimisen tukena, esim. kykyä tunnistaa muista kielistä lainattuja sanoja.</p>	<p>Tehdään huomioita eri oppiaineiden kielen eroavuudesta.</p> <p>Hyödynnetään tieto- ja viestintätekniologiaa eri tiedonalojen tiedonhankinnassa ja oppimisessa. Opitaan asettamaan tavoitteita ja arvioimaan omaa oppimista realistisesti.</p> <p>Tutustutaan tekijänoikeuksiin sekä tapoihin käyttää toisen tekstiä osana omaa tuotosta. Oppilasta ohjataan toimimaan eettisesti tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen.</p> <p>Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää osaamiaan kieliä oppimisen tukena, esim. kykyä tunnistaa muista kielistä lainattuja sanoja.</p>
---	---	---	---

RUOTSIN KIELI, B1-OPPIMÄÄRÄ

Tavoitteet

Ruotsi: tavoitteet 6. luokalla

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

T1

Oppilas tutustuu eri kieliperheisiin ilmiönä ja kielten välisiin sukulaisuussuhteisiin.

Oppilas oppii kuvailemaan sekä Pohjoismaissa puhuttavien että muiden osaamiensa kielten sukulaisuussuhdetta.

T2

Oppilas oppii kertomaan syitä ruotsin asemaan Suomen toisena kansalliskielenä sekä nimeämään joitakin esimerkkejä sen vaikutuksesta suomen kielen sanastoon.

Kieltenopiskelutaidot

T3

Oppilas harjoittelee tavoitteen asettamista omalle työskentelylleen.

Oppilas harjoittelee aktiivista osallistumista eri tavoin tapahtuvaan työskentelyyn sekä ottamaan itsenäisesti vastuuta opiskelustaan niin koulussa kuin kotonakin.

Oppilas harjoittelee arvioimaan omaa toimintaansa realistisesti.

Oppilas harjoittelee positiivista tapaa toimia ryhmässä.

T4

Oppilas harjoittelee huomaamaan kielitaidon hyötyjä ja ruotsin kielen käyttömahdollisuuksia niin koulussa kuin vapaa-ajallakin sekä kommunikation että tiedonhaun välineenä.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

T5

Oppilas oppii osallistumaan rohkeasti suullisia, yksinkertaisia ja paljon tuttua sanastoa sisältäviin harjoittelutilanteisiin.

Oppilas harjoittelee tutun kieliaiineksen soveltamista erityisesti suullisissa kielenkäyttötilanteissa tarvittaessa keskustelukumppanin tukeen no-

jautuen.

T6

Oppilas harjoittelee tuttua kieliainesta vahvistaen viestin ymmärrettävyyttä myös erilaisin ei-kielellisin keinoin.

Oppilas oppii viestinnän vastavuoroisuutta: pyytämään keskustelukumppania hidastamaan tai toistamaan sanomansa ja auttamaan oppilasta.

T7

Oppilas osaa tervehtiä, kysyä kuulumisia, pyytää ja kiittää sekä pyytää anteeksi kohteliaasti tilanteeseen sopivalla tavalla.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä

T8

Oppilas harjoittelee ottamaan selvää ja hakemaan tietoa paljon tuttua kieliainesta sisältävästä yksinkertaisesta puhutusta ja kirjoitetusta viestistä.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä

T9

Oppilas harjoittelee itsensä ilmaisemista rohkeasti kielenkäyttötilanteissa, joissa sovelletaan keskeistä kieliainesta puhuen ja kirjoittaen.

Oppilas harjoittelee tunnistamaan ja tuottamaan ymmärrettävästi ruotsin kielelle tyypillisiä äänneitä ja keskeisiä ilmaisuja.

Oppilas oppii kirjoittamaan oikein keskeisimpiä, usein toistuvia sanoja ja fraaseja.

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Käsitellään suomen ja ruotsin asemaa kansalliskielinä sekä ruotsin sanojen lainautumista suomen kieleen (Huom! Tämä virke on jäänyt Opetussuunnitelman perusteet 2014 -kirjasta pois.)

S2 Kielenopiskelutaidot: Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä. Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten aihepiirien yhteydessä, kuten minä itse, perheeni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto. Lisäksi valitaan yhdessä kiinnostavia kielenkäy-

tön aihepiirejä. Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita.

Seudulliset sisällöt

Ruotsi: sisällöt 6. luokalla

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Keskustellaan yhdessä, mitä kieliä oppilaat jo osaavat tai tietävät. Pohditaan omaa kielenoppimishistoriaansa ja tapaa oppia kieliä. Tutustutaan pohjoismaiseen kieliperheeseen. Keskustellaan omista mahdollisista matkakokemuksista ja kieli- ja kulttuurierojen havainnoista. Ohjataan oppilasta elinympäristössään esiintyvän ruotsin kielen havainnointiin, esim. kotoa löytyvät elintarvikepakkaukset ja erilaiset tuoteselosteet. (T1)

Vertaillaan suomen, ruotsin ja muiden kielten välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia sekä tehdään huomioita siitä, miten ruotsin kieli on vaikuttanut suomen kielen sanastoon ja kuinka esim. Suomen ja Ruotsin yhteinen menneisyys on vaikuttanut lainasanojen yleistymiseen ruotsista suomeen. Hyödynnetään esim. merkitysten päättelyä myös oppilaiden osaamia muita kieliä. Keskustellaan monipuolisen kielitaidon hyödyistä suomalaisille. Tutustutaan joihinkin tyypillisiin tapoihin viettää juhlia (esim. syntymäpäivä, venetsialaiset, Lucian-päivä, joulukuun juhannus) erityisesti Suomen ruotsinkielisillä alueilla. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan internetin suomia mahdollisuuksia tuoda ruotsinkielistä kulttuuria ja ruotsinkielisiä ilmiöitä luokahuoneeseen. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan kotikansainvälisyyttä (eli omasta asuinympäristöstä, koulusta, kotipaikkakunnalta jne. löytyvää vieraan kielen osaamista ja kulttuurin tuntemusta). Pääpaino on Suomessa ja suomenruotsalaisuudessa sekä Suomessa osana Pohjoismaita. (T2)

S2 Kielenopiskelutaidot

Tutustutaan ruotsin opiskelun tavoitteisiin ja harjoitellaan omien tavoitteiden asettelua ja oman työn suunnittelua. Käytetään toiminnallisia työtapoja sekä pari- ja ryhmätyön muotoja, joissa on tärkeää oppia ottamaan huomioon muut ryhmän jäsenet sekä kantamaan vastuu paitsi omasta myös koko ryhmän toiminnasta. Hyödynnetään vertaisoppimista. Keskustellaan oman positiivisen asennoitumisen vaikutuksesta omaan opiskeluun ja koko ryhmän työskentelyyn. Kannustetaan ja ohjataan oppilasta pitkäjänteiseen harjoitteluun ja ottamaan itse vastuuta mm. kotiteh-

tävistä sekä valitsemaan omille taidoille sopivimmat tehtävät eriyttävästä materiaalista. Harjoitellaan realistista ja oppimiseen kannustavaa itse- ja vertaisarviointia. Hyödynnetään sähköisen viestinnän tarjoamia mahdollisuuksia, esimerkiksi käytetään kännykkää ruotsinkielisillä asetuksilla, tutustutaan sähköisiin sanakirjoihin, tutkitaan omaan harrastukseen tai muuhun mielenkiinnon kohteeseen liittyviä ruotsinkielisiä internet-sivustoja jne. (T3)

Opetuksessa on tärkeää hyödyntää autenttisia eli oppilaalle sisällöllisesti merkityksellisiä tekstejä. Omaa elinympäristöä tarkastelemalla voidaan löytää esimerkkejä ruotsin kielestä (esim. tuoteselosteet, käyttöohjeet, esitteet, satuhahmot, paikkakuntien ja maiden nimet, televisio-ohjelmat, lehdet, internet-sivut). Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan tieto- ja viestintäteknologiaa, kun työstetään ajankohtaisia, oppilaalle läheisiä ja kiinnostavia aihealueita. Vuorovaikutuksen keinot ja ruotsin opiskelussa tarvittavat kielitiedon käsitteet sekä työtavat luovat yhteyksiä äidin-kielen sekä oppilaan opiskelemien muiden kielten opintoihin. Ruotsin kieltä voi sisällyttää monien muiden oppiaineiden kanssa monialaisiin kokonaisuuksiin, esim. Pohjoismaat ovat yhteinen opiskeluaihe alakoulun ympäristöopin sekä historian kanssa. Musiikin ja kuvataiteen elementtejä voidaan myös yhdistää luontevasti ruotsin opiskeluun. (T4)

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä

Korostetaan rohkeutta kokeilla uusia viestintätilanteita ja soveltaa opittua niissä. Harjoitellaan kohteliaista ja ruotsin kielelle ominaista viestintää. Kiinnitetään huomiota tilanteiden ja kulttuurin lukutaitoon sekä tilanneherkkyyden kehittymiseen. Opetellaan kysymään ja vastaamaan sekä toimimaan vastavuoroisesti erilaisissa viestinnällisissä ja vuorovaikutteisissa tilanteissa. (T5)

Harjoitellaan luontevia ja tehokkaita viestintästrategioita, kuten kuinka pyydetään keskustelukumppania hidastamaan ja toistamaan sanomaansa tai kuinka yksinkertaistetaan vaikeita ilmauksia ja käytetään kiertoilmauksia sekä eleitä, ilmeitä ja äänenpainoja viestin ymmärrettävyyden lisäämiseksi. Hyödynnetään mahdollisimman monipuolisesti opittua keskeistä sanastoa ja harjoiteltuja ilmauksia. Kiinnitetään huomiota oppilaalle itselleen ominaiseen tapaan oppia. Harjoitellaan käyttämään liikettä ja mahdollisimman monia aistikanavia sekä annetaan tilaa myös tunneilmaisulle, luovuudelle ja leikille. Kannustetaan ja ohjataan käyttämään kielen käytön apuvälineitä, esim. verkkosanakirjoja. (T6)

Pohditaan elinympäristön vaikutusta tapakulttuuriin ja keskustellaan erilaisista tavoista, joita oppilaat ovat havainnoineet esim. televisio-ohjelmissa tai matkalla ollessaan. Harjoitellaan kohteliaita viestinnän muotoja. Tutustutaan kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluviin ilmauksiin ja ruotsin kielelle ominaisiin tapoihin toimia ja reagoida hyvien tapojen mukaisesti erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Käytetään mahdollisimman

paljon autenttista kuva- ja äänimateriaalia, esim. lyhyitä elokuvakatkelmia, tukemaan oppimista. (T7)

Tulkintataitoja harjoiteltaessa lähdetään liikkeelle lyhyistä, paljon tuttua sanastoa sisältävistä puhutuista ja kirjoitetuista teksteistä ja edetään vaikeampiin, enemmän päättelyä vaativiin teksteihin. Harjoitellaan tekstin keskeisen sisällön ymmärtämistä esim. erilaisia apuvälineitä käyttäen ja tekemällä tilanneyhteyden avulla päätelmiä, esim. tärkeimmät henkilötiedot, tapahtuman ajankohta, paikka ja luonne tai toimintaohje. Tutkitaan omasta ympäristöstä mahdollisesti löytyvää ruotsinkielistä informaatiota kuten katujen nimiä, opasteita ja rakennusten nimiä. Harjoitellaan erilaisia lukustrategioita (esim. kerroksittainen lukeminen: sisällön ennakointi otsikon ja kuvituksen avulla, silmäilevä lukeminen, tarkempi syventyminen ja tekstin kertaus). Käytetään erilaisia tekstityyppejä (esim. kertova tai kuvaileva teksti, haastattelu, dialogi, mainos, juliste, sarjakuva, sukupuu, ajatuskartta). Kiinnitetään erityistä huomiota tekstien autenttisuuteen, oppilaslähtöisyyteen ja oppilaille omakohtaiseen merkityksellisuuteen. Internet ja erilaiset verkkotyökalut mahdollistavat elävän kielimallin tuomisen oppilaan omaan opiskeluympäristöön sekä ajankohittaisen ja oppilasta kiinnostavan kieliaineksen valinnan. Rohkaistaan oppilasta omatoimisuuteen ja aloitteellisuuteen työskentelyssään. (T8)

Oppilaiden ilmaisurohkeutta lisätään monipuolisten toiminnallisten työtapojen avulla, esim. pelit, leikit, lorut, laulut, musiikki, draama. Myös tunneilmaisulle annetaan tilaa. Pääpaino on rohkeudessa käyttää kieltä, ei rakenteellisessa virheettömyydessä. Oppilasta kannustetaan näkemään omat vahvuutensa kielenoppijana. Harjoitellaan valitsemaan omille taidoille sopivia tehtäviä. (T9)

Hyvän sanavaraston kerryttämiseen hyödynnetään erilaisia oppimisstrategioita (esim. sanojen ryhmittely, pantomiimi, sanakorttien laatiminen, nettitehtävät ja pelilliset sovellukset) mahdollisimman monin eri tavoin. Käytetään kuvia viestinnän tukena. Mieleen painamisessa on keskeistä sanaston toistuvuus harjoittelutilanteissa sekä harjoittelutilanteiden monipuolisuus sekä mahdollisuus tehdä omia sovelluksia opittavasta aiheesta. Vaikka pääpaino on puhutussa kielessä, kiinnitetään huomiota myös oikeinkirjoitukseen (esim. å-kirjain). Harjoitellaan erilaisten apuvälineiden, esim. oppikirjan sanastojen, sähköisten ja perinteisten sanakirjojen, käyttöä omien tuotosten tuottamisessa. Lähdetään liikkeelle oppilaan omaan elinpiiriin liittyvistä aiheista. Harjoitellaan suullisesti ja kirjallisesti tervehdyksiä, itsensä ja keskustelukumppanin esittelemistä, perusasioiden kertomista ja tiedustelemista (esim. ikää, nimeä, asuinpaikkaa, perheenjäseniä, harrastusta, koulua ja vointia) sekä itselle esitettyihin kysymyksiin lyhyesti vastaamista. Tutustutaan keskeisiin ajan ja paikan ilmauksiin, lukumääriin ja kellonaikoihin. Harjoitellaan kirjoittamaan luontevasti tavallisia yksittäisiä sanoja ja sanontoja, esim. numeroita, nimiä, ikää ja osoitteita ja maita. Kirjoitetaan lyhyitä viestejä, esim. onniteluviesti, lomatervehdys tai muistilappu, sekä lauseita myös sanelun mukaan esim. parityöskentelynä. Harjoitellaan erottamaan puheesta suomen kielestä poikkeavia äänneitä sekä sana- ja lausepainoja. Harjoitellaan intonaatiota ja puherytmiä lukemalla tuttua tekstiä ääneen, esim. matkimalla tai malliäänitteen mukana, ja erilaisin pariharjoituksin. (T9)

VIERAS KIELI ENGLANTI, A-OPPIMÄÄRÄ

Tavoitteet

A1 Englanti: tavoitteet luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
T1 Oppilas havainnoi lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita.	T1 Oppilas havainnoi lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita.	T1 Oppilas ymmärtää oman kulttuurin merkityksen ja pystyy keskustelemaan oman kulttuurinsa piirteistä.	T1 Oppilas ymmärtää oman kulttuurin merkityksen ja pystyy keskustelemaan oman kulttuurinsa piirteistä.
T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.	T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.	T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.	T2 Oppilas suhtautuu arvostavasti eri kulttuureihin.
T3 Oppilas havainnoi eri kieliä ja niitä yhdistäviä piirteitä.	T3 Oppilas havainnoi eri kieliä ja niitä yhdistäviä piirteitä.	T3 Oppilas vertailee eri kieliä ja niitä yhdistäviä piirteitä.	T3 Oppilas vertailee eri kieliä ja tekee havaintoja niiden eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 Oppilas havainnoi englannin kielen esiintymistä lähiympäristössä.	T4 Oppilas havainnoi englannin kielen esiintymistä lähiympäristössä ja eri medioissa.	T4 Oppilas osaa etsiä, löytää ja käyttää kielellisesti helppoja englanninkielisiä aineistoja.	T4 Oppilas osaa etsiä, löytää ja käyttää omaa oppimista tukevia englanninkielisiä aineistoja.

Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot
T5 Oppilas uskaltaa ilmaista itseään rohkeasti ja osaa työskennellä yhdessä pareittain tai pienissä ryhmissä.	T5 Oppilas uskaltaa ilmaista itseään rohkeasti ja osaa työskennellä yhdessä pareittain tai pienissä ryhmissä.	T5 Oppilas harjoittelee monipuolisesti kielenoppimistaitoja. Oppilas harjoittelee oman työn suunnittelua, toteuttamista ja arviointia yhdessä ja itsenäisesti.	T5 Oppilas harjoittelee monipuolisesti kielenoppimistaitoja. Oppilas harjoittelee oman työn suunnittelua, toteuttamista ja arviointia yhdessä ja itsenäisesti.
T6 Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ottaa vastuuta pienten tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisten apuvälineitten sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttöä oppimisen tukena.	T6 Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ottaa vastuuta pienten tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisten apuvälineitten sekä tieto- ja viestintäteknologian käyttöä oppimisen tukena.	T6 Oppilas osaa työskennellä tavoitteellisesti ja ottaa vastuun tehtävien loppuun saattamisesta. Oppilas harjoittelee erilaisten verkotyökalujen käyttöä omien tuotosten tekemisessä ja jakamisessa.	T6 Oppilas osaa työskennellä tavoitteellisesti ja asettaa tavoitteita kielen opiskelulle. Oppilas harjoittelee erilaisten verkotyökalujen käyttöä omien tuotosten tekemisessä ja jakamisessa.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
T7 Oppilas harjoittelee vuorovaikutusta tutuissa arkielämän tilanteissa.	T7 Oppilas harjoittelee vuorovaikutusta monenlaisissa arkielämän tilanteissa.	T7 Oppilas harjoittelee vuorovaikutusta jokapäiväisissä tilanteissa koulussa ja vapaa-ajalla.	T7 Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa.
T8 Oppilas harjoittelee helppoja kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.	T8 Oppilas harjoittelee erilaisia kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.	T8 Oppilas harjoittelee monenlaisia kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.	T8 Oppilas osaa käyttää monenlaisia kompensatiostrategioita viestintätilanteissa.
T9 Oppilas harjoittelee englannin	T9 Oppilas harjoittelee englannin	T9 Oppilas harjoittelee englannin kieltä	T9 Oppilas selviytyy englannin kielellä

kieltä tutuissa arkielämän sosiaalisissa tilanteissa.	kieltä arkielämän vaihtelevissa sosiaalisissa tilanteissa.	monenlaisissa arkielämän sosiaalisissa tilanteissa.	lyhyistä sosiaalisista tilanteista.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
T10 Oppilas työskentelee vaativuudeltaan helppojen puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa.	T10 Oppilas työskentelee vaativuudeltaan helpohkojen puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa.	T10 Oppilas työskentelee erilaisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa monimediaisessa ympäristössä. Oppilas harjoittelee erilaisia ymmärtämisstrategioita.	T10 Oppilas työskentelee vaativuudeltaan monitasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa monimediaisessa ympäristössä. Oppilas osaa käyttää erilaisia ymmärtämisstrategioita.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
T11 Oppilas harjoittelee puhumista ja hieman kirjoittamista.	T11 Oppilas harjoittelee puhumista, kirjoittamista ja toimimista monimediaisessa ympäristössä.	T11 Oppilas harjoittelee puhumista ja tekstin tuottamista monimediaisessa ympäristössä.	T11 Oppilas osaa kertoa jokapäiväisistä asioista ja tuottaa tekstiä monimediaisessa ympäristössä.

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen: Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitteluun arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.

S2 Kielenopiskelutaidot: Opetellaan suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta ja ottamaan vastuuta. Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja, kuten uusien sanojen ja rakenteiden aktiivista käyttöä omilla ilmaisuihin, muistiinpainamiskeinoja, tuntemattoman sanan merkityksen päättämistä asiayhteydestä. Totutellaan arvioimaan omaa kielitaitoa esimerkiksi Eurooppalaista kielisalkkua käyttäen.

S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä: Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttölanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalissa kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.

Seudulliset sisällöt

A1 Englanti: sisällöt luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen omassa luokassa. Lähestytään kielen ja kulttuurin ilmiöitä oppilaslähtöisesti. Tuetaan jokaisen omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiä avoimesti ja arvosta-	Tehdään näkyväksi omaa kieli- ja kulttuuritaustaa ja sen moninaisuutta monipuolisilla keinoin, esimerkiksi kuvien, musiikin ja liikkeen keinoin. Käytetään monipuolista ja monimedialaista autenttista materiaalia kult-	Pohditaan oman kulttuurin merkitystä itselle ja lähiympäristölle. Keskustellaan erilaisten kulttuurien merkityksestä viestintätavoista ja kulttuurien eroavaisuuksista rikkautena sekä ihmisten toistensa	Keskustellaan erilaisuudesta ja kulttuurien moninaisuudesta elämää rikastuttavana tekijänä. Rohkaistaan kriittiseen ajatteluun avoimesti ja luottamuksellisessa oppimisympäristössä.

<p>vasti keskustellen.</p> <p>Keskustellaan erilaisista tavoista viettää juhlia eri maissa ja kulttuureissa. Havainnoidaan eroja ja yhtäläisyyksiä perheissä, pukeutumisessa, asumisessa, koulussa ja muussa lähiympäristössä. Tulkitaan kuvia kulttuurin näkökulmasta. Keskustellaan oppilaiden omista havainnoista ja kokemuksista.</p> <p>Keskustellaan englannista ja muista kielistä: missä niitä voi kuulla ja nähdä ja miltä ne kuulostavat. Tehdään näkyväksi, mitä kieliä osataan, vaikka vain vähän. Mietitään, miten voi ymmärtää tai tulla ymmärretyksi, jos ei ole yhteistä kieltä.</p> <p>Havainnoidaan englannin kielen käyttötapoja, jotka poikkeavat suomen kielestä, esimerkiksi englanninkielisen kulttuurin tapana sanoa puhuteltavan henkilön nimi tervehtiessä. Havainnoidaan suomen ja englannin kielen eroja ja yhtäläisyyksiä. Etsitään suomea ja englantia yhdistäviä tekijöitä, kuten samantapaisia sanoja. Päätel-</p>	<p>tuurituntemuksen lisäämiseksi.</p> <p>Keskustellaan oppilaiden omista matkakokemuksista ja eri kulttuurien kohtaamisista. Tehdään huomioita englannin merkityksestä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä.</p> <p>Havainnoidaan englannin kirjoitetun ja puhutun kielen eroavaisuuksia. Korostetaan puhutun kielen ensisijaisuutta. Tutustutaan alustavasti formaalin ja informaalin kielenkäytön eroihin, esimerkiksi vieraalle henkilölle tai kaverille puhumisen eroihin.</p> <p>Havainnoidaan suomen ja englannin kielen eroja ja yhtäläisyyksiä.</p> <p>Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa. Pyritään tarjoamaan oppilaille kokemuksia autenttisista vuorovaikutustilanteista, esimerkiksi ystäväluokkatoiminnan, vierailijoiden ja virtuaalivierailujen avulla.</p>	<p>ymmärtämisen tärkeydestä vuorovaikutustilanteessa.</p> <p>Pohditaan oppilaiden arkeen liittyviä asioita englanninkielisissä kulttuureissa ja hankitaan niistä tietoa. Käytetään monipuolista ja monimediaista autenttista materiaalia kulttuurituntemuksen lisäämiseksi.</p> <p>Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen Euroopassa. Havainnoidaan erilaisia tapoja puhua englannin kieltä. Pohditaan englannin merkitystä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä. Pohditaan, miten voi toimia ja tulla ymmärretyksi, jos osaa englannin kieltä vain vähän.</p> <p>Vertaillaan englantia ja oppilaan äidinkieltä ja/tai vapaaehtoista A-kieltä.</p> <p>Opetellaan ilmaisemaan omia ajatuksia erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin sopivalla tavalla. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>Pohditaan, millä tavoin kieli yhdistää ja erottaa ihmisiä.</p> <p>Käytetään monimediaista autenttista materiaalia kulttuurituntemuksen syventämiseksi.</p> <p>Tutkitaan englannin kielen globaalia levinneisyyttä. Pohditaan englannin merkitystä yhteisenä vuorovaikutuksen kielenä.</p> <p>Keskustellaan äidinkielen opiskelun hyödyllisyydestä englannin kielen oppimisessa. Vertaillaan suomen ja englannin rakenteita sekä englantia ja toista kotimaista kieltä ja/tai vapaaehtoista A-kieltä.</p> <p>Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>
--	---	--	---

<p>lään, mitä eri sanat tarkoittavat.</p> <p>Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä arkisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>			
S2 Kielenopiskelutaidot	S2 Kielenopiskelutaidot	S2 Kielenopiskelutaidot	S2 Kielenopiskelutaidot
<p>Kehitetään oppilaan myönteistä asennetta englannin opiskeluun. Kannustetaan oppilasta käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa ja iloitsemaan onnistumisista. Vahvistetaan oppilaan itseluottamusta oppijana ja kielenkäyttäjänä.</p> <p>Rohkaistaan oppilasta käyttämään kieltä ja viestimään englanniksi ensimmäisestä oppitunnista alkaen. Käytetään ilmaisuun kannustavia työtapoja, esimerkiksi leikkejä, lauluja, pelejä, draaman keinoja, joissa ei kiinnitetä huomiota virheisiin.</p> <p>Opetellaan englantia monin eri tavoin: toiminnallisesti ja kaikkia eri aisteja käyttäen. Opiskellaan pareittain, pienissä ryhmissä, yksin ja koko luokan kanssa. Opetellaan kuuntelemaan ja puhumaan. Ope-</p>	<p>Vahvistetaan oppilaan opiskelumotivaatiota ja kannustetaan häntä iloitsemaan oppimisesta. Rohkaistaan oppilasta käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.</p> <p>Opetellaan toimimaan yksin ja ryhmissä eri henkilöiden kanssa, auttamaan ja kuuntelemaan toinen toisistaan. Opetellaan englantia monin eri tavoin: toiminnallisesti, draaman keinoja ja kaikkia eri aisteja käyttäen.</p> <p>Autetaan oppilasta tunnistamaan vahvuutensa ja löytämään itselleen sopivat ja motivoivat oppimistyylit. Kannustetaan kokeilemaan erilaisia oppimisen tapoja.</p> <p>Rohkaistaan oppilasta käyttämään jo olemassa olevaa kielitaitoa ja yhdistämään oppimansa aiemmin opittuun. Vahvistetaan oppilaan sitoutumista ja osallisuutta kannustamalla</p>	<p>Vahvistetaan edelleen oppilaan myönteistä asennetta englannin opiskeluun. Kannustetaan oppilasta iloitsemaan oppimisesta sekä vahvistetaan oppilaan itseluottamusta oppijana ja kielenkäyttäjänä.</p> <p>Opetellaan ottamaan vastuu omista tehtävistä, saattamaan ne loppuun sekä arvostamaan omaa ja muiden työtä. Harjoitellaan monipuolisia kielenopiskelutaitoja, joihin kuuluvat pari- ja ryhmätyöt sekä itsenäinen työskentely. Pari- ja ryhmätöiden perustana on dialogisuus, jossa keskeistä on toisen kuunteleminen, puheeseen liittyminen ja erilaisten näkökulmien kunnioittaminen.</p> <p>Tehdään pienimuotoisia yhteistoiminnallisia projektitöitä, joihin kuuluu työn suunnittelu, työnjako, toteutus, jakaminen ja arviointi.</p> <p>Englantia käytetään aina kun se on</p>	<p>Vahvistetaan edelleen oppilaan opiskelumotivaatiota. Kannustetaan oppilasta käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa ja iloitsemaan onnistumisista. Vahvistetaan oppilaan itseluottamusta oppijana ja kielenkäyttäjänä.</p> <p>Oppiainerajat ylittäviin oppimisprojekteihin osallistumalla opitaan oppimisen ja työelämän kannalta keskeisiä taitoja kuten suunnittelemaan toimintaa yhdessä, antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä ottamaan vastuuta.</p> <p>Vuorovaikutus- ja viestintätaitoja, TVT-taitoja sekä vastuuta omasta oppimisesta ja tehtävien loppuun saattamisesta kehitetään kotikansainvälisyyttä hyödyntämällä sekä mahdoli-</p>

<p>tellaan eläytymään tilanteisiin ja viestimään koko kehoa käyttäen.</p> <p>Opetellaan käyttämään jo olemassa olevaa kielitaitoa ja tietorakenteita. Kehitetään oppilaan päättelykykyä ja tulkintastrategioita, joissa hän käyttää hyväksi asiayhteyttä, kuvia sekä omia tietojaan ja kokemuksiaan. Opetellaan muistiinpanamiskeinoja harjoittelemalla sanoja aihepiireittäin visualisoidulla, esittämällä, ääneen lukemalla, parin kanssa tai itseltä kysemällä. Opetellaan ulkoa (tarvittaessa pienissä osissa) tietyssä järjestyksessä esiintyvät sanat, kuten numerot ja viikonpäivät.</p> <p>Opetellaan käyttämään erilaisia apuvälineitä, kuten aakkosellisia sanastoja ja kappalesanastoja. Käytetään tietotekniikkaa esimerkiksi ajatuskarttojen, sarjakuvien ja virtuaaliseen tekemiseen sekä nettitehtävien tekemiseen ja oppimispelien pelaamiseen.</p> <p>Opetellaan tekemään kotitehtäviä säännöllisesti kuuntelemalla, äänen lukemalla ja toistamalla, itsel-</p>	<p>hätä tekemään havaintoja kielellisestä ympäristöstä ja käyttämään tietoja ja taitoja, joita hän on oppinut koulun ulkopuolella.</p> <p>Tuetaan oppilaiden monilukutaidon kehittymistä käyttämällä luovasti erilaisia oppimistapoja ja eri medioita kuten kuvia, videoita, äänitteitä ja erityyppisiä tekstejä omiin tuotoksiin.</p> <p>Harjoitellaan edelleen erilaisia muistiinpanamisen keinoja yksin, pareittain ja ryhmissä kaikkia aisteja ja koko kehoa käyttäen. Opetellaan käyttämään aakkosellisia sanastoja ja sisällysluetteloa opiskelun apuna. Opetellaan käyttämään erilaisia apuvälineitä kuten sanakirjoja ja erilaisia nettisanakirjoja, esimerkiksi ääntämis-, kuva- ja riimisanakirjoja.</p> <p>Opetellaan hakemaan opiskeluun liittyviä tietoja ja luvallisia kuvia internetistä. Käytetään tieto- ja viestintätekniikkaa erilaisten projekti- ja portfoliotehtävien tekemiseen.</p> <p>Opetellaan harjoittelemaan englantia kotona ja tekemään kotitehtäviä säännöllisesti ja vastuullisesti. Ope-</p>	<p>mahdollista erilaisissa vuorovaikutustilanteissa ja hyödynnetään arkielämän tapahtumat kielen oppimisessa.</p> <p>Harjoitellaan sanojen merkitysten päättelyä ja tekstin ymmärtämistä asiayhteyden sekä sanallisen ja visuaalisen kontekstin avulla sekä ennakoitstrategioita hyödyntämällä. Opetellaan vahvistamaan viestintää ja vuorovaikutusta, ilmaistamaan omia tunteita ja tulkitsemaan toisten mielipiteitä draaman keinoja, ilmeitä, eleitä ja koko kehoa käyttämällä.</p> <p>Opetellaan käyttämään erilaisia internetin tiedonlähteitä ja englanninkielisiä aineistoja omien tuotosten tekemisessä. Harjoitellaan tekstin ydinaineksen löytämistä. Käytetään erilaisia verkkotyökaluja omien tuotosten tekemiseen ja jakamiseen.</p> <p>Harjoitellaan omien työskentelytapojen kuten ryhmä-, pari-, projekti- ja itsenäisen työskentelyn taitojen arviointia sekä kannustavaa vertaisarviointia. Opetellaan seuraa-</p>	<p>sen kansainvälisen yhteistyön, esim. eTwinningin ja Erasmus+:n avulla.</p> <p>Opetellaan tehokkaita kielenopiskelutapoja. Syvennetään monilukutaitoa eri medioissa ja konteksteissa. Harjoitellaan erilaisia muistiinpanamisen keinoja ja tekniikoita. Rohkaistaan käyttämään erilaisia kompensatiostrategioita viestinnän ja vuorovaikutuksen tueksi. Harjoitellaan tuntemattoman sanan merkityksen päättelystä asiayhteydestä tutkimalla erilaisia tekstilajeja (kuten kertovia tekstejä, dialogeja, asiatekstejä, mainoksia, julisteita, audiota ja videota) sekä erilaisia kontekstiin liittyviä vihjeitä, kuten äänensävyjä, intonaatiota, ilmeitä ja eleitä.</p> <p>Haetaan tietoa englanniksi internetistä ja opetellaan tiedon kriittisen arvioinnin taitoja. Opetellaan prosessoimaan löydettyjä tietoja, harjoitellaan aineiston muokkausta ja tiivistämistä omia tuotoksia varten</p>
--	--	--	---

<p>tä kyselemällä sekä piirtäen ja kirjoittaen. Opetellaan ottamaan vastuuta omista tehtävistä ja tekemään ne huolellisesti loppuun.</p> <p>Opetellaan arvioimaan omia opiskelutaitoja ja kielitaitoa sekä asettamaan itselle tavoitteita siten, että minäkuva vahvistuu ja osallisuuden tunne lisääntyy, esimerkiksi käyttämällä Eurooppalaista kielisalkua itsearviointissa ja omien tuotosten tallentamisessa.</p>	<p>tellaan arvioimaan omia taitoja ja asettamaan tavoitteita. Harjoitellaan valitsemaan itselle sopivia tehtäviä ja tekemään itseohjautuvasti eriyttäviä tehtäviä ja lisätehtäviä. Harjoitellaan vertais- ja itsearviointia, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun tehtävien ja omaan portfolioon tallennettujen tuotosten avulla.</p>	<p>maan arvioinnin vaikutuksia työtöihin kuten kotitehtävien suoritukseen, keskittymiseen, toisten kuuntelemiseen sekä toisten ja oman työn arvostamiseen. Seurataan ja arvioidaan oman kielitaidon kehitystä, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun avulla.</p>	<p>sekä käyttämään erilaisia englanninkielisiä verkkotyökaluja ja -sovelluksia.</p> <p>Opetellaan arvioimaan omaa kielitaitoa realistisesti ja hyödyntämään rohkeasti omia vahvuuksia. Opetellaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta rakentavasti. Kannustetaan luottamaan omaan viestintätaitoon. Pohditaan omaa kielenoppimishistoriaa arvioimalla omaa oppimista sekä opiskelutaitojen, kieli- ja kulttuuritietoisuuden sekä kielitaidon kehittymistä, esimerkiksi Eurooppalaisen kielisalkun avulla.</p>
<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p>	<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p>	<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p>	<p>S3 Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä, taito tuottaa tekstejä</p>
<p>Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja vähäisessä määrin kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni ja lähiympäristöni. Tutustutaan arjen käsitteisiin ja ilmiöihin, esimerkiksi</p>	<p>Opetellaan kuulemaan, kuuntelemaan, puhumaan, lukemaan ja jossakin määrin kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri: koti, koulunkäynti, arjen toiminnot, ystä-</p>	<p>Opetellaan kuuntelemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus. Lisäksi valitaan aiheita yhdes-</p>	<p>Opetellaan käyttämään englannin kieltä monipuolisesti erilaisissa viestintätilanteissa. Laajennetaan aihepiirejä elämästä ja toiminnasta englanninkielisessä ympäristössä ja maailmassa. Lisäksi valitaan</p>

<p>aikoihin, lukumääriin, paikkoihin ja säähän.</p> <p>Harjoitellaan kielen käyttöä arkipäivän vuorovaikutustilanteissa. Kiinnitetään huomiota perusviestintätaitoihin kuten katsekontaktiin, vuorotteluun, kuuntelemiseen ja reagointiin, joiden harjoittelua eheytetään myös äidinkieleen. Havainnoidaan englanninkielisen vuorovaikutuksen ominaispiirteitä, esimerkiksi nimien käyttöä ja kohteliaita ilmaisuja.</p> <p>Harjoitellaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia ja viestintätilanteita, esimerkiksi tervehtimistä, esittäytymistä, nimeämistä, kiittämistä, kuvailua, omistamisen ilmaisemista ja pienimuotoisia dialogeja arkipäivän tilanteissa. Sanastoa ja sanontoja opetellaan monenlaisten ja monimediaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen, laulujen, leikkien ja pelien, yhteydessä. Lisäksi niitä harjoitellaan liikettä, rytmiikkaa ja musiikkia käyttäen. Kielen rakenteita ja lausemalleja harjoitellaan suullisesti sanastollisina fraaseina.</p>	<p>vät, vapaa-aika, toiminta lähiympäristössä, oppilaiden kiinnostuksen kohteet ja ajankohtaisuus. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Tutustutaan arjen käsitteisiin ja ilmiöihin, esimerkiksi kelloon, suuriin lukuihin ja säätilaan. Tutustutaan englanninkielisten maiden kulttuureihin ikäkaudelle sopivia aiheita käsitellen.</p> <p>Opetellaan perusviestintätaitoja kuten katsekontaktia, vuorottelua, kuuntelemista ja reagointia, joiden harjoittelua eheytetään myös äidinkieleen. Havainnoidaan ja harjoitellaan englanninkielisen vuorovaikutuksen peruspiirteitä, esimerkiksi kohteliaita ilmaisuja, lyhyitä vastauksia ja pahoitteluja.</p> <p>Tutustutaan kompensatiostrategioihin kuten arvuutteluun, elekieleen ja piirtämiseen. Harjoitellaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia, esimerkiksi ostamista, kysymistä ja vertailua. Sanastoa ja kielen rakenteita harjoitellaan suullisesti sanastollisina fraaseina sekä monenlaisten tekstien yhteydessä. Sanaston ja rakenteiden opetteluun tukevat myös liike, rytmiikka ja musiikki.</p>	<p>sä. Tutustutaan arjen ilmiöihin ja käsitteisiin, esimerkiksi tunteisiin sekä aikoihin ja paikkoihin kaupunkiympäristössä. Englanninkielisten maiden kulttuuriin, arkeen ja juhlaan tutustutaan ikäkaudelle sopivien aiheiden ja käsitteiden kautta.</p> <p>Harjoitellaan perusviestintätaitoja kuten katsekontaktia, vuorottelua, kuuntelemista ja reagointia, joiden harjoittelua eheytetään myös äidinkieleen. Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita, esimerkiksi opastamista, kuvailua, tunteiden ja mielipiteiden ilmaisemista sekä menneistä tapahtumista kertomista.</p> <p>Sanastoa ja rakenteita harjoitellaan suullisesti monenlaisten tekstien yhteydessä. Sanaston ja rakenteiden opetteluun tukevat myös liike, rytmiikka ja musiikki. Tutkitaan ja tuotetaan monenlaisia tekstilajeja monimediaisissa ympäristöissä, esimerkiksi aikatauluja, kalentereita, kylttejä, julisteita, kuvauksia. Kielitietoa opetellaan viestinnällisessä kontekstissa.</p>	<p>aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämämpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus. Näkökulmana on minä, me sekä maailma ennen ja nyt. Tutustutaan arjen käsitteisiin ja ilmiöihin esimerkiksi ammatteihin, tietojen ja viestintätekniikkaan, mediaan, osallisuuteen ja vaikuttamiseen sekä kestävään kehitykseen.</p> <p>Harjoitellaan erilaisia kielenkäyttötarkoituksia kuten haastattelua, kokemuksista kertomista ja tarinointia. Sanastoa ja kielen rakenteita opitaan tutkimalla ja tuottamalla monenlaisia tekstilajeja, esimerkiksi tarinoita, laulujen sanoituksia, dramatisoituja tilanteita, haastatteluja, ilmoituksia ja someviestejä monimediaisissa ympäristöissä. Kielitietoa opetellaan viestinnällisessä kontekstissa yhteistyössä äidinkielen oppiaineen kanssa. Harjaannutaan käyttämään kielitiedon käsitteitä, joiden avulla voidaan jäsen-</p>
---	---	---	---

<p>Tutkitaan ja tuotetaan erilaisia tekstilajeja, esimerkiksi dialogeja, kuulutuksia, sarjakuvia, kuvanakirjoja ja ajatuskarttoja monimediaisissa ympäristöissä. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä ja verkosta.</p> <p>Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä, puherytimiä ja intonaatiota kielellä leikitellen ja teksteihin eläytyen.</p>	<p>Tutkitaan ja tuotetaan monenlaisia tekstilajeja monimediaisissa ympäristöissä, esimerkiksi someviestejä, näytelmiä, ruokalistoja, asiointidialogeja, sarjakuvia. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi lähiympäristöstä ja verkosta.</p> <p>Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti äänensävyjä, ääntämistä, sanapainoa, puherytimiä ja intonaatiota toistamalla, lukemalla, laulamalla, kielellä leikitellen ja teksteihin eläytyen. Harjoitellaan tunnistamaan ja ääntämään englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.</p> <p>Kannustetaan oppilaita löytämään omat tapansa täydentää koulussa opittuja tietoja ja taitoja sekä jakamaan muualla oppimaansa ja kokeemaansa koulussa.</p>	<p>Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Havainnoidaan kohteliaan englanninkielisen kommunikaation peruspiirteitä, esimerkiksi kohteliaita pyyntöjä ja kehotuksia, intonaatiokysymyksiä sekä viestien aloitus- ja lopetusfraaseja.</p> <p>Rohkaistaan oppilasta viestimään kommunikaatiokatkoksista huolimatta tuttujen kompensatiostrategioiden avulla ja tutustutaan uusiin strategioihin, kuten ennakointiin, päättelyyn ja asiayhteyteen.</p> <p>Käytetään autenttisia oppimisympäristöjä ja haetaan verkosta tietoa esimerkiksi nähtävyyksistä, hinnoista ja matkoista.</p> <p>Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota kielellä leikitellen ja teksteihin eläytyen. Kiinnitetään huomiota äänneiden merkityksiä erotteleviin ominaisuuksiin. Harjoitellaan tunnistamaan ja käyttämään oppimisen apuna englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä ja</p>	<p>tää kieltä. Sanaston ja rakenteiden opettelua tukevat myös liike, rytmiikka ja musiikki.</p> <p>Syvennetään perusviestintätaitojen hallintaa. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia suullisia kielenkäyttötilanteita. Havainnoidaan kohteliaan englanninkielisen kommunikaation peruspiirteitä, esimerkiksi aktiivisen kuuntelijan roolissa toimimista. Kiinnitetään huomiota ilmaisu- ja esiintymistaitojen harjoitteluun.</p> <p>Tutustutaan alustavasti yleis- ja puhekielen eroihin. Rohkaistaan oppilasta viestimään kommunikaatiokatkoksista huolimatta tuttujen kompensatiostrategioiden avulla ja tutustutaan uuteen strategiaan, kuten selittämiseen toisin sanoin.</p> <p>Etsitään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita ote-</p>
--	---	--	---

		<p>internetin ääntämissanakirjoja.</p> <p>Kannustetaan oppilaita löytämään omat tapansa täydentää koulussa opittuja tietoja ja taitoja sekä jakamaan muualla oppimaansa ja kokemaansa koulussa.</p>	<p>taan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kieleinä. Tutustutaan Euroopan ulkopuolella sijaitseviin englanninkielisiin maihin ja niiden arkeen, juhlaan, maantuntemukseen ja lasten elämänpiiriin liittyviin käsitteisiin. Oppimista eheytetään oppiaineiden välisellä yhteistyöllä.</p> <p>Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota kielellä leikitellen ja teksteihin eläytyen. Hyödynnetään verkon autenttisia oppimisympäristöjä, kuten ääntämissanakirjoja, lauluja, podcasteja ja videoita. Kiinnitetään erityistä huomiota englannin ja oppilaan äidinkielen äänteiden eroavaisuuksiin.</p>
--	--	---	--

MATEMATIIKKA

Tavoitteet

Matematiikka: tavoitteet luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet
<p>T1 Oppilas vahvistaa jo harjoiteltuja taitoja ja kiinnostuu oppimaan uutta. Oppilas ratkaisee tehtäviä, jotka tulevat oppilaan arjen tilanteista. Oppilas ymmärtää matematiikan merkityksen hänen omassa kokemusmaailmassaan sekä ympäristössään ja kehittää matemaattista ajattelutapaansa.</p>	<p>T1 Oppilas vahvistaa jo harjoiteltuja taitoja ja kiinnostuu oppimaan uutta. Oppilas ratkaisee tehtäviä, jotka tulevat oppilaan arjen tilanteista. Oppilas ymmärtää matematiikan merkityksen hänen omassa kokemusmaailmassaan sekä ympäristössään ja kehittää matemaattista ajattelutapaansa.</p>	<p>T1 Oppilas vahvistaa jo harjoiteltuja taitoja ja kiinnostuu oppimaan uutta. Oppilas ratkaisee tehtäviä, jotka tulevat oppilaan arjen tilanteista. Oppilas ymmärtää matematiikan merkityksen hänen omassa kokemusmaailmassaan sekä ympäristössään ja kehittää matemaattista ajattelutapaansa.</p>	<p>T1 Oppilas vahvistaa jo harjoiteltuja taitoja ja innostuu oppimaan uutta. Oppilas ratkaisee tehtäviä, jotka tulevat oppilaan arjen tilanteista. Oppilas ymmärtää matematiikan merkityksen hänen omassa kokemusmaailmassaan sekä ympäristössään ja kehittää matemaattista ajattelutapaansa.</p>
Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot
<p>T2 Oppilas oppii yhteen- ja vähennyslaskun, kerto- ja jakolaskun yhteyden sekä harjoittelee murto- ja desimaalilukujen välistä yhteyttä. Oppilas hallitsee kertolaskun vaihdannaisuuden.</p>	<p>T2 Oppilas oppii kerto- ja jakolaskun, sekä murto- ja desimaalilukujen yhteyden. Oppilas tutkii geometrinen muotojen esiintyvyyttä lähiympäristössä ja harjoittelee yle-</p>	<p>T2 Oppilas oppii murto-, desimaali- ja prosenttilukujen yhteyden. Oppilas tutkii geometrinen muotojen esiintyvyyttä lähiympäristössä, harjoittelee mittayksiköiden muunnoksia sekä pinta-alojen ja</p>	<p>T2 Oppilas varmentaa ymmärtämystään murto-, desimaali- ja prosenttilukujen yhteydestä. Oppilas tutkii geometrinen muotojen esiintyvyyttä lähiympäristössä, oppii mittayksiköiden muunnoksia sekä pinta-</p>

<p>Oppilas tutkii geometrinen muotojen esiintyvyyttä lähiympäristössä ja harjoittelee yleisimpien mittayksiköiden muunnoksia.</p>	<p>sempien mittayksiköiden muunnoksia. Oppilas tunnistaa positiivisten ja negatiivisten kokonaislukujen yhteyden arkielämään. Oppilas pyrkii löytämään säännönmukaisuuksia aiemmin opittujen ja uusien asioiden välillä, esimerkiksi yksikkömuunnosten, lukujonojen ja allekkainlaskualgoritmiin yhteydessä.</p>	<p>tilavuuksien yhteyksiä käytäntöön. Oppilas tunnistaa positiivisten ja negatiivisten kokonaislukujen sekä prosenttikäsitteen yhteyden arkielämään. Oppilas oppii havaitsemaan pituuden mittayksiköiden yhteyden mittakaavaan ja pinta-aloihin. Oppilas pyrkii löytämään säännönmukaisuuksia yksikkömuunnosten ja mittakaavan sekä desimaalilukujen ja prosenttien välillä.</p>	<p>alojen ja tilavuuksien yhteyksiä käytäntöön. Oppilas varmentaa ja syventää ymmärtämystään positiivisten ja negatiivisten kokonaislukujen sekä prosenttikäsitteen yhteydestä arkielämään. Oppilas oppii pituuden mittayksiköiden yhteyden mittakaavaan, pinta-aloihin ja tilavuuteen. Oppilas oppii laskemaan ja käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä hallitsee taulukoiden ja diagrammien tarkoituksenmukaisen käytön arkielämän asioiden kuvaamisessa. Oppilas pyrkii löytämään säännönmukaisuuksia pituuden-, pinta-alan ja tilavuuden yksiköiden sekä desimaalilukujen ja prosenttikertoimen välillä.</p>
<p>T3 Oppilas havaitsee ympäristössä ilmiöitä, joita voidaan selittää matemaattisin keinoin. Oppilas harjoittelee laskulausekkeiden ja konkreettisten mallien sekä piirrosten välisen yhteyden havaitsemista myös ilmiöiden pohjalta.</p>	<p>T3 Oppilas havaitsee ympäristössä ilmiöitä, joita voidaan selittää matemaattisin keinoin. Oppilas harjoittelee laskulausekkeiden ja konkreettisten mallien sekä piirrosten välisen yhteyden havaitsemista myös ilmiöiden pohjalta.</p>	<p>T3 Oppilas havaitsee ympäristössä ilmiöitä, joita voidaan selittää matemaattisin keinoin. Oppilas oppii laskulausekkeiden ja konkreettisten mallien sekä piirrosten välisen yhteyden myös ilmiöiden pohjalta.</p>	<p>T3 Oppilas havaitsee ympäristössä ilmiöitä, joita voidaan selittää matemaattisin keinoin. Oppilas kehittää edelleen ymmärtämystään laskulausekkeiden ja konkreettisten mallien sekä piirrosten välisissä yhteyksissä myös ilmiöiden pohjalta.</p>
<p>T4 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan ratkaisujaan konkreettisin</p>	<p>T4 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan ratkaisujaan konkreetti-</p>	<p>T4 Oppilas oppii ilmaisemaan ratkaisujaan konkreettisin välinein ja</p>	<p>T4 Oppilas osa ilmaista ratkaisujaan konkreettisin välinein ja piirroksin, esim. lu-</p>

<p>välinein ja piirroksin, esim. lukujonoja lukualueella, kymmenylityksiä, kerto- ja jakolaskuja, murto- ja desimaalilukuja, laskulausekkeitä, geometrisia kuvioita, yleisimpiä pituuden (mm, cm, m, km), massan (g, kg), tilavuuden (dl, l) ja ajan (min, h, d) mittayksiköitä ja niiden muunnoksia, taulukoita ja diagrammeja.</p>	<p>sin välinein ja piirroksin, esim. lukujonoja lukualueella, kymmenylityksiä, kerto- ja jakolaskuja, murto- ja desimaalilukuja, laskulausekkeitä, geometrisia kuvioita, pinta-aloja ja piirejä, yleisimpiä pituuden (mm, cm, m, km), massan (g, kg, t), tilavuuden (dl, l) ja ajan mittayksiköitä (s, min, h, d, vk, kk, a) ja niiden muunnoksia, taulukoita, diagrammeja ja koordinaatistoja. Oppilas tutustuu perusyksiköiden kymmenes- ja sadasosiin sekä kymmen- ja satakertoihin ja niiden muunnoksiin.</p>	<p>piirroksin, esim. lukujonoja lukualueella, kymmenylityksiä, kerto- ja jakolaskuja, murto- ja desimaalilukuja, laskulausekkeitä, geometrisia kuvioita, pinta-aloja ja piirejä, suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia, mittayksiköitä ja niiden muunnoksia, prosentteja, taulukoita, diagrammeja ja koordinaatistoja. Oppilas harjoittelee perusyksiköiden kymmenes- ja sadasosia sekä kymmen- ja satakertoja ja niiden muunnoksia.</p>	<p>kujonoja lukualueella, kymmenylityksiä, kerto- ja jakolaskuja, murto- ja desimaalilukuja, laskulausekkeitä, geometrisia kuvioita, pinta-aloja ja piirejä, suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia, mittayksiköitä ja niiden muunnoksia, prosentteja, taulukoita, diagrammeja ja koordinaatistoja.</p>
<p>T5 Oppilas ymmärtää matemaattisen ajattelun merkityksen ongelmanratkaisussa käytännön tilanteissa, esimerkiksi säännön löytäminen lukujonossa. Oppilas harjoittelee ja kehittää ongelmanratkaisutaitojaan.</p>	<p>T5 Oppilas ymmärtää matemaattisen ajattelun merkityksen ongelmanratkaisussa käytännön tilanteissa, esimerkiksi sisältö- ja ositusjakotilanteissa kertolaskujen hyödyntäminen. Oppilas harjoittelee ja kehittää ongelmanratkaisutaitojaan.</p>	<p>T5 Oppilas ymmärtää matemaattisen ajattelun merkityksen ongelmanratkaisussa käytännön tilanteissa, esimerkiksi lämpötilamuutosten vaikutus veden olomuotoihin. Oppilas harjoittelee ja kehittää ongelmanratkaisutaitojaan.</p>	<p>T5 Oppilas ymmärtää matemaattisen ajattelun merkityksen ongelmanratkaisussa käytännön tilanteissa, esimerkiksi prosentuaalisen hinnanmuutoksen laskeminen euroina. Oppilas harjoittelee ja kehittää ongelmanratkaisutaitojaan.</p>
<p>T6 Oppilas harjoittelee arvioimaan tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä.</p>	<p>T6 Oppilas harjoittelee arvioimaan tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä.</p>	<p>T6 Oppilas harjoittelee arvioimaan tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä.</p>	<p>T6 Oppilas harjoittelee arvioimaan tuloksen suuruusluokkaa ja mielekkyyttä. Oppilas harjoittelee esimerkiksi tilavuu-</p>

Oppilas harjoittelee esimerkiksi pituuden yksikkömuunnosten järkevyyttä.	Oppilas harjoittelee esimerkiksi pituuden ja massan yksikkömuunnosten järkevyyttä.	Oppilas harjoittelee esimerkiksi pinta-alan yksikkömuunnosten järkevyyttä.	den yksikkömuunnosten järkevyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet	Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet	Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet	Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet
T7 Oppilas oppii käyttämään esimerkiksi yhteen- ja vähennyslaskuun sekä kertolaskuun liittyviä matemaattisia käsitteitä ja yksikkömerkintöjä matemaattisessa ilmaisussa. Oppilas harjoittelee laskulausekkeen ja tuloksen yksikkömerkintöjä.	T7 Oppilas oppii käyttämään esimerkiksi kerto- ja jakolaskun sekä geometrian matemaattisia käsitteitä ja yksikkömerkintöjä matemaattisessa ilmaisussa. Oppilas harjoittelee laskulausekkeen ja tuloksen yksikkömerkintöjä.	T7 Oppilas oppii käyttämään esimerkiksi koordinaatistoon liittyviä matemaattisia käsitteitä ja yksikkömerkintöjä matemaattisessa ilmaisussa. Oppilas käyttää laskulausekkeen ja tuloksen yksikkömerkintöjä. Oppilas tutustuu jakoviivaan.	T7 Oppilas oppii käyttämään esimerkiksi mittakaavaan ja prosentteihin liittyviä matemaattisia käsitteitä ja yksikkömerkintöjä matemaattisessa ilmaisussa. Oppilas käyttää laskulausekkeen ja tuloksen yksikkömerkintöjä. Oppilas oppii jakoviivan käytön.
T8 Oppilas harjoittelee kymmenjärjestelmän ymmärtämistä konkreettisin välinein ja piirroksin. Oppilas oppii kymmenylitykset.	T8 Oppilas syventää kymmenjärjestelmän ymmärtämistä konkreettisin välinein ja piirroksin.	T8 Oppilas oppii lukualueen lukujonotaitoja ja oppii löytämään lukujonojen säännön.	T8 Oppilas oppii lukualueen lukujonotaitoja ja oppii löytämään lukujonojen säännön.
T9 Oppilas varmentaa positiivisten kokonaislukujen hallinnan ja tutustuu murto- ja desimaalilukuihin.	T9 Oppilas oppii negatiivisia kokonaislukuja, murto- ja desimaalilukujen käsitteet sekä lukujen välisen yhteyden.	T9 Oppilas oppii murto-, desimaali- ja prosenttilukujen käsitteet sekä lukujen väliset yhteydet.	T9 Oppilas varmentaa ja oppii murto-, desimaali- ja prosenttilukujen käsitteet sekä lukujen väliset yhteydet.
T10 Oppilas harjoittelee erilaisia yhteen- ja vähennyslaskun las-	T10 Oppilas harjoittelee erilaisia kerto- ja jakolaskun laskutek-	T10 Oppilas oppii erilaisia desimaalilukujen laskutekniikoita	T10 Oppilas käyttää oppimiaan laskutekniikoita päässälaskussa ja kirjallisissa teh-

<p>kutekniikoita päässä laskuissa ja kirjallisissa tehtävissä. Oppilas harjoittelee tekemään huolellisia kirjallisia merkintöjä.</p>	<p>niikoita päässä laskuissa ja kirjallisissa tehtävissä. Oppilas harjoittelee tekemään huolellisia kirjallisia merkintöjä.</p>	<p>päässä laskuissa ja kirjallisissa tehtävissä. Oppilas oivaltaa, että samaan tulokseen voi päästä eri laskutoimituksia käyttäen. Oppilas oppii tekemään huolelliset kirjalliset merkinnät.</p>	<p>tävissä. Oppilas oppii käyttämään laskutekniikoita murto- ja desimaaliluvuilla. Oppilas oivaltaa, että samaan tulokseen voi päästä eri laskutoimituksia käyttäen. Oppilas osaa tehdä huolellisesti kirjalliset merkinnät.</p>
<p>T11 Oppilas oppii monikulmioiden ominaisuuksia sekä havainnoi geometrisia kuvioita lähiympäristössä.</p>	<p>T11 Oppilas oppii monikulmioiden ominaisuuksia ja niiden eroja sekä osaa etsiä geometrisia kuvioita lähiympäristössä. Oppilas ymmärtää pinta-alan ja piirin käsitteiden erot.</p>	<p>T11 Oppilas oppii monikulmioiden ja kappaleiden ominaisuuksia ja niiden eroja sekä osaa etsiä geometrisia kappaleita lähiympäristössä. Oppilas ymmärtää pinta-alan ja piirin, sekä pinta-alan ja tilavuuden käsitteiden erot. Oppilas oppii piirtämään symmetrisiä kuvioita suoran suhteen.</p>	<p>T11 Oppilas oppii varmentaan monikulmioiden ja kappaleiden ominaisuuksia ja niiden eroja sekä osaa etsiä geometrisia kappaleita lähiympäristössä. Oppilas syventää ymmärrystään pinta-alan ja piirin sekä pinta-alan ja tilavuuden käsitteiden eroista. Oppilas osaa piirtää symmetrisiä kuvioita pisteen suhteen. Oppilas oppii käyttämään mittakaavaa pienennöksissä ja suurennoksissa.</p>
<p>T12 Oppilas harjoittelee arvioimaan erilaisissa mittaus tilanteissa mittauskohteen suhdetta konkreettiseen mittaan.</p>	<p>T12 Oppilas arvioi mittauskohteen suuruuden ja valitsee mittamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtii mittaus tuloksen järkevyyttä.</p>	<p>T12 Oppilas arvioi mittauskohteen suuruuden ja valitsee mittamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtii mittaus tuloksen järkevyyttä.</p>	<p>T12 Oppilas osaa arvioida mittauskohteen suuruutta ja valita mittamiseen sopivan välineen ja mittayksikön, mitata sekä arvioida mittaus tuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa tehdä mittayksikkömuunnoksia.</p>
<p>T13 Oppilas oppii yksinkertaisten</p>	<p>T13 Oppilas oppii taulukkojen ja</p>	<p>T13 Oppilas harjaantuu taulukkojen ja</p>	<p>T13 Oppilas oppii käyttämään monipuolises-</p>

taulukoiden laatimista ja tulkitsemista.	diagrammien laatimista ja tulkitsemista.	diagrammien laatimisessa ja tulkitsemisessä sekä harjoittelee käyttämään tilastollisia tunnuslukuja. Oppilas tutustuu todennäköisyyksiin arkitilanteiden päättelyn kautta.	ti tilastollisia tunnuslukuja, päättelämään ja laskemaan todennäköisyyksiä.
T14 Oppilas harjoittelee loogisten toimintaohjeiden laatimista.	T14 Oppilas harjoittelee loogisten toimintaohjeiden laatimista.	T14 Oppilas harjoittelee ohjelmointia jossakin graafisessa ohjelmointiympäristössä.	T14 Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Ajattelun taidot: Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. Suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä.

S2 Luvut ja laskutoimitukset: Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja.

Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen ja opitaan kertotaulut 6-9. Varmistetaan kertotaulujen 1-10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia ja varmistetaan sen osaaminen. Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.

Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.

Pohjustetaan negatiivisen luvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Opitaan murtoluvun käsite ja harjoitellaan murtolukujen peruslaskutoimituksia eri tilanteissa. Kerto- ja jakolaskussa pitäydytään luonnollisella luvulla kertomisessa ja jakamisessa. Pehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää ja harjoitellaan peruslaskutoimituksia desimaaliluvuilla. Pehdytään prosenttien käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttien välisiä yhteyksiä.

S3 Algebra: Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Tutustutaan tuntemattoman käsitteeseen. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättämällä ja kokeilemalla.

S4 Geometria ja mittaaminen: Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Luokitellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Pehdytään tarkemmin kolmioihin, nelikulmioihin ja ympyrään. Pehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista. Tarkastellaan symmetriaa suoran suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.

Käsitellään koordinaatistosta ensin ensimmäinen neljännes ja laajennetaan sitten kaikkiin neljänneksiin.

Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.

Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikönmuunnoksia yleisimmin käytetyillä mittayksiköillä.

S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys: Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista suurin ja pienin arvo, keskiarvo ja tyyppiarvo. Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättämällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.

Seudulliset sisällöt

Matematiikka: sisällöt luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
S1 Ajattelun taidot	S1 Ajattelun taidot	S1 Ajattelun taidot	S1 Ajattelun taidot
Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa.	Kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. Syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa.	Ei seudullista lisättävää.	Ei seudullista lisättävää.
S2 Luvut ja laskutoimitukset	S2 Luvut ja laskutoimitukset	S2 Luvut ja laskutoimitukset	S2 Luvut ja laskutoimitukset
Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä lukualueella 0–10 000 sekä kehitetään lukualueen lukujonotaitoja. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia	Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä lukualueella 0–100 000 ja kehitetään lukualueen lukujonotaitoja. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Varmennetaan yhteen- ja vä-	Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä lukualueella 0–1 000 000. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Kehitetään lukualueen lukujonotaitoja. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Varmennetaan kertotaulujen 1–10 sekä kertolaskualgoritmin osaaminen. Varmen-	Syvennetään ja varmennetaan oppilaiden ymmärrys kymmenjärjestelmästä, laajennetaan lukualue miljardeihin. Varmennetaan lukualueen lukujonotaidot. Käsitystä lukujen rakenteesta, yhteyksistä ja jaollisuudesta monipuolistetaan tutkimalla ja luokittelemalla lukuja. Harjaannutetaan taitoa laskea peruslaskutoimituksia päässä. Varmennetaan yhteen- ja vähennyslaskut sekä kerto- ja jakolaskua positiivisilla koko-

<p>päässä (kymmenylitykset). Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskualgoritmeja sekä varmistetaan niiden osaaminen, muistinumerot yhteenlaskussa ja siirrot vähennyslaskussa. Varmistetaan kertolaskun käsitteen ymmärtäminen, kerrataan kertotaulut 1–5 ja 10 ja opitaan kertotaulut 6–9. Käsitellään kymmen- ja sataluvut tulontekijöinä.</p> <p>Kerrataan kertolaskua ja kerto- ja jakolaskun yhteyttä. Opitaan kertolaskun vaihdannaisuus. Tutustutaan jakojäännökseen käsitteenä käytännön tilanteessa, jossa jako ei mene tasan.</p> <p>Harjoitellaan kertolaskualgoritmia yksinumeroisella kertojalla ja varmistetaan sen osaaminen.</p> <p>Opitaan yhteen- ja vähennyslaskujen laskujärjestys ja harjoitellaan laskujärjestystä kertolaskujen yhteydessä.</p>	<p>hennyslaskualgoritmien sekä muistinumeroiden ja siirtojen hallinta. Opitaan laskujärjestys kerto- ja jakolaskujen yhteydessä. Tutustutaan sulkeiden käyttöön.</p> <p>Varmistetaan kertotaulujen 1–10 osaaminen. Harjoitellaan kertolaskualgoritmia allekkain kaksinumeroisella kertojalla ja varmennetaan sen osaaminen. Varmennetaan kertolasku, kun tulontekijänä on nollian päättyvä luku.</p> <p>Opiskellaan jakolaskua sekä sisältö- että ositusjakotilanteissa. Varmennetaan jakojäännöskäsitteen ymmärtäminen. Harjoitellaan lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.</p> <p>Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja satojen ja tuhansien tarkkuudelle ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Laskutoimituksia harjoitellaan erilai-</p>	<p>netaan jakolaskua ja lukuyksiköittäin jakamista. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä. Varmennetaan laskujärjestys.</p> <p>Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja lukualueella ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.</p> <p>Varmennetaan negatiivisen kokonaisluvun käsite osana lukualuetta sekä yhteys käytäntöön. Varmennetaan positiivisten kokonaislukujen yhteen- ja vähennyslasku.</p> <p>Varmennetaan murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä harjoitellaan murtoluvun kerto- ja jakolaskua positiivisilla kokonaisluvuilla. Harjoitellaan murto- ja sekaluvun yhteyttä ja muuntamista. Varmennetaan desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää ja desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskut. Harjoitellaan desimaalilukujen kertomista ja jakamista kokonaisluvulla sekä luvuilla 10, 100</p>	<p>naisluvuilla. Hyödynnetään laskutoimitusten ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.</p> <p>Oppilaita ohjataan pyöristämään lukuja ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan. Kaikkia laskutoimituksia harjoitellaan monipuolisissa tilanteissa hyödyntäen tarvittavia välineitä.</p> <p>Varmennetaan negatiivisen luvun käsite. Varmennetaan murtolukujen yhteen- ja vähennyslasku sekä murtoluvun kerto- ja jakolasku positiivisella kokonaisluvulla. Varmennetaan murto- ja sekaluvun yhteyttä ja muuntamista.</p> <p>Varmennetaan desimaaliluvut osana kymmenjärjestelmää sekä desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskut. Varmennetaan desimaalilukujen kertominen ja jakaminen kokonaisluvulla sekä kertominen ja jakaminen luvuilla 10, 100 ja 1000.</p> <p>Varmennetaan prosentin käsite. Varmennetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtäminen ja laskeminen. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä. Har-</p>
--	--	---	--

<p>Oppilaita ohjataan pyörittämään lukuja kymmenien tarkkuudelle ja laskemaan likiarvoilla siten, että he oppivat arvioimaan tuloksen suuruusluokan.</p> <p>Pohjustetaan murto- ja desimaaliluvun käsitettä sekä suuruusvertailua ja murto- ja desimaalilukujen yhteyttä.</p>	<p>sisä tilanteissa hyödyntäen monipuolisia välineitä.</p> <p>Pohjustetaan negatiivisen kokonaisluvun käsite ja laajennetaan lukualuetta negatiivisilla kokonaisluvuilla. Harjoitellaan positiivisten ja negatiivisten kokonaislukujen yhteen- ja vähennyslasku.</p> <p>Opitaan murtoluvun käsite, perehdytään desimaalilukuihin osana kymmenjärjestelmää. Harjoitellaan murto- ja desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua. Harjoitellaan murto- ja desimaaliluvun välinen yhteys.</p>	<p>ja 1000.</p> <p>Perehdytään prosentin käsitteeseen. Pohjustetaan prosenttiluvun ja -arvon ymmärtämistä ja harjoitellaan niiden laskemista yksinkertaisissa tapauksissa. Hyödynnetään murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välisiä yhteyksiä yksinkertaisilla luvuilla.</p>	<p>joitellaan prosenttikertoimen hyödyntämistä käytännön tilanteissa.</p>
S3 Algebra	S3 Algebra	S3 Algebra	S3 Algebra
<p>Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Harjoitellaan yksinkertaisten laskulausekkeiden tekemistä ja ratkaisua.</p>	<p>Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Harjoitellaan yksinkertaisten laskulausekkeiden tekemistä ja ratkaisua.</p>	<p>Ei seudullista lisättävää.</p>	<p>Tutkitaan lukujonon säännönmukaisuutta sekä jatketaan lukujonoa säännön mukaan. Varmennetaan tuntemattoman käsite. Tutkitaan yhtälöä ja etsitään yhtälön ratkaisuja päättämällä, kokeilemalla ja laskemalla.</p>
S4 Geometria ja mittaaminen	S4 Geometria ja mittaaminen	S4 Geometria ja mittaaminen	S4 Geometria ja mittaaminen
<p>Tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Luoki-</p>	<p>Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja</p>	<p>Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita.</p>	<p>Rakennetaan, piirretään, tutkitaan ja luokitellaan kappaleita ja kuvioita. Piir-</p>

<p>tellaan tasokuviot monikulmioihin ja muihin kuvioihin sekä tutkitaan niiden ominaisuuksia. Perehdytään käsitteisiin kolmio, nelikulmio ja ympyrä. Harjoitellaan viivaimen käyttöä. Perehdytään pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteisiin. Tutustutaan symmetrian käsitteeseen.</p> <p>Harjoitellaan yleisimpiä pituuden (mm, cm, m, km), massan (g, kg), tilavuuden (dl, l) ja ajan (min, h, d) yksiköitä sekä niiden muunnoksia, Harjoitellaan lyhyen aikavälin päättämistä. Opi-taan rahan yksiköt.</p>	<p>kuvioita. Voidaan käyttää apuna esimerkiksi pistepaperia. Opi-taan kolmioiden ja nelikulmioiden luokittelu kulmien ja sivujen mukaan. Tutustutaan ympyrän osiin ja harjoitellaan ympyrän piirtämistä harpilla. Harjoitellaan symmetriaa suoran suhteen.</p> <p>Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä. Tutustutaan pinta-alan käsitteeseen suorakulmioiden yhteydessä. Harjoitellaan yksikkömuunnoksia pituuden (mm, cm, m, km), tilavuuden (dl, l), massan (g, kg, t) ja ajan (s, min, h, d, vk, kk, a) yksiköillä. Tutustutaan mittayksiköiden etuliitteisiin. Harjoitellaan lyhyen aikavälin laskemista sekä tutustutaan ajan yksiköihin ja niiden välisiin suhteisiin. Tutustutaan koordinaatiston 1. neljännekseen.</p>	<p>Luokitellaan kappaleet lieriöihin, kartioihin ja muihin kappaleisiin. Tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjaiseen kartioon ja pyramidiin. Varmennetaan kolmioiden, nelikulmioiden ja muiden monikulmioiden sekä ympyrän tuntemus. Varmennetaan pisteen, janan, suoran ja kulman käsitteiden ja ominaisuuksien hallinta. Harjoitellaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.</p> <p>Varmennetaan symmetria suoran suhteen ja tutustutaan symmetriaan pisteen suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.</p> <p>Varmennetaan koordinaatisto ja siihen liittyvien käsitteiden hallinta.</p> <p>Tutustutaan mittakaavan käsitteeseen ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.</p> <p>Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen,</p>	<p>retään kappaleita perspektiiviin. Varmennetaan tasokuvioiden ja kappaleiden luokittelu. Varmennetaan kulmien piirtämistä, mittaamista ja luokittelemista.</p> <p>Varmennetaan symmetria suoran ja pisteen suhteen. Ohjataan oppilaita havaitsemaan myös kierto- ja siirtosymmetrioita ympäristössä esimerkiksi osana taidetta.</p> <p>Varmennetaan koordinaatisto ja siihen liittyvien käsitteiden hallinta.</p> <p>Varmennetaan mittakaavan käsite ja käytetään sitä suurennoksissa ja pienennöksissä. Ohjataan oppilaita hyödyntämään mittakaavaa kartan käytössä.</p> <p>Harjoitellaan mittaamista ja kiinnitetään huomiota mittaustarkkuuteen, mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Varmennetaan yksikönmuunnoksia monipuolisesti eri</p>
--	---	--	---

		mittaustuloksen arviointiin ja mittauksen tarkistamiseen. Mitataan ja lasketaan erimuotoisten kuvioiden piirejä ja pinta-aloja sekä suorakulmaisten särmiöiden tilavuuksia. Ohjataan oppilaita ymmärtämään, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu. Harjoitellaan yksikkömuunnoksia monipuolisesti eri mittayksiköillä. Varmennetaan lyhyen aikavälin laskeminen, ajan yksiköt ja niiden väliset muunnokset. Harjoitellaan pitkän aikavälin laskemista käyttäen vuosia ja kuukausia.	mittayksiköillä. Varmennetaan pitkän aikavälin laskeminen käyttäen vuosia ja kuukausia.
S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys	S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys	S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys	S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys
Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.	Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla.	Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Käsitellään tilastollisista tunnusluvuista vaihteluväli, keskiarvo, tyyppi-arvo ja mediaani. Tutustutaan todennäköisyyteen arkitilanteiden perusteella päättämällä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma.	Kehitetään oppilaiden taitoja kerätä tietoa järjestelmällisesti kiinnostavista aihepiireistä. Tallennetaan ja esitetään tietoa taulukoiden ja diagrammien avulla. Varmennetaan tilastollisista tunnusluvuista vaihteluväli, keskiarvo, tyyppi-arvo ja mediaani. Varmennetaan todennäköisyyksien päättelyä arkitilanteiden perusteella, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma. Lasketaan todennäköisyyksiä.

YMPÄRISTÖOPPI

Tavoitteet

Ympäristöoppi: tavoitteet vuosiluokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
Merkitys, arvot, asenteet	Merkitys, arvot, asenteet	Merkitys, arvot, asenteet	Merkitys, arvot, asenteet
<p>T1 Oppilas kiinnostuu ympäristöstä ja ympäristöopin opiskelusta ja kokee kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen.</p>	<p>T1 Oppilas kiinnostuu ympäristöstä ja ympäristöopin opiskelusta ja kokee kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen.</p>	<p>T1 Oppilas kiinnostuu ympäristöstä ja ympäristöopin opiskelusta ja kokee kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen.</p>	<p>T1 Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä biologian, maantiedon, fysiikan ja kemian sekä terveystiedon sisällöistä ja merkityksestä itselleen.</p>
		<p>T2 Oppilas harjoittelee asettamaan opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi. Oppilas tunnistaa ympäristöopin osaamistaan.</p>	<p>T2 Oppilas asettaa opiskelutavoitteita ja työskentelee pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistaa ympäristöopin osaamistaan.</p>
<p>T3 Oppilas toimii vastuullisesti itseä ja toisia ihmisiä kohtaan. Oppilas kehittää herkkyyttä havainnoida kotiseudun luontoa ja sen ilmiöitä. Oppilas huolehtii koulu- ja lähiym-</p>	<p>T3 Oppilas kehittää edelleen herkkyyttä havainnoida lähiympäristön luontoa ja sen ilmiöitä. Oppilas pohtii oman toiminnan vaikutuksia luontoon ja lähiympäristöön ja vahvistaa ympäristöä</p>	<p>T3 Oppilas tutustuu ilmastonmuutokseen ja keinoihin sen hillitsemiseksi. Oppilas osaa selittää, mitä on luonnonvarojen kestävä käyttö.</p>	<p>T3 Oppilas osaa kuvata ja toteuttaa konkreettisia keinoja lähiympäristön vaalimiseen. Oppilas toteuttaa yhteisen vaikutusprojektin, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallis-</p>

päristön siisteydestä ja opettelee jätteen lajittelua ja kierrättämistä.	arvostavia vastuullisia toimintatapojaan.		la tai globaalilla tasolla.
Tutkimisen ja toimimisen taidot	Tutkimisen ja toimimisen taidot	Tutkimisen ja toimimisen taidot	Tutkimisen ja toimimisen taidot
T4 Oppilas harjoittelee kysymysten tekoa ja niiden käyttämistä oman lähiympäristön ja kotimaatamme koskevissa ilmiöissä.	T4 Oppilas harjoittelee kysymysten tekoa ja niiden käyttämistä oman lähiympäristön sekä Pohjoismaita ja Eurooppaa koskevissa ilmiöissä.	T4 Oppilas oppii tekemään kysymyksiä ja käyttämään niitä oman lähiympäristön sekä Aasiaa ja Afrikkaa koskevissa ilmiöissä.	T4 Oppilas osaa tehdä kysymyksiä ja käyttää niitä oman lähiympäristön sekä Oseaniaa ja Amerikoita koskevissa ilmiöissä.
	T5 Oppilas opettelee havainnoimaan, mittaamaan ja dokumentoimaan lähiympäristön erilaisia asioita ja ilmiöitä, kuten esimerkiksi säätä. Oppilas harjoittelee eri tutkimus- ja mittavälineiden käyttöä sekä tulosten esittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa.	T5 Oppilas osaa suunnitella ja toteuttaa pienimuotoisen tutkimuksen sovittujen ohjeiden mukaisesti yksin tai yhdessä muiden kanssa.	T5 Oppilas harjoittelee tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Oppilas havainnoi, mittaa ja dokumentoi ilmiötä monipuolisesti eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen.
		T6 Oppilas tunnistaa syy-seuraussuhteita, tekee johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.	T6 Oppilas tunnistaa syy-seuraussuhteita, tekee johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittää tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin.
		T7 Oppilas ymmärtää arjen teknologis-	T7 Oppilas ymmärtää arjen teknologis-

		ten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostuu kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien.	ten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostuu kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien.
T8 Oppilas syventää valmiuksiaan toimia turvallisesti kotiympäristössä, koulussa ja liikenteessä.	T8 Oppilas harjoittelee turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja erityisesti seuraavilla osa-alueilla: paloturvallisuus, myrkytykset ja päihteet. Oppilas opettelee suojelemaan itseään fyysiseltä ja henkiseltä väkivallalta, esimerkiksi netti-kiusaamiselta.	T8 Oppilas harjoittelee turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja erityisesti seuraavilla osa-alueilla: liikenne ja tapaturmat sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa.	T8 Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa sekä toimia tarkoituksenmukaisesti. Oppilas osaa käyttää kotiympäristön sähkölaitteita turvallisesti.
T9 Oppilas osaa toimia lähiympäristössä luontoa ja yleistä järjestystä kunnioittaen.	T9 Oppilas tutustuu jokamiehen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.	T9 Oppilas toimii ja retkeilee luonnossa ja rakennetussa ympäristössä jokamiehen oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisesti. Oppilas tekee tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.	T9 Oppilas vahvistaa aiemmin opittuja taitoja toimia luonnon- ja rakennetussa ympäristössä.
T10 Oppilas harjoittelee tunnistamaan oman mielen ja kehon viestejä sekä säätämään niitä vuorovaiikutustilanteissa. Oppilas opettelee toimimaan kohteliaasti ja rakentavasti yhteistyön	T10 Oppilas vahvistaa valmiuksia ja toimintamalleja, jotka edistävät yhteistyötä ryhmässä ja ehkäisevät kiusaamista. Oppilas osaa selittää, mitä on mielen hyvinvointi ja opettelee	T10 Oppilas vahvistaa taitojaan edistää omaa henkistä hyvinvointiaan.	T10 Oppilas vahvistaa taitojaan edistää omaa henkistä hyvinvointiaan.

edistämiseksi lähiyhteisössä.	toimintamalleja, joilla sitä voidaan edistää.		
T11 Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.	T11 Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.	T11 Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.	T11 Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti.
Tiedot ja ymmärrys	Tiedot ja ymmärrys	Tiedot ja ymmärrys	Tiedot ja ymmärrys
T12 Oppilas harjoittelee käsitteiden täsmällistä käyttöä ja niiden selittämistä omin sanoin.	T12 Oppilas opettelee muodostamaan yläkäsitteitä. Oppilas opettelee käsitteiden yhdistämistä loogisesti toisiinsa esimerkiksi käsitekarttojen avulla.	T12 Oppilas vahvistaa taitoaan käyttää käsitteitä ja selittää niitä omin sanoin. Oppilas vahvistaa taitoaan muodostaa yläkäsitteitä. Oppilas osaa yhdistellä käsitteitä loogisesti toisiinsa esimerkiksi käsitekarttojen avulla.	T12 Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä omin sanoin ja keskeisin käsittein.
		T13 Oppilas ymmärtää, käyttää ja tekee erilaisia konkreettisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä.	T13 Oppilas ymmärtää, käyttää ja tekee erilaisia konkreettisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä. Oppilas harjoittelee abstraktisten mallien käyttöä.

<p>T14 Oppilas harjoittelee hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan tietolähteitä.</p>	<p>T14 Oppilas harjoittelee hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan tietolähteitä ja näkökulmia.</p>	<p>T14 Oppilas hankkii luotettavaa tietoa ja ilmaisee perustellen erilaisia näkemyksiä. Oppilas harjoittelee tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia.</p>	<p>T14 Oppilas hankkii luotettavaa tietoa, ilmaisee perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsee ja arvioi kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia.</p>
<p>T15 Oppilas tunnistaa lähiympäristön yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas tutustuu kotiseutuun luonnonympäristönä ja rakennettuina ympäristönä. Oppilas tekee yksinkertaisia kasvatuskokeiluja.</p>	<p>T15 Oppilas vahvistaa edelleen kotiseudun eliöiden ja elinympäristöjen tuntemustaan. Oppilas laatii ohjatusti oman kasvion. Oppilas tutkii oman kotiseudun luontoa ja sen ilmiöitä.</p>	<p>T15 Oppilas osaa selittää pääpiirteittäin ihmisen rakennetta, elintoimintoja ja kehitystä.</p>	<p>T15 Oppilas osaa kuvata eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Oppilas tutustuu ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen. Oppilas opiskelee ravinnon tuotantoa ja ruoan reittejä.</p>
<p>T16 Oppilas tutustuu erilaisiin karttoihin ja opettelee käyttämään karttaa. Oppilas hahmottaa kotiseudun ja Suomen karttakuvaa ja osaa kuvata maamme luonnonmaantieteellistä monimuotoisuutta ja keskeistä paikannimistöä.</p>	<p>T16 Oppilas vahvistaa erilaisten karttojen monipuolista lukutaitoa. Oppilas hahmottaa Pohjoismaiden ja Euroopan karttakuvaa ja tunnistaa näiden alueiden keskeistä paikannimistöä ja luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä.</p>	<p>T16 Oppilas osaa hahmottaa Aasian ja Afrikan karttakuvaa ja tunnistaa näiden alueiden keskeistä paikannimistöä ja luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä. Oppilas käyttää tiedonhaussa, opiskelussa ja esittämisessä erilaisia karttoja ja geomedialähteitä. Oppilas hahmottaa lähiavaruutta ja ymmärtää, että vuorokauden ja vuodenaikojen vaihtelut ovat seurausta maapallon liikkeistä.</p>	<p>T16 Oppilas hahmottaa Oseanian ja Amerikoiden karttakuvaa ja tunnistaa näiden alueiden keskeistä paikannimistöä ja luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä. Oppilas käyttää tiedonhaussa, opiskelussa ja esittämisessä erilaisia karttoja ja geomedialähteitä.</p>

<p>T17 Oppilas tutustuu ääni- ja valoilmioihin ja tutkii niitä.</p>	<p>T17 Oppilas tutustuu ilmakehään, sen rakenteeseen ja alimman kerroksen sääilmiöihin, esimerkiksi tuuleen.</p>	<p>T17 Oppilas opettelee käyttämään energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa. Oppilas tutustuu käsitteisiin voima, painovoima, kitka, vipu ja kalteva taso sekä kiihtyvä, hidastuva ja tasainen liike.</p>	<p>T17 Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä selittäessään arkisia tilanteita. Oppilas osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteista.</p>
<p>T18 Oppilas perehtyy yhteyttämiseen ja tutustuu näin aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen.</p>	<p>T18 Oppilas opiskelee veden kiertoa. Oppilas tutustuu palamiseen ja sen eri muotoihin. Oppilas tutustuu aineen ominaisuuksiin ja erotusmenetelmiin.</p>	<p>T18 Oppilas tutustuu lähiympäristön erilaisiin aineisiin ja rakennetun ympäristön materiaaleihin. Oppilas opiskelee maapallon rakennetta sekä kallio- ja maaperää.</p>	<p>T18 Oppilas tutustuu yleisimpiin kodissa käytettäviin kemikaaleihin, niiden ominaisuuksiin ja turvalliseen käyttöön.</p>
<p>T19 Oppilas vahvistaa käsitystään terveellisestä ruoasta ja unen merkityksestä ja tutustuu terveelliseen ateriarvotmiin. Oppilas soveltaa näitä taitojaan arjessa. Oppilas noudattaa kohteliaita ruokailutapoja.</p>	<p>T19 Oppilas oppii ymmärtämään unen, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä terveydelle ja toimimaan tämän tiedon pohjalta terveyttä edistävästi omassa arjessa.</p>	<p>T19 Oppilas tarkkailee edelleen omia terveystottumuksiaan ja soveltaa terveysosaamisen taitojaan arjessa. Oppilas tutustuu ihmisen elämänkulun eri vaiheisiin, mm. murrosikään, sen tunnuspiirteisiin ja yksilöllisiin vaihteluihin.</p>	<p>T19 Oppilas tarkkailee edelleen omia terveystottumuksiaan ja soveltaa terveysosaamisen taitoja arjessa. Oppilas harjoittelee itsehoitotaitoja, joilla voidaan vaikuttaa omaan mielialaan. Oppilas tunnistaa omaa oppimista tukevia asioita.</p>

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Minä ihmisenä: Sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät ihmisen rakenteeseen ja keskeisiin elintoimintoihin sekä ihmisen kasvun ja kehityksen eri vaiheisiin. Sisällöissä kiinnitetään huomiota kehityksen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisen luonteen ymmärtämiseen. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä. Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä ja tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Perehdytään terveyden osa-alueisiin ja voimavaroihin, arjen terveystottumuksiin, mielenterveystaitoihin, sairauksien ehkäisyyn ja itsehoitotaitoihin. Lisäksi harjoitellaan tunteiden tunnistamista, ilmaisua ja säätelyä. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen: Oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan siten, että ne liittyvät arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimimiseen. Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan laitteiden toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja esimerkiksi seuraavilla osa-alueilla: liikenne-, palo-, sähköturvallisuus, tapaturmat, myrkytykset, päihheet, kiusaamisen ehkäisy, fyysinen ja henkinen koskemattomuus sekä toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa. Harjoitellaan toimimista erilaisissa yhteisöissä sekä pohditaan erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja yhteisöjen merkitystä hyvinvoinnille.

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan: Monipuolisten alueellisten esimerkkien ja ajankohtaisten uutisten avulla hahmotetaan Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja muiden maanosien luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään monipuolisesti karttoja ja muuta geomediala.

S4 Ympäristön tutkiminen: Sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. Tutkitaan säätä sekä maa- ja kallioperää. Tutkimalla kappaleiden liikkeen muutoksia tutustutaan voiman käsitteeseen. Tunnistetaan eliöitä ja elinympäristöjä, laaditaan kasvio ohjatusti sekä tutkitaan kokeellisesti kasvien kasvua. Kotiseudun erilaisten ympäristöjen merkitystä havainnoidaan myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan ympäristössä toimimisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut: Erilaisten materiaalien ja aineiden avulla tarkastellaan olomuotoja ja aineiden ominaisuuksia. Palaminen, yhteyttäminen ja veden kiertokulku muodostavat pohjan aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Lämpötilan mittaamisen, lämpöenergiaan perehtymisen ja energialajien muuntumisen avulla tutustutaan energian säilymisen periaatteeseen. Tutki-

taan ääni- ja valoilmioita. Perehdytään lähiavaruuteen, vuodenaikoihin, päivän ja yön vaihteluun sekä maapallon rakenteeseen. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen, ravinnon tuotantoon ja ruoan reitteihin sekä metsien hyötykäyttöön.

S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen: Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon luonnon monimuotoisuuden vaaliminen, ilmastonmuutos ja sen hillitseminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, terveyden edistäminen, oman kulttuuriperinnön vaaliminen, monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toimitetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

Seudulliset sisällöt

Ympäristöoppi: sisällöt luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
S1 Minä ihmisenä	S1 Minä ihmisenä	S1 Minä ihmisenä	S1 Minä ihmisenä
Harjoitellaan tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä sekä ilmaisemaan ja säätelämään tunteita. Harjoitellaan kohteliasta käytöstä ja vuorovaikutuksen taitoja eri tilanteissa. Vahvistetaan oppilaan tietoja terveellisestä ruoasta ja unen merkityksestä.	Vahvistetaan taitoja tunnistaa oman kehon ja mielen viestejä. Opetellaan tiedostamaan omia ajatuksia, tarpeita, asenteita ja arvoja. Opiskellaan, miten unen, ravinnon, liikunnan ja tasapainoisen mielen avulla edistetään terveyttä arjessa. Lisäksi tarkkaillaan omaa toimintaa. Tutustutaan, mitä on mielen hyvinvointi ja opetellaan toimintamalleja, joilla sitä voidaan edistää. Opetellaan esimerkiksi rentoutumaan ja	Opiskellaan ihmisen rakennetta, keskeisiä elintoimintoja sekä kasvun ja kehityksen eri vaiheita. Ymmärretään kehityksen yksilöllisyys. Käsitellään ikäkauden mukaisesti seksuaalista kehitystä ja ihmisen lisääntymistä.	Perehdytään terveyden eri osaluokkiin voimavaranäkökulmasta. Tarkastellaan, miten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen tasapainon avulla voidaan edistää terveyttä ja ehkäistä ennalta sairauksia omassa elämässä. Pidetään esimerkiksi uni- tai ruokapäiväkirjaa ja kiinnitetään huomiota liikunnan määrään ja laatuun. Tutustutaan itsehoitotaitoihin. Tarkastellaan esimerkiksi, miten omat ajatukset ja toiminta vaikuttavat mieli-

	harjoitellaan keinoja selvittää ongelmatilanteista.		alaan. Tunnistetaan omaa oppimista tukevia asioita.
S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen	S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen	S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen	S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen
Oppilaan oppimistehtäviä ja sisältöjä valitaan arjen elämänpöydästä. Käsitellään, mitä tarkoittavat fyysinen ja psyykinen koskemattomuus ja sen kunnioittaminen. Opetellaan toimintamalleja, jotka kunnioittavat toista ihmistä ja edistävät yhteisöllisyyttä sekä ehkäisevät kiusaamista.	Vahvistetaan toimintamalleja, jotka kunnioittavat toista ihmistä ja edistävät yhteisöllisyyttä. Harjoitellaan turvallisuuden edistämistä ja turvataitoja seuraavilla osa-alueilla: liikenne, paloturvallisuus, myrkytykset ja päihteet.	Harjoitellaan turvataitoja erityisesti seuraavilla osa-alueilla: liikenne, tapaturmat ja toiminta ensiapu- ja vaaratilanteissa.	Harjoitellaan selittämään arjen tilanteita, ilmiöitä ja teknologiaa eri tiedonalojen käsitteillä ja malleilla. Tutkitaan, miten työkalut helpottavat työntekoa. Tutustutaan kiilaan, kaltevaan tasoon ja tukipisteeseen. Tutkitaan laitteiden, kuten pyörän, jousen ja vivun, toimintaperiaatteita ja erilaisia rakenteita. Harjoitellaan turvallista sähkölaitteiden käyttöä.
S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan	S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan	S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan	S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan
Käsitellään Suomen luonnonympäristöä ja sen luomia edellytyksiä ihmisen toiminnalle. Tutustutaan maamme alueelliseen erilaisuuteen ja hallintoon. Tutustutaan erilaisiin karttoihin ja opetellaan käyttämään karttaa alueellisen viitekehyksen ja laajemman maailmankuvan rakentamisessa. Oppiaineen sisältöjen valinnassa kiinnitetään huomiota oman kulttuuriperinnön, luonnon ja erilaisten kulttuurien	Käsitellään Pohjoismaiden ja Euroopan luonnonympäristöjä ja niiden luomia edellytyksiä ihmisen toiminnalle. Erilaisten teemakarttojen ja geomedian avulla opetellaan Euroopan keskeistä paikannimistöä ja luonnonmaantiedettä. Oppiaineen sisältöjen valinnassa kiinnitetään huomiota eurooppalaisen kulttuuriperinnön, luonnon ja erilaisten kulttuurien arvostamiseen. Ymmärryksen syventämiseksi opiskelussa käytetään monipuoli-	Käsitellään Afrikan ja Aasian luonnonympäristöjä ja niiden luomia edellytyksiä ihmisen toiminnalle. Opiskellaan alueiden keskeistä paikannimistöä ja luonnonmaantiedettä erilaisten teemakarttojen ja geomedian avulla. Sisältöjen valinnassa kiinnitetään huomiota luonnon ja erilaisten kulttuurien arvostamiseen sekä alueellisen yleiskuvan muodostamiseen. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyk-	Hahmotetaan Oseanian ja Amerikoiden keskeistä paikannimistöä, luonnonympäristöä ja ihmisen toimintaa. Näkökulmana ovat kulttuuriperinnön ja luonnon arvostaminen sekä laajempi globaali ymmärrys. Maailmankuvan ja sen alueellisen viitekehyksen rakentamisessa käytetään alueellisia esimerkkejä, ajankohtaisia uutisia sekä erilaisia teemakarttoja ja muuta geomedialla.

arvostamiseen. Opiskelussa käytetään alueellisia esimerkkejä ja ajankohtaisia uutisia.	sesti alueellisia esimerkkejä ja ajankohtaisia uutisia.	sen rakentamisessa käytetään alueellisia esimerkkejä ja ajankohtaisia uutisia.	
S4 Ympäristön tutkiminen	S4 Ympäristön tutkiminen	S4 Ympäristön tutkiminen	S4 Ympäristön tutkiminen
Opiskellaan ja tunnistetaan oman lähiympäristön tyyppisiä kasveja ja eläimiä. Tutustutaan kotiseutuun luonnonympäristönä ja rakennettuna ympäristönä. Opiskellaan, mitä käsitteet elollinen ja eloton tarkoittavat. Tutkitaan kasvien kasvua kokeellisesti.	Vahvistetaan edelleen kotiseudun eliöiden ja elinympäristöjen tuntemusta. Oppiaineksen sisällöiksi valitaan omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. Laaditaan ohjatusti kasvio. Se koostuu tyyppisimmistä paikallisista lajeista ja sen muoto voi vaihdella herbaariosta digikasvioon. Tutustutaan ilmakehään, sen rakenteeseen ja alimman kerroksen sääilmiöihin. Käsitellään ympäristössä toimimista jokamiehen oikeuksien ja velvollisuuksien näkökulmasta.	Tutustutaan lähiympäristön erilaisiin aineisiin ja rakennetun ympäristön materiaaleihin. Käsitellään maa- kallioperää. Tutuiksi tulevat mm. muovi, kallioperän malmit ja tärkeimmät metallit ominaisuuksiineen. Tutkitaan kappaleiden liikkeiden muutoksia ja näin tutustutaan voiman käsitteeseen. Tutuiksi tulevat käsitteet painovoima, kitka, vipu ja kalteva taso sekä kiihtyvä, hidastuva ja tasainen liike.	Tarkastellaan kotiseutua rakennettuna ja sosiaalisena ympäristönä. Havainnoidaan erilaisten ympäristöjen merkitystä myös hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutustutaan kodissa käytettyihin yleisimpiin kemikaaleihin, niiden ominaisuuksiin ja turvalliseen käyttöön.
S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut	S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut	S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut	S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut
Käsitellään yhteyttämistä, mikä auttaa alustavasti ymmärtämään aineen muutosten ja aineen säilymisen periaatetta. Tutustutaan ääni- ja valoilmiöihin ja tutkitaan niitä.	Opiskellaan veden kiertokulkua. Tutuiksi tulevat käsitteet kiinteä, neste ja kaasu sekä sulaminen, jäätyminen, höyrystyminen ja tiivistyminen. Käsitellään palamista, joka muodostaa myös pohjaa aineen muutosten ja säilymisen periaatteen hahmottamiselle. Tutustutaan aineiden ominaisuuksiin, tutuiksi	Perehdytään lähiavaruuteen ja maapallon rakenteeseen. Opiskellaan maapallon liikkeitä ja niistä aiheutuvat vuorokauden- ja vuodenaajanvaihtelut.	Tutustutaan käsitteeseen energia. Tarkastellaan sen ominaisuuksia ja eri muotoja, esimerkiksi lämpö- ja liike-energiaa. Käsitellään lämpöä ilmiönä. Tutuiksi tulevat lämmön siirtymistavat, johteet ja eristeet. Tutkitaan eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteita. Käsitellään

	tulevat käsitteet puhdas aine ja seos. Aineen erottamiseksi tehdään yksinkertaisia kokeiluja esimerkiksi suodattamalla, seulomalla tai haihuttamalla.		ravinnon tuotantoa ja ruoan reittejä. Tutustutaan ravintoketjuihin, eläinten ja kasvien lisääntymiseen sekä metsien hyötykäyttöön.
S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen	S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen
Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle ja toisiin ihmisiin sekä lähiyhteisöön. Kehitetään herkkyyttä havainnoida kotiseudun luontoa ja sen ilmiöitä. Opetellaan vaalimaan omaa lähiympäristöä ja tutustutaan paikalliseen kotiseudun kulttuuriin. Huolehditaan koulu- ja lähiympäristön siisteydestä ja sovelletaan kouluarjessa ekologisesti kestäviä periaatteita kuten jätteen lajittelua ja kierrättämistä.	Vahvistetaan edelleen lähiympäristön vaalimista tukevia toimintamalleja. Sisältöjä valittaessa otetaan huomioon monikulttuurisessa maailmassa eläminen. Pohditaan avoimuuden ja suvaitsevaisuuden merkitystä omassa paikallisyhteisössä.	Tutustutaan ilmastonmuutokseen ilmiönä ja käsitellään keinoja sen hillitsemiseksi. Käsitellään uusiutuvien ja uusiutumattomien luonnonvarojen kestäväää käyttöä, eli miten niiden riittävyys voidaan taata tulevaisuudessaakin.	Tutustutaan käsitteeseen luonnon monimuotoisuus ja pohditaan, miten eri lajien ja eliöyhteisöjen monipuolisuutta voidaan vaalia. Tutustutaan luonnon ja ihmiskunnan globaaliin hyvinvointiin nyt ja tulevaisuudessa. Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.

USKONTO

Tavoitteet

Uskonto: tavoitteet luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
T1 Oppilas tuntee Raamatun, erityisesti Vanhan testamentin, keskeisiä kertomuksia.	T1 Oppilas tuntee Raamatun, erityisesti Uuden testamentin, keskeisiä kertomuksia.	T1 Oppilas tuntee Raamatun keskeisiä kertomuksia.	T1 Oppilas tuntee Raamatun keskeisiä kertomuksia.
T2 Oppilas huomaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja ja käsitteitä. Oppilas tuntee oman alueensa seurakuntaa. Oppilas tutustuu jumalanpalveluksen rakenteeseen.	T2 Oppilas huomaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja ja käsitteitä.	T2 Oppilas huomaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja ja käsitteitä.	T2 Oppilas huomaa uskonnon vaikutuksen omassa ja muiden elämässä. Oppilas tunnistaa uskonnollisia symboleja, rituaaleja ja tapoja sekä ymmärtää niiden merkityksen.
T3 Oppilas tunnistaa uskonnollisen kielenkäytön luonnetta ja kielikuvia.	T3 Oppilas ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta ja kielikuvia.	T3 Oppilas ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta ja kielikuvia.	T3 Oppilas ymmärtää uskonnollisen kielenkäytön luonnetta ja vertauskuvalisuutta.
		T4 Oppilas osaa hakea tietoa eri lähteistä ja harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta.	T4 Oppilas osaa hakea tietoa eri lähteistä ja harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta.

<p>T5 Oppilas oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta. Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.</p>	<p>T5 Oppilas oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta. Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.</p>	<p>T5 Oppilas oppii ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta. Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.</p>	<p>T5 Oppilas perehtyy kristinuskoon ja sen historiaan. Oppilas tutustuu muihin kristillisiin kirkkoihin ja ympäröiviin uskonnollisiin ja ei-uskonnollisiin katsomuksiin.</p>
		<p>T6 Oppilas suhtautuu kunnioittavasti ihmisiin, joilla on eri katsomus. Oppilas tuntee alustavasti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin sekä muiden maailmauskontojen yhteisiä piirteitä.</p>	
		<p>T7 Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.</p>	<p>T7 Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään.</p>
<p>T8 Oppilas tuntee Vanhan testamentin keskeisiä kertomuksia.</p>	<p>T8 Oppilas tuntee Uuden testamentin keskeisiin kertomuksiin.</p>	<p>T8 Oppilas tutustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen.</p>	<p>T8 Oppilas tunnistaa kristillisen ihmiskäsityksen.</p>
<p>T9 Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista. Oppilas ymmärtää YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta.</p>			

<p>T10 Oppilas oppii arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Oppilas oppii toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentajana.</p>	<p>T10 Oppilas oppii arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Oppilas oppii toimimaan kestävän tulevaisuuden rakentajana.</p>	<p>T10 Oppilas oppii arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä.</p>	<p>T10 Oppilas tuntee uskontojen ja katsomusten yhteisiä eettisen ajattelun peruskäsitteitä. Oppilas oppii arvioimaan toimintansa eettisyyttä ja tunnistamaan oikean ja väärän. Oppilas tunnistaa moraaliseen päätöksentekoon vaikuttavia tekijöitä. Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Oppilas osaa soveltaa kristinuskon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.</p>
<p>T11 Oppilas harjoittelee eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden ja kokemusten jakamista.</p>	<p>T11 Oppilas harjoittelee eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden ja kokemusten jakamista.</p>	<p>T11 Oppilas osallistuu keskusteluun eettisistä kysymyksistä Oppilas ilmaisee omia tunteitaan ja kokemuksiaan.</p>	<p>T11 Oppilas oppii pohtimaan eettisiä asioita ja osallistuu keskusteluun. Oppilas ilmaisee rakentavasti omia tunteitaan ja kokemuksiaan sekä harjoittelee perustelevasti omia näkemyksiään.</p>
<p>T12 Oppilas oppii luottamusta luottamaan elämään ja itseensä.</p>	<p>T12 Oppilas oppii luottamaan elämään ja itseensä.</p>	<p>T12 Oppilas oppii luottamaan elämään ja itseensä.</p>	<p>T12 Oppilas oppii luottamaan elämään ja itseensä.</p>

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleita ja oppia. Sisältöjen valinnassa huomioidaan kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa. Opetuksessa tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Perehdytään luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan. Opetuksessa tarkastellaan Raamattua kirjana, sen erilaisia tyylilajeja sekä uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta. Opetuksessa perehdytään Jeesuksen elämään, opetukseen ja merkitykseen kristinuskossa. Pohditaan Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi. Tutustutaan Raamatun keskeisten kertomusten vuorovaikutukseen taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa sekä tarkastellaan kristinuskon näkymistä populaarikulttuurissa. Opetuksessa syvennetään tietoja kirkkovuodesta, elämänkaaren kristillisistä rituaaleista sekä niihin liittyvästä moninaisesta tapakulttuurista. Tutustutaan syvällisemmin kirkkoon uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan. Opetuksessa otetaan huomioon virret ja muu hengellinen musiikki.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan, mitä merkitsee pyhyys uskonnoissa, oma ja toisen pyhä. Tutustutaan alustavasti juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa. Tärkeinä tarkastelun kohteina ovat koulun lähialueilla vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt. Opetuksessa tutkitaan Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsoimuksellista nykytilaa ja sen taustaa sekä uskonnottomuutta. Alustavasti tutustutaan ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä tarkastellaan uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan kristinuskon tärkeimpiä eettisiä ohjeita: Kultaista sääntöä, rakkauden kaksoiskäskyä ja kymmentä käskyä. Pohditaan Kultaisen säännön etiikkaa kristinuskossa ja eri uskonnoissa. Opetuksessa käsitellään keskeisiä elämänskysymyksiä, tunteita ja arvoja Vanhasta ja Uudesta Testamentista valittujen kertomusten avulla. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisoikeusetiikka, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohditaan oppilaan omia valintoja ja hänen toimintansa taustalla vaikuttavia arvoja sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä näkökulmia ovat elämäntaidot, itsetuntemus, tunnetaidot ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Opetukseen valittujen sisältöjen tulee antaa oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perustelemiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

Seudulliset sisällöt

Uskonto: sisällöt luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
S1 Suhde omaan uskontoon	S1 Suhde omaan uskontoon	S1 Suhde omaan uskontoon	S1 Suhde omaan uskontoon
<p>Tutustutaan alustavasti luterilaisen kirkon käsitykseen Jumalasta, armosta ja pelastuksesta. Tutustutaan Raamattuun, sen teksteihin ja käyttöön sekä Raamatun ajan elämään. Tutustutaan oppilaan oman seurakunnan toimintaan ja kirkollisiin toimituksiin. Järjestetään mahdollisuuksien mukaan vierailu paikalliseen kirkkoon tai muuhun seurakunnan rakennukseen. Syvennetään tietoa kirkkovuoden juhlista. Tutustutaan musiikkiin ja virsiin, jotka liittyvät opetettavaan aiheeseen sekä kirkollisiin juhliin. Tutustutaan jumalanpalveluksen rakenteeseen sekä jumalanpalveluksessa käytettyään sanastoon.</p>	<p>Tarkastellaan luterilaisen kirkon käsitykseen Jumalasta, armosta ja pelastuksesta. Harjoitellaan Raamatun käyttöä ja tutustutaan Raamatun ajan elämään. Syvennetään tietoa kirkkovuoden juhlista. Tutustutaan oppilaan oman seurakunnan toimintaan ja työntekijöihin, diakoniaan sekä kirkollisiin toimituksiin. Tutustutaan musiikkiin ja virsiin, jotka liittyvät opetettavaan aiheeseen sekä kirkollisiin juhliin. Tutustutaan Uuden testamentin keskeisiin kertomuksiin ja niiden vertauskuvallisuuteen.</p>	<p>Pohditaan luterilaisen kirkon käsitystä Jumalasta, armosta ja pelastuksesta. Tutustutaan luterilaisuuden oppeihin, sakramentteihin (kaste ja ehtoollinen) ja kirkollisiin toimituksiin (kaste, vihkiminen, hautajaiset). Harjoitellaan Raamatun käyttöä. Syvennetään tietoa kirkkovuoden juhlista sekä kristillisistä rituaaleista. Lähempiä tarkastelun kohteita on kristillinen symboliikka ja kirkkoarkkitehtuuri. Tutustutaan musiikkiin ja virsiin, jotka liittyvät opetettavaan aiheeseen sekä kirkollisiin juhliin. Tuodaan esille, että Raamatusta löytyy historiaa, runoutta, kirjeitä ja rukouksia. Harjoitellaan, miten toimitaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti uskonnollisissa tilanteissa.</p>	<p>Syvennetään luterilaisen kirkon käsitystä Jumalasta, armosta ja pelastuksesta. Harjoitellaan Raamatun käyttöä. Syvennetään tietoa kirkkovuoden juhlista. Tutustutaan musiikkiin ja virsiin, jotka liittyvät opetettavaan aiheeseen sekä kirkollisiin juhliin. Tutustutaan kirkkohistoriaan tieteenalana. Opetuksessa huomioidaan ajankohtaisesti uutisoituja uskontoon liittyviä teemoja. Ohjataan oppilaita media-kriittisyyteen. Perehdytään, mikä merkitys Paavalilla oli siihen, että kristinuskon kehittyi maailman uskonnoksi sekä kirkon syntyyn ja jakaantumiseen roomalais- ja kreikkalaiskatoliseen kirkkoon. Tutustutaan käsitteisiin vainot ja marttyyri. Perehdytään kristinuskon rantautumiseen Suomeen. Tutustutaan Martin Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina. Harjoitellaan, miten toimitaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti uskonnollisissa tilanteissa.</p>

S2 Uskontojen maailma	S2 Uskontojen maailma	S2 Uskontojen maailma	S2 Uskontojen maailma
<p>Opetuksen sisällöissä otetaan huomioon oppilaan kokemukset ja elämäntilanteet. Oppilaan on tärkeä tietää, keitä me olemme ja mistä me tulemme. Opetuksessa huomioidaan uskontojen vaikutus omassa ja muiden elämässä. Oppilasta ohjataan ymmärtämään oma suhteensa kulttuuriperintönsä sekä tunnistamaan, miten uskonnot, kulttuurit ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa.</p>	<p>Opetuksen lähtökohtana on oppilaan oma perhe, sen arvot ja perinteet. Opetuksen sisällöissä otetaan huomioon oppilaan kokemukset ja elämäntilanteet. Opetuksessa huomioidaan uskontojen vaikutus omassa ja muiden elämässä. Tutustutaan alustavasti kristinuskon kirkkokuntiin.</p>	<p>Opetuksen lähtökohtana on oppilaan oma perhe, sen arvot ja perinteet. Opetuksen sisällöissä otetaan huomioon oppilaan kokemukset ja elämäntilanteet. Oppilaan on tärkeä tietää, keitä me olemme ja mistä me tulemme. Opetuksessa huomioidaan uskontojen vaikutus omassa ja muiden elämässä. Oppilasta ohjataan ymmärtämään oma suhteensa kulttuuriperintönsä sekä tunnistamaan, miten uskonnot, kulttuurit ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa. Omien juurien tunteminen helpottaa toisten kulttuurien kohtaamista. Tutustutaan käsitteisiin uskonto ja uskonnottomuus. Tutustutaan alustavasti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin sekä muiden maailmauskontojen yhteisiin piirteisiin.</p>	<p>Opetuksen lähtökohtana on oppilaan oma perhe, sen arvot ja perinteet. Opetuksen sisällöissä otetaan huomioon oppilaan kokemukset ja elämäntilanteet. Opetuksessa huomioidaan uskontojen vaikutus omassa ja muiden elämässä. Oppilasta ohjataan ymmärtämään oma suhteensa kulttuuriperintönsä sekä tunnistamaan, miten uskonnot, kulttuurit ja katsomukset vaikuttavat yhteiskunnassa ja arjessa. Omien juurien tunteminen helpottaa toisten kulttuurien kohtaamista. Perehdytään protestanttisen kirkon historiaan. Tutustutaan katoliseen kirkkoon, sen historiaan, sakramentteihin ja nykytilaan. Tutustutaan ortodoksisen kirkon historiaan, jumalanpalvelusperinteisiin ja tapoihin. Tärkeä käsite on ekumenia. Tutustutaan herätysliikkeisiin ja kristillisiin yhteisöihin Suomessa. Perehdytään lähetystyöhön.</p>
S3 Hyvä elämä	S3 Hyvä elämä	S3 Hyvä elämä	S3 Hyvä elämä
<p>Tutustutaan Vanhan testamentin kertomuksiin ja niiden vertauskuvallisuuteen ja kieleen. Sisältöjen painopiste on Vanhan testamentin</p>	<p>Käsitellään Isä meidän -rukouksen sisältöä. Tutustutaan Rakkauden kaksoiskäskyyn. Tutustutaan Uuden tes-</p>	<p>Käsitellään uskontunnustuksen sisältöä ja merkitystä. Tutustutaan luomiskertomukseen sekä sen tuomaan ihmisen tehtävään ja</p>	<p>Opetuksessa käsitellään kristillisen etiikan kulmakivet: Kymmeneen käskyä, Rakkauden kaksoiskäsky, Kultainen sääntö ja Apostolinen uskontun-</p>

<p>alku- ja patriarkka kertomuksissa. Opetuksessa korostetaan jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta, itsensä ja toisten arvostamista. Keskeinen teema on itsestä ja toisista huolta pitäminen. Opetuksessa tarkastellaan Kultaista sääntöä ja Kymmentä käskyä erityisesti yhdessä elämisen ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Opetuksessa käsitellään ihmisoikeusetiikkaa sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisimpiä kohtia. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen. Tärkeitä näkökulmia ovat toisen ihmisen ja ympäristön kunnioitus. Pohditaan todellisten ja kuvitteellisten tilanteiden avulla omantunnon ja anteeksi pyytämisen ja antamisen merkitystä. Oppilasta ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista ja erittelemään näkemyksiään. Harjoitellaan toisten kuuntelua ja itsensä ilmaisua. Oppilaille tulee antaa mahdollisuus eettiseen pohdintaan. Opetuksessa oppilaille annetaan mahdollisuus jakaa omia tunteitaan ja kokemuksiaan.</p>	<p>tamentin keskeisiin kertomuksiin: Jeesuksen elämään, lähipiiriin ja opetukseen Jumalan huolenpidosta. Opetuksessa käsitellään yhdessä olemisen ja lähimmäisyyden kysymyksiä sekä toisen ihmisen ja ympäristön kunnioittamista. Opetuksessa korostetaan jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta. Pohditaan omantunnon ja anteeksi pyytämisen ja antamisen merkitystä. Valintojen tekeminen ja vastuullisuus ovat keskeisiä teemoja. Oppilasta ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista ja erittelemään näkemyksiään. Harjoitellaan toisten kuuntelua ja itsensä ilmaisua. Oppilaille tulee antaa mahdollisuus eettiseen pohdintaan. Opetuksessa oppilaille annetaan mahdollisuus jakaa omia tunteitaan ja kokemuksiaan.</p>	<p>vastuuseen maailmasta. Pohditaan uskon ja tieteen kohtaamista sekä erilaisia tapoja nähdä maailmaa. Oppilasta ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista ja erittelemään näkemyksiään. Harjoitellaan toisten kuuntelua ja itsensä ilmaisua. Oppilaille tulee antaa mahdollisuus eettiseen pohdintaan. Opetuksessa korostetaan jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta, itsensä ja toisten arvostamista ja hyväksymistä. Opetuksessa oppilaille annetaan mahdollisuus jakaa omia tunteitaan ja kokemuksiaan.</p>	<p>nustus. Pohditaan omantunnon ja anteeksi pyytämisen ja antamisen merkitystä. Valintojen tekeminen ja vastuullisuus ovat keskeisiä teemoja. Tutustutaan käsitteisiin arvo, moraalit ja etiikka. Oppilasta ohjataan pohtimaan asioita eri näkökulmista ja erittelemään näkemyksiään. Harjoitellaan toisten kuuntelua ja itsensä ilmaisua. Oppilaille tulee antaa mahdollisuus eettiseen pohdintaan. Opetuksessa korostetaan maailmankuvan rakentumista sen mukaan keiden kanssa, missä ja milloin elämme ja sitä, että maailmakatsoimuksen rakennusaineet nousevat uskonnoista. Opetuksessa korostetaan jokaisen ihmisen ainutlaatuisuutta, itsensä ja toisten arvostamista sekä hyväksymistä. Opetuksessa oppilaille annetaan mahdollisuus jakaa omia tunteitaan ja kokemuksiaan.</p>
---	---	--	---

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Tavoitteet

Elämäkatsomustieto: tavoitteet luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
T1 Oppilas oppii tunne- ja vuorovaikutustaitoja esimerkiksi näytelmien, roolileikkien ja ryhmätöiden kautta. Oppilas oppii käsittelemään erilaisia ristiriitatilanteita. Oppilas harjoittelee eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden sekä kokemusten jakamista.	T1 Oppilas oppii tunne- ja vuorovaikutustaitoja esimerkiksi näytelmien, roolileikkien ja ryhmätöiden kautta. Oppilas oppii käsittelemään erilaisia ristiriitatilanteita. Oppilas harjoittelee eettisten asioiden pohdintaa, omien tunteiden sekä kokemusten jakamista.	T1 Oppilas oppii tunne- ja vuorovaikutustaitoja esimerkiksi näytelmien, roolileikkien ja ryhmätöiden kautta. Oppilas oppii käsittelemään erilaisia ristiriitatilanteita. Oppilas osaa soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa.	T1 Oppilas oppii tunne- ja vuorovaikutustaitoja esimerkiksi näytelmien, roolileikkien ja ryhmätöiden kautta. Oppilas oppii käsittelemään erilaisia ristiriitatilanteita. Oppilas osaa soveltaa eettisiä periaatteita arjen tilanteissa.
T2 Oppilas oppii keskustelu- ja kuuntelutaitoja. Oppilas harjoittelee tunnistamaan keskustelussa väitteitä sekä ilmaisemaan mielipiteitä ja niiden perusteluja.	T2 Oppilas oppii keskustelu- ja kuuntelutaitoja. Oppilas harjoittelee tunnistamaan keskustelussa väitteitä sekä ilmaisemaan mielipiteitä ja niiden perusteluja.	T2 Oppilas oppii keskustelu- ja kuuntelutaitoja. Oppilas osaa ilmaista perusteltuja väitteitä sekä arvioida niitä.	T2 Oppilas oppii keskustelu- ja kuuntelutaitoja. Oppilas osaa ilmaista perusteltuja väitteitä sekä arvioida niitä.
T3 Oppilas harjoittelee havaitsemaan asioiden välisiä suhteita ja ajatteluntaitoja.	T3 Oppilas harjoittelee havaitsemaan asioiden välisiä suhteita ja ajatteluntaitoja.	T3 Oppilas osaa havaita asioiden välisiä suhteita ja tunnistaa virhepäätelyä sekä korjata omaa toimintaansa.	T3 Oppilas osaa havaita asioiden välisiä suhteita ja tunnistaa virhepäätelyä sekä korjata omaa toimintaansa.

<p>T4 Oppilas harjoittelee yhteistyötaitoja ja opettelee ottamaan vastuuta itsestään ja ympäristöstään.</p>	<p>T4 Oppilas harjoittelee yhteistyötaitoja ja opettelee ottamaan vastuuta itsestään ja ympäristöstään.</p>	<p>T4 Oppilas tiedostaa omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkityksen itselle, lähiympäristölle ja luonnolle.</p>	<p>T4 Oppilas tiedostaa omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkityksen itselle, lähiympäristölle ja luonnolle.</p>
<p>T5 Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan suomalaista, eurooppalaista ja maailman kulttuuriperintöä.</p>	<p>T5 Oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan suomalaista, eurooppalaista ja maailman kulttuuriperintöä.</p>	<p>T5 Oppilas tuntee kulttuuriin liittyviä ilmiöitä ja osaa arvostaa omaa henkistä kulttuuriperintöään.</p>	<p>T5 Oppilas tuntee kulttuuriin liittyviä ilmiöitä ja osaa arvostaa omaa henkistä kulttuuriperintöään.</p>
<p>T6 Oppilas tutustuu lähiympäristönsä katsomuksiin ja kulttuuriin.</p>	<p>T6 Oppilas tutustuu lähiympäristönsä katsomuksiin ja kulttuuriin.</p>	<p>T6 Oppilas osaa nimetä katsomusten ja kulttuurien peruspiirteitä ja osaa tunnistaa eri kulttuureissa tärkeitä pidettyjä arvoja.</p>	<p>T6 Oppilas osaa nimetä katsomusten ja kulttuurien peruspiirteitä ja osaa tunnistaa eri kulttuureissa tärkeitä pidettyjä arvoja.</p>
<p>T7 Oppilas harjoittelee suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan omaan katsomuksellista oppimistaan.</p>	<p>T7 Oppilas harjoittelee suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan omaan katsomuksellista oppimistaan.</p>	<p>T7 Oppilas osaa suunnitella ja toimia tavoitteiden mukaan sekä arvioida omaa katsomuksellista oppimistaan. Oppilas oppii ymmärtämään oman katsomuksen merkityksiä ja osaa pohtia, miten se on muodostunut.</p>	<p>T7 Oppilas osaa suunnitella ja toimia tavoitteiden mukaan sekä arvioida omaa katsomuksellista oppimistaan. Oppilas oppii ymmärtämään oman katsomuksen merkityksiä ja osaa pohtia, miten se on muodostunut.</p>
<p>T8 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan näkemyksiään, kuuntelemaan muiden mielipiteitä ja keskustelemaan kunnioittavasti erilaisista katsomuksellisista aiheista.</p>	<p>T8 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan näkemyksiään, kuuntelemaan muiden mielipiteitä ja keskustelemaan kunnioittavasti erilaisista katsomuksellisista aiheista.</p>	<p>T8 Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään, kuunnella muita ja keskustella kunnioittavasti katsomuksellisista aiheista.</p>	<p>T8 Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään, kuunnella muita ja keskustella kunnioittavasti katsomuksellisista aiheista.</p>

T9 Oppilas tutustuu alustavasti lapsen oikeuksien sopimukseen.	T9 Oppilas tutustuu alustavasti lapsen oikeuksien sopimukseen.	T9 Oppilas osaa kertoa erimerkkejä lasten oikeuksista.	T9 Oppilas osaa kertoa ihmisoikeuksien julistuksen keskeisimmän sisällön ja ymmärtää lasten oikeuksien merkityksen.
T10 Oppilas tutustuu vaikuttamisen keinoihin ja harjoittelee omaaloitteellisuutta.	T10 Oppilas harjoittelee järjestelmällistä ja pitkäjänteistä työskentelyä ja ottaa vastuuta tekemisestään.	T10 Oppilas tuntee vaikuttamisen keinoja ja osaa toimia aloitteellisesti sekä ottaa vastuuta ympäristöstään.	T10 Oppilas tuntee vaikuttamisen keinoja ja osaa toimia aloitteellisesti sekä ottaa vastuuta ympäristöstään.

Perusteiden sisällöt

S1 Kasvaminen hyvään elämään: Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Tutkitaan vapautta ja vastuuta, erityisesti ajattelun-, uskonnon- ja elämäntutkimuksen vapauden näkökulmista. Perehdytään arvon ja normin käsitteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta ja hyvää elämää. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa toisiin.

S2 Erilaisia elämäntapoja: Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

S3 Yhteiselämän perusteita: Perehdytään ihmisten yhteiselämän perusteisiin tutkimalla esimerkiksi sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian merkityksiä niin erilaisissa oppilaan elämään liittyvissä arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä kuin laajemminkin. Perehdytään lapsen oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia niiden kontekstin, tarkoitusten ja seurausten näkökulmista. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin.

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus: Perehdytään erilaisiin aikakäsityksiin ja tapoihin selittää maailmaa sekä pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään ja niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan erilaisia luontokäsityksiä, luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. Harjoitellaan omien näkemysten erittelyä ja perustelemista suhteessa maailmankuvaan ja kestävään tulevaisuuteen.

Seudulliset sisällöt

Elämäkatsomustieto: sisällöt luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
S1 Kasvaminen hyvään elämään	S1 Kasvaminen hyvään elämään	S1 Kasvaminen hyvään elämään	S1 Kasvaminen hyvään elämään
<p>Tutustutaan monipuolisiin vuorovaikutustilanteisiin. Mietitään, miten erilaiset säännöt mm. kodeissa, koulussa ja liikenteessä vaikuttavat ihmisten toimintaan.</p> <p>Pohditaan onnellisuutta, mitä se tarkoittaa ja mikä tekee minusta onnellisen. Ohjataan oman mielipiteen muodostamisessa ja näkökulman esittämisessä. Tärkeä näkökulma on toisten hyväksyminen ja kunnioitus.</p>	<p>Tutustutaan oikeudenmukaisuuden käsitteeseen ja pohditaan sen toteutumista maailmassa (rikkaus/köyhyys). Opitaan erottamaan oikea ja väärä tapa toimia ihmisen välisissä vuorovaikutussuhteissa. Harjoitellaan toimimaan oikein ristiriitatilanteissa.</p>	<p>Tutustutaan ajattelun-, uskonnon- ja elämäkatsomuksen näkökulmista yksilön vapauteen ja vastuuseen sekä niiden merkitykseen. Opitaan asettumaan toisen asemaan. Harjoitellaan valintojen tekemistä ja pohditaan valintojen tekemiseen johtavia syitä. Tutustutaan tarkemmin oman elämän arvoihin ja pohditaan, miten niiden pohjalta toimii. Tutustutaan arvon käsitteeseen.</p>	<p>Ohjataan oppilasta pohtimaan asioita eettisesti ja ottamaan huomioon erilaisia näkökulmia. Kerrataan käsite arvo ja tutustutaan käsitteisiin normi, moraali ja etiikka. Tärkeä näkökulma on toisten hyväksyminen ja kunnioitus. Arvoja voidaan käsitellä arvohuutokaupan avulla.</p>

S2 Erilaisia elämäntapoja	S2 Erilaisia elämäntapoja	S2 Erilaisia elämäntapoja	S2 Erilaisia elämäntapoja
<p>Tutustutaan oman identiteetin muodostukseen, esimerkiksi pohtimalla, kuka minä olen, millainen olen ja mitä osaan. Opitaan itseluottamuksen kasvattamista sekä itsensä ja muiden hyväksymistä. Tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin ja sen vaikutukseen omassa ja muiden elämässä. Oppilasta ohjataan omien näkemysten pohdinnassa ja esittämisessä.</p>	<p>Tutustutaan suomalaisiin kulttuurivähemmistöihin, kuten suomenruotsalaisiin, saamelaisiin, romaneihin ja maahanmuuttajaryhmiin. Asiaa tutkitaan oman perheen arvojen ja kokemusten pohjalta. Ohjataan ymmärtämään oma kulttuuriperimä ja tunnistamaan, miten erilaiset kulttuurit vaikuttavat yhteiskunnassa. Ohjataan muodostamaan omia näkökulmia ja tuomaan niitä esille. Opitaan käsitteet suvaitsevaisuus, kulttuuri, elämäntutkimus.</p>	<p>Tutustutaan tarkemmin erilaisiin katsomuksiin, esim. agnostiseen, ateistiseen, tieteelliseen ja uskonnolliseen. Tutustutaan lasten elämään eri maissa. Pohditaan, mitä monikulttuurisuus on ja miten se vaikuttaa yhteiskunnassa ja arjessa. Pohditaan erilaisia elämäntapoja ja tutustutaan kestävästä kuluttamisesta käytäntöihin. Tärkeänä teemana on erilaisuuden hyväksyminen.</p>	<p>Tutustutaan maailman kulttuuriperintöön ja opitaan ymmärtämään sen arvokkuutta sekä tunnistamaan sen tärkeimpiä piirteitä. Tutustutaan tarkemmin joihinkin maailmanperintökohteisiin. Pohditaan yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä esim. draaman keinoin. Opitaan arvostamaan ihmisen ainutlaatuisuutta, itsensä ja toisten arvostamista sekä suvaitsevaisuutta. Harjoitellaan toisten kuuntelua ja itsensä ilmaisua.</p>
S3 Yhteiselämän perusteita	S3 Yhteiselämän perusteita	S3 Yhteiselämän perusteita	S3 Yhteiselämän perusteita
<p>Tutustutaan erilaisiin sopimuksiin ja lupauksiin kotona ja koulussa. Käsitellään ystävyyttä ja harjoitellaan yhteistyötä muiden kanssa sekä anteeksi pyytämistä. Tutustutaan hiukan lapsen oikeuksien sopimukseen. Ohjataan oppilaita kunnioittamaan ihmisoikeuksia.</p>	<p>Tutustutaan kotona ja koulussa oleviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Opitaan tekemään valintoja ja kantamaan valinnoista vastuuta. Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaille annetaan mahdollisuus eettiseen pohdintaan. Opitaan käsitteet laki, oikeus, lastenoikeudet.</p>	<p>Tutustutaan yhdenvertaisen elämän mahdollisuuksiin ja sen toteutumiseen lähellä ja kaukana. Tutustutaan tarkemmin lapsen oikeuksiin. Annetaan oppilaille mahdollisuus eettiseen pohdintaan. Ohjataan oppilaita kunnioittamaan sekä puolustamaan ihmisoikeuksia.</p>	<p>Tutustutaan rauhan ja demokratian merkityksiin oppilaan elämässä ja ympäristössä. Pohditaan yhteiskunnallisia arvoja tutustumalla tarkemmin ihmisoikeusetiikkaan ja lapsen oikeuksiin. Luokassa voidaan järjestää vaalit demokraattisena toimenpiteenä. Opetuksessa annetaan tilaa oppilaiden omien tunteiden ja kokemusten jakamiselle.</p>

S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus	S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus
<p>Pohditaan luonnon suojelemista ja kestävä kehityksen merkitystä oppilaan arjessa. Tutustutaan tarkemmin kuluttamiseen ja omien valintojen merkitykseen. Tutustutaan elinympäristön elottomaan ja elolliseen luontoon.</p>	<p>Tutustutaan erilaisiin kulttuurien välisiin eroihin, käyttäytymistapoihin sekä niihin liittyviin uskomuksiin. Valitaan näkökulma lähipiiristä. Pohditaan kulttuuristen erojen vaikutusta ihmisten elämään. Opitaan hyväksymään erilaisuutta.</p>	<p>Pohditaan erilaisia maailman syntyyn liittyviä teorioita. Tutustutaan laajemmin erilaisiin kulttuurien välisiin eroihin. Perehdytään maapallon eri aikakäsityksiin ja pohditaan niiden vaikutusta ihmisten elämään. Pohditaan yksilön ja yhteisön vastuuta ympäristöstä.</p>	<p>Tutustutaan luonnonsuojelun merkitykseen oppilaan elämässä. Opitaan ottamaan vastuuta ympäristöstä. Tärkeinä teemoina ovat ympäristöarvot ja kestävä elämäntapa.</p>

HISTORIA

Tavoitteet

Historia: tavoitteet luokilla 5-6	
5.lk	6.lk
Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet
T1 Oppilas oppii tutkimaan, ihmettelemään ja ottamaan selvää historian eri tapahtumista.	T1 Oppilas oppii tutkimaan, ihmettelemään ja ottamaan selvää historian eri tapahtumista. Oppilas oppii historian avulla monipuolista ajattelua ja kriittisyyttä.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä	Tiedon hankkiminen menneisyydestä
T2 Oppilas osaa tunnistaa eri lähdetyyppisiä ja ymmärtää, että historiallinen tieto perustuu lähteisiin ja niistä tehtyihin tulkintoihin.	
T3 Oppilas harjoittelee päätelmien tekemistä historiallisista lähteistä. Oppilas eläytyy historiantutkijaksi ja tekee omia tulkintojaan ja harjoittelee perustelevaan. Oppilas harjoittelee lähdekriittisyyttä.	T3 Oppilas harjoittelee päätelmien tekemistä historiallisista lähteistä. Oppilas eläytyy historiantutkijaksi ja tekee omia tulkintojaan ja harjoittelee perustelevaan. Oppilas harjoittelee lähdekriittisyyttä. Oppilas oppii pohtimaan kirjallisen lähteen luotettavuutta ja kirjoittajan motiiveja.
Historian ilmiöiden ymmärtäminen	Historian ilmiöiden ymmärtäminen
T4 Oppilas osaa laittaa aikajärjestykseen keskeiset historian aika-	T4 Oppilas osaa laittaa aikajärjestykseen keskeiset historian aikakaudet ja osaa

kaudet ja osaa sijoittaa merkittäviä historiallisia tapahtumia oikealle aikakaudelle.	sijoittaa merkittäviä historiallisia tapahtumia oikealle aikakaudelle. Oppilas osaa kuvailla eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisia piirteitä.
T5 Oppilas oppii ymmärtämään, että monet historian tapahtumat ovat ihmisen inhimillisen toiminnan seurausta. Oppilas oppii ymmärtämään oman toimintansa vaikutuksia.	T5 Oppilas oppii ymmärtämään, että monet historian tapahtumat ovat ihmisen inhimillisen toiminnan seurausta. Oppilas oppii ymmärtämään oman toimintansa vaikutuksia.
T6 Oppilas ymmärtää, että tapahtuneilla asioilla on syitä ja seurauksia. Oppilas osaa vastata kysymyksiin mitä tapahtui, miksi tapahtui ja mitä siitä seurasi.	T6 Oppilas ymmärtää, että tapahtuneilla asioilla on syitä ja seurauksia. Oppilas osaa vastata kysymyksiin mitä tapahtui, miksi tapahtui ja mitä siitä seurasi.
T7 Oppilas tutustuu oman perheensä ja sukunsa historiaan. Oppilas oppii ymmärtämään tavallisen ihmisen arkea eri historian aikakausina.	T7 Oppilas tutustuu oman perheensä ja sukunsa historiaan. Oppilas oppii ymmärtämään tavallisen ihmisen arkea eri historian aikakausina. Oppilas ymmärtää, että kauan sitten tapahtuneilla asioilla on vaikutus hänen elämäänsä.
T8 Oppilas harjoittelee muodostamaan pidempiä syy-seurausketjuja.	T8 Oppilas harjoittelee muodostamaan pidempiä syy-seurausketjuja.
Historiallisen tiedon käyttäminen	Historiallisen tiedon käyttäminen
T9 Oppilas harjoittelee ilmiöiden syy- ja seuraussuhteiden kuvailua.	T9 Oppilas kehittää taitoaan kuvailla ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 Oppilas ymmärtää, että historiallinen tieto perustuu lähteistä tehtyihin tulkintoihin ja se voi muuttua.	T10 Oppilas ymmärtää, että historiallinen tieto perustuu lähteistä tehtyihin tulkintoihin ja se voi muuttua.

T11

Oppilas oppii ymmärtämään, että monet historian tapahtumat ovat ihmisen inhimillisen toiminnan seurausta.

Oppilas oppii ymmärtämään oman toimintansa vaikutuksia.

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty: Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö: Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta.

S3 Keskiaika: Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuurisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen.

S4 Uuden ajan murrosvaihe: Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin.

S5 Suomi osana Ruotsia: Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla.

Seudulliset sisällöt

Historia: sisällöt 5.lk**S1 Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty**

Tutkitaan esihistorialliseen aikaan ja keskiaikaan liittyviä historiallisia käsitteitä. Tarinallisuus on tärkeä osa opetusta. Eläydytään ihmisten elämään eri aikakausina.

Tutustutaan esihistorialliselta ja antiikin ajalta peräisin oleviin historiallisiin lähteisiin. Harjoitellaan tulkintojen tekemistä arkeologisten lähteiden perusteella. Autetaan oppilasta ymmärtämään, että erityisesti esihistoriallinen aika on tulkinnallista, koska lähteet ovat vähäisiä. Tutustutaan

ensimmäisiin kirjallisiin lähteisiin ja opetellaan esihistoriallisen ja historiallisen ajan ero. Tutustutaan esihistorialliseen aikaan Suomessa ja maailmalla sekä harjoitellaan tapahtumien ajoittamista. Käsitellään ihmisen elämää pyyntikulttuureissa, maanviljelyn syntyä ja sen vaikutuksia, merkittävimpiä korkeakulttuureita yhdistäneitä ja erottaneita tekijöitä sekä antiikin aikaa.

S2 Vanha aika ja antiikin perintö

Historian opetuksen alussa tutustutaan oppilaan, perheen ja suvun menneisyyteen. Opetellaan näkemään jatkuvuuksia yli aikakausirajojen. Opetellaan tunnistamaan, miksi ihmiset toimivat eri tavoin eri aikakausina. Opitaan arvostamaan eri historian ajanjaksojen ja kulttuurien ainutlaatuisuutta. Eläydytään ihmisten elämään eri aikakausina ja ymmärretään nykyajan ja menneisyyden ajattelutapojen erot ja taustat. Käsitellään esihistoriallisen ajan merkittävimmät keksinnöt ihmislajin kehittymisen kannalta sekä niiden seuraukset. Painopiste on erityisesti ihmisten elämän tavan muutoksessa maanviljelyn keksimisen myötä, korkeakulttuureiden synnyssä sekä ihmisten elämässä. Käsitellään sivistyksen synty Euroopassa sekä antiikin Kreikan ja antiikin Rooman aikakaudet. Tarkastellaan antiikin ajan yhteiskunnan kehitystä ja antiikin ajan vaikutuksia mm. rakennustaiteeseen, kulttuuriin ja demokratiaan. Oppilaat saavat itse toimia historiantutkijoina ja tehdä erilaisia tulkintoja lähteistä.

Historia: sisällöt 6.lk

S3 Keskiäika

Harjoitellaan erityisesti tulkintojen ja ajattelutapojen takana olevien arvojen tunnistamista. Autetaan oppilasta ymmärtämään historiatiedon moniperspektiivisyyttä. Keskiajalla käsitellään kirkon ja uskonnon merkitystä ihmiselle. Käsitellään, miten Rooman vallan hajoaminen liittyy keskiajan alkuun ja aikakauden luonteeseen. Pohditaan kirkon suurta valtaa keskiajalla ja sen muuttumista uudella ajalla.

S4 Uuden ajan murrosvaihe

Uuden ajan murroksessa tarkastellaan tieteessä ja uskomuksissa tapahtuneiden muutosten vaikutusta ihmisten maailmankuvan kehittymiseen. Pohditaan ihmisen toiminnan vaikutuksia laajemmissa ilmiöissä, esimerkiksi ihmisen toiminnan vaikutukset ympäristölle eri aikakausina. Käsitellään erityisesti uuden ajan murrosvaiheessa tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneiden muutosten vaikutuksia (erityisesti renessanssi, valistus ja Ranskan vallankumous). Pohditaan, miksi ihminen ajatteli tai toimi tietyllä tavalla eri aikakausina.

S5 Suomi osana Ruotsia

Käsitellään Ruotsin vallan aikana Suomessa tapahtuneita muutoksia ja niiden syitä sekä Ranskan suureen vallankumoukseen johtanutta kehitystä. Tarkastellaan 1600- ja 1700-luvun suomalaisten elämää ja siinä tapahtuneita muutoksia sekä peilataan niitä nykypäivään. Käsitellään lapsen arkea eri aikakausina.

YHTEISKUNTAOPPI

Tavoitteet

Yhteiskuntaoppi: tavoitteet luokilla 4-5	
4.lk	5.lk
Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet
T1 Oppilaan käsitys yhteiskuntaopista lisääntyy.	T1 Oppilaan käsitys yhteiskuntaopista lisääntyy.
T2 Oppilas tutustuu omien ratkaisujensa vaikutuksiin ympäristössä. Oppilas pyrkii havaitsemaan millaisia vaikutuksia yksilöiden tekemillä valinnoilla on.	T2 Oppilas tutustuu omien ratkaisujensa vaikutuksiin ympäristössä. Oppilas pyrkii havaitsemaan millaisia vaikutuksia yksilöiden tekemillä valinnoilla on.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys	Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys
T3 Oppilas perehtyy siihen, miten omat valinnat vaikuttamaan omaan elämään ja lähiympäristöön. Oppilas tutustuu kansalaisten oikeuksiin ja tasa-arvoasioihin.	T3 Oppilas perehtyy siihen, miten omat valinnat vaikuttamaan omaan elämään ja lähiympäristöön. Oppilas tuntee ihmisoikeuksien tärkeyden ja osaa perustella, mihin ihmisoikeuksia tarvitaan.
T4 Oppilas tutustuu siihen, miten media näkyy omassa elämässä.	T4 Oppilas osaa kuvailla median merkitystä omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 Oppilas selvittää, miten eri ihmisten arjen toiminta vaikuttaa omaan	T5 Oppilas selvittää, miten eri ihmisten arjen toiminta vaikuttaa omaan

<p>lähiyhteisöön (esimerkiksi työn ja yrittäjyyden käsitteet). Oppilas tutustuu omaan elämään liittyvien ihmisten arkeen.</p>	<p>lähiyhteisöön (esimerkiksi työn ja yrittäjyyden käsitteet). Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.</p>
<p>T6 Oppilas tutustuu erilaisten toimijoiden (kuten eri medioiden ja järjestöjen) tuottamiin sisältöihin ja tavoitteisiin käyttäen eri lähteitä. Oppilas ottaa selvää erilaisista mielipiteistä ja arvoista.</p>	<p>T6 Oppilas tutustuu erilaisten toimijoiden (kuten eri medioiden ja järjestöjen) tuottamiin sisältöihin ja tavoitteisiin käyttäen eri lähteitä. Oppilas osaa selittää, miten eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituksia.</p>
<p>Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen</p>	<p>Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen</p>
<p>T7 Oppilas harjoittelee omien mielipiteiden perustelemista. Oppilas ymmärtää muiden mielipiteitä.</p>	<p>T7 Oppilas harjoittelee omien mielipiteiden perustelemista. Oppilas ymmärtää muiden mielipiteitä.</p>
<p>T8 Oppilas tutustuu oman talouden hoitoon (oman rahan käyttö, tulot ja menot) ja ottaa selvää erilaisista kulutusvalinnoista.</p>	<p>T8 Oppilas osaa selvittää omaan rahankäyttöön ja kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja.</p>
<p>T9 Oppilas perehtyy mediakritiikin perusteisiin (median luotettavuus) ja selvittää erilaisten yhteisöjen (esimerkiksi yhdistysten ja asuinalueiden) toimintaa.</p>	<p>T9 Oppilas perehtyy mediakritiikin perusteisiin (median tavoitteet ja median luotettavuus) ja selvittää erilaisten yhteisöjen (esimerkiksi yhdistysten ja asuinalueiden) toimintaa.</p>

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta: Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Pohditaan, kuinka jokainen voi itse vaikuttaa lähiyhteisön turvallisuuteen ja viihtyisyyteen. Lisäksi perehdytään työnteokseen, ammatteihin, omaan rahan käyttöön ja talouden hoitoon sekä vastuulliseen kuluttamiseen arjen tilanteissa.

S2 Demokraattinen yhteiskunta: Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oikeuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitellaan yhteistä päätöksentekoa. Opetuksessa tarkastellaan demokraattisen toiminnan arvoja ja perusperiaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.

S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen: Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa.

S4 Taloudellinen toiminta: Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen, sekä säästämiseen ja kestävään kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin.

Seudulliset sisällöt

Yhteiskuntaoppi: sisällöt luokilla 4-5	
4.lk	5.lk
S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta	S1 Arkielämä ja oman elämän hallinta
Tutustutaan yksilön ja lähiympäristön kautta omaan rooliin yhteiskunnassa. Jokainen voi vaikuttaa ympärillään oleviin asioihin (perhe, koulu, harrastukset, asuinalue). Opitaan ymmärtämään ympärillä olevan lähiympäristön asioita, jotka liittyvät omaan rahan käyttöön, vastuullisuuteen ja työn tekemiseen (erilaiset ammatit, oman budjetti, erilaiset tuotteet ja palvelut).	Sisältö painottuu 4. luokalla.
S2 Demokraattinen yhteiskunta	S2 Demokraattinen yhteiskunta
Tutustutaan omien lähiyhteisöjen, esimerkiksi perheen, luokan, oppilaskunnan ja nuorisovaltuuston, kautta päätöksentekoon ja vaikuttamiseen. Tärkeitä teemoja ovat demokratia, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus (lasten oikeudet, kansalaisen oikeudet ja	Sisältö painottuu 4. luokalla.

<p>velvollisuudet). Tutustutaan merkittävimpiin kulttuuri- ja kielivähemmistöihin.</p>	
<p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen</p>	<p>S3 Aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen</p>
<p>Sisältö painottuu 5. luokalla.</p>	<p>Harjoitellaan käytännön vaikuttamista eri tasoilla (kuten asuinalue, kotipaikkakunta, oppilaskunta, nuorisovaltuusto, harrastukset, media). Oppilasta kannustetaan toimimaan omissa yhteisössä osallistuvana jäsenenä (demokraattinen päätöksenteko, muiden mielipiteiden huomioon ottaminen, vaikuttamisen pelisäännöt, toimintatavat ja keinot).</p>
<p>S4 Taloudellinen toiminta</p>	<p>S4 Taloudellinen toiminta</p>
<p>Sisältö painottuu 5. luokalla.</p>	<p>Pohditaan, miten voin ansaita rahaa, säästää ja kuluttaa (oman rahan käytön suunnittelu, tulot ja menot). Tutustutaan kuluttajan tekemiin valintoihin ja vaikutuksiin (kestävä kulutus, kuluttamisen vaikutukset lähiympäristössä ja maailmanlaajuisesti). Tutustutaan oman lähialueen yrityksiin ja niiden vaikutukseen työnantajina ja hyödykkeiden tuottajina.</p>

MUSIIKKI

Tavoitteet

Musiikki: tavoitteet luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
Osallisuus	Osallisuus	Osallisuus	Osallisuus
T1 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä ja saa onnistumisen kokemuksia.	T1 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä ja saa onnistumisen kokemuksia.	T1 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä rakentavasti ja saa onnistumisen kokemuksia.	T1 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikillisen ryhmän jäsenenä rakentavasti ja saa onnistumisen kokemuksia. Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen	Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen	Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen	Musiikilliset tiedot ja taidot sekä tuottaminen
T2 Oppilas harjoittelee käyttämään luonnollisesti ääntään ja kehittää keho-, rytmi- ja melodiasoitteiden perussoittotekniikoita yhteismusisoinnissa.	T2 Oppilas harjoittelee käyttämään luonnollisesti ääntään ja kehittää keho-, rytmi- ja melodiasoitteiden perussoittotekniikoita yhteismusisoinnissa.	T2 Oppilas käyttää luontevasti ääntään ikäkauteen soveltuvalla tavalla ja tutustuu erilaisiin soitinsoittimiin. Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon.	T2 Oppilas käyttää luontevasti ääntään ikäkauteen soveltuvalla tavalla ja tutustuu erilaisiin soitinsoittimiin. Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
T3 Oppilas käyttää liikettä eläytyessään musiikkiin sekä tutustuessaan musiikkikäsitteisiin.	T3 Oppilas käyttää liikettä eläytyessään musiikkiin sekä tutustuessaan musiikkikäsitteisiin.	T3 Oppilas kehittää luovaa ajatteluaan ja käyttää liikettä musiikkiin eläytymisessä, ilmaisukeinona, mahdollisissa esiintymisissä, yhteismusisointitilanteissa sekä	T3 Oppilas kehittää luovaa ajatteluaan ja käyttää liikettä musiikkiin eläytymisessä, ilmaisukeinona, mahdollisissa esiintymisissä, yhteismusisointitilanteissa sekä musiikkikäsitteiden opiskelussa.

		musiikkikäsitteiden opiskelussa.	
T4 Oppilas havainnoi koulun ja lähiympäristön ääniä sekä harjoittelee kuuntelemaan aktiivisesti musiikkia.	T4 Oppilas havainnoi koulun ja lähiympäristön ääniä sekä harjoittelee kuuntelemaan aktiivisesti musiikkia.	T4 Oppilas osaa kuunnella keskittyneesti musiikkia ja harjoittelee musiikkielämyksen sanallistamista.	T4 Oppilas osaa kuunnella keskittyneesti musiikkia ja harjoittelee musiikkielämyksen sanallistamista.
T5 Oppilas harjoittelee musiikillista keksintää ja improvisointia keho-, rytm- ja melodiasoittimilla.	T5 Oppilas harjoittelee musiikillista keksintää ja improvisointia keho-, rytm- ja melodiasoittimilla.	T5 Oppilas harjoittelee musiikillista keksintää ryhmässä tekemällä pienimuotoisia sävellyksiä mm. tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.	T5 Oppilas harjoittelee musiikillista keksintää ryhmässä tekemällä pienimuotoisia sävellyksiä mm. tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito	Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito	Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito	Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito
T6 Oppilas tutustuu ikäkauteen sopivaan eri aikakausien suomalaiseseen musiikkiin ja musiikin eri lajeihin, erityisesti lastenmusiikkiin.	T6 Oppilas tutustuu ikäkauteen sopivaan eri aikakausien eurooppalaiseen musiikkiin ja musiikin eri lajeihin, erityisesti kansanmusiikkiin ja taidemusiikkiin.	T6 Oppilas kuuntelee eläytyen monenlaista ikäkauteen sopivaa musiikkia eri aikakausilta ja musiikin eri lajeista.	T6 Oppilas kuuntelee eläytyen monenlaista ikäkauteen sopivaa musiikkia eri aikakausilta ja musiikin eri lajeista. Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.
T7 Oppilas tutustuu musiikin käsitteisiin ja niihin liittyviin merkintätapoihin musisoinnin yhteydessä.	T7 Oppilas tutustuu musiikin käsitteisiin ja niihin liittyviin merkintätapoihin musisoinnin yhteydessä.	T7 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikin merkintätapojen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.	T7 Oppilas harjoittelee toimimaan musiikin merkintätapojen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa	Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa	Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa	Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa
T8 Oppilas harjoittelee kiinnittämään huomiota kuulonsa suojelemiseen ja omaan osallisuuteensa ääniympäristön turvallisuudessa.	T8 Oppilas harjoittelee kiinnittämään huomiota kuulonsa suojelemiseen ja omaan osallisuuteensa ääniympäristön turvallisuudessa.	T8 Oppilas kiinnittää huomiota ääniympäristön turvallisuuteen sekä musiikkiteknologian turvalliseen käyttöön.	T8 Oppilas kiinnittää huomiota ääniympäristön turvallisuuteen, tulee tietoisiksi musiikin vaikutuksesta omaan hyvinvointiin sekä tutustuu musiikkiteknologian turvalliseen käyttöön.
Oppimaan oppiminen musiikissa	Oppimaan oppiminen musiikissa	Oppimaan oppiminen musiikissa	Oppimaan oppiminen musiikissa
T9 Oppilas osallistuu yhteisen musiikillisen tavoitteen asettamiseen ja harjoittelee työskentelemään tavoitteen mukaisesti. Oppilas arvioi tavoitteen toteutumista ryhmän jäsenenä.	T9 Oppilas osallistuu yhteisen musiikillisen tavoitteen asettamiseen ja harjoittelee työskentelemään tavoitteen mukaisesti. Oppilas arvioi tavoitteen toteutumista ryhmän jäsenenä.	T9 Oppilas osallistuu yhteisen musiikillisen tavoitteen asettamiseen ja harjoittelee työskentelemään tavoitteen mukaisesti. Oppilas arvioi tavoitteen toteutumista ryhmän jäsenenä.	T9 Oppilas asettaa tavoitteen kehittääkseen omaa musiikillista osaamistaan, toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa ja arvioi tavoitteen toteutumista.

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Miten musiikissa toimitaan: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyyn monipuolinen kehittäminen.

S2 Mistä musiikki muodostuu: Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytm, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia

symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa: Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.

S4 Ohjelmisto: Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia. Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon.

Seudulliset sisällöt

Musiikki: sisällöt luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
S1 Miten musiikissa toimitaan	S1 Miten musiikissa toimitaan	S1 Miten musiikissa toimitaan	S1 Miten musiikissa toimitaan
Harjoitellaan hyvää lauluasentoa, tutkitaan hengityksen merkitystä äänenkäytölle ja tehdään ääniharjoituksia sekä laulaen että liikkuen. Käytetään keuhosoittimia sekä yleisimpiä rytmijä melodiasoittimia. Valitaan vähintään yksi melodiasoitin, jonka soittamiseen perehdytään. Harjoitellaan yhteistä sykettä ryhmässä. Oppilasta ohjataan liikkumaan musiikin mukana	Harjoitellaan hyvää lauluasentoa, tutkitaan hengityksen merkitystä äänenkäytölle ja tehdään ääniharjoituksia sekä laulaen että liikkuen. Lauletaan yksinäisesti ja harjoitellaan kaanoneita. Käytetään keuhosoittimia sekä yleisimpiä rytmijä melodiasoittimia monipuolisesti luontevana osana musisointia ja musiikkikäsitteiden opiskelua. Harjoitellaan musiikin mukana liikkumista rohkeasti eläytyen.	Tutustutaan yksinäisten laulujen ohella myös moniäänisyyteen mm. kaanoneiden avulla. Tehdään ääniharjoituksia ja kiinnitetään huomiota hyvään lauluasentoon. Käytetään keho-, rytmijä melodiasoittimia monipuolisesti osana yhteismusisointia ja musiikkikäsitteiden opiskelua. Tutustutaan erilaisiin soitinsoittimiin ja niiden soittamiseen. Keskustellaan hyvän yleisön ominaisuuksista. Esitetään	Tutustutaan yksinäisten laulujen ohella myös moniäänisyyteen mm. kaanoneiden avulla. Puhutaan äänenmurroksesta ja sen vaikutuksesta oman äänen tuottamiseen ja käyttöön. Tehdään ääniharjoituksia, harjoitellaan fraseeraamista ja muistetaan hyvä lauluasento. Käytetään keho-, rytmijä soitinsoittimia monipuolisesti osana musisointia ja musiikkikäsitteiden opiskelua. Kuunnellaan monenlaista musiikkia

<p>rohkeasti eläytyen. Harjoitellaan asiallista suhtautumista omaan ja muiden tuottamaan musiikkiin. Kuunnellaan musiikkia eläytyen ja osallistuen esim. keho-rytmeihin ja liikkuen. Soitetaan ja improvisoidaan muutamalla sävellellä, kuten pentatonisella asteikolla.</p>	<p>Eläydytään musiikin kuunteluun liikkeen, rytmisoittimien ja keho-rytmien avulla. Harjoitellaan asiallista suhtautumista omaan ja muiden tuottamaan musiikkiin. Valitaan vähintään yksi melodiasoitin, jonka soittamiseen perehdytään. Tehdään pieniä improvisointiharjoituksia. Oppilaat voivat esimerkiksi keksiä introja ja välisoittoja.</p>	<p>muulle ryhmälle pieniä esityksiä ja esittäjät saavat arvioida, oliko yleisö asiallinen ja oliko sille turvallista esiintyä.</p>	<p>ja ohjataan oppilasta kuvaamaan omia musiikillisia kokemuksiaan sanallisesti. Tutustutaan länsimaisen taidemusiikin aikakausiin. Opetellaan rentoutumaan musiikkia kuunnellen.</p>
<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p>	<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p>	<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p>	<p>S2 Mistä musiikki muodostuu</p>
<p>Tutustutaan sinfoniaorkesterin soittimista jousiin ja puupuhaltimiin. Musisoinnin ja musiikin kuuntelun yhteydessä kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikin elementteihin. Opetellaan tunnistamaan melodian kaari, piano-forte, duuri-molli, tasajakoinen-kolmijakoinen, kertosäe ja soolo-tutti. Harjoitellaan tunnistamaan musiikillisia merkintätapoja.</p>	<p>Harjoitellaan yhteistä sykettä ryhmässä. Tutustutaan sinfoniaorkesterin soittimista vaskipuhaltimiin ja lyömäsoittimiin. Musisoinnin ja musiikin kuuntelun yhteydessä kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikin elementteihin. Opetellaan C-duuriasteikon säveliä ja tutustutaan musiikin aika-arvoihin musisoinnin yhteydessä.</p>	<p>Tutustutaan muutamiin erityyppisiin soittimiin. Harjoitellaan tunnistamaan soittimien ääniä, sykkeen löytämistä kuullun perusteella liikkuen ja soittaen sekä erottelemaan kuulemasta musiikin elementtejä. Opetellaan aika-arvoja musisoidessa sekä harjoitellaan niiden tunnistamista. Opetellaan muutamia ylennettyjen tai alennettujen sävelten nimiä sekä puolisävelaskeleen käsite soveltuvien osin musisoinnin yhteydessä. Harmoniakäsite opiskellaan soitusoitteita soittaessa. Tutustutaan kolmisointuihin.</p>	<p>Tutustutaan joihinkin kansanmusiikkiin, populaarimusiikkiin ja muun maailman musiikkiin soittimiin sekä soitinryhmiin. Opetellaan aika-arvoja musisoidessa sekä harjoitellaan niiden tunnistamista. Harmoniakäsite opiskellaan soitusoitteita soittaessa. Harjoitellaan tunnistamaan soittimien ääniä ja löytämään liikuttaessa ja soitettaessa syke kuullun perusteella sekä erottelemaan kuullusta musiikin elementtejä. Tehdään yksin tai ryhmässä pienimuotoinen sävellys esimerkiksi niin, että oppilas sanoittaa uusiksi jonkun tutun kappaleen ja keksii sitten uuden melodian tekemiinsä sanoihin.</p>

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa	S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa	S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa	S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa
<p>Ohjataan oppilasta kuvaamaan omia musiikillisia kokemuksiaan taiteen eri keinoin esim. verbaalisesti tai kuvallisesti. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppilaiden osaamista tai paikallisten oppilaitosten tarjoamia mahdollisuuksia.</p>	<p>Ohjataan oppilasta kuvaamaan omia musiikillisia kokemuksiaan taiteen eri keinoin esim. verbaalisesti tai kuvallisesti. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden osaamista, konsertteja tai paikallisten oppilaitosten tarjoamia mahdollisuuksia.</p>	<p>Ohjataan oppilasta kuvaamaan omia musiikillisia kokemuksiaan taiteen eri keinoin esim. verbaalisesti tai kuvallisesti. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden osaamista, konsertteja tai paikallisten oppilaitosten tarjoamia mahdollisuuksia.</p>	<p>Ohjataan oppilasta kuvaamaan omia musiikillisia kokemuksiaan taiteen eri keinoin esim. verbaalisesti tai kuvallisesti. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden osaamista, konsertteja tai paikallisten oppilaitosten tarjoamia mahdollisuuksia.</p>
S4 Ohjelmisto	S4 Ohjelmisto	S4 Ohjelmisto	S4 Ohjelmisto
<p>Lauluohjelmistoa valittaessa kiinnitetään huomiota ikäkauteen, paikallisuuteen ja vuodenvuorokiertoon sekä huomioidaan ajankohtaiset tapahtumat kuten esim. merkkivuodet. Lauluston ja kuunteluohjelmiston valinnassa otetaan huomioon myös eheyttäminen muihin oppiaineisiin. Paikallisesti voidaan määrittellä kulttuuriset taustat sekä kulttuuriperinnön huomioivat yksittäiset laulut (kuten Maamme tai Suvivirsi) osaksi opetussuunnitelmaa. Oppilaita osallistetaan ohjelmiston suunnittelussa. Tutustutaan suomalaisten vähemmistöjen musiikkiin huomioiden mahdolli-</p>	<p>Lauluohjelmistoa valittaessa kiinnitetään huomiota ikäkauteen, paikallisuuteen ja vuodenvuorokiertoon sekä huomioidaan ajankohtaiset tapahtumat kuten esim. merkkivuodet. Lauluston ja kuunteluohjelmiston valinnassa otetaan huomioon myös eheyttäminen muihin oppiaineisiin. Paikallisesti voidaan määrittellä kulttuuriset taustat sekä kulttuuriperinnön huomioivat yksittäiset laulut (kuten Maamme tai Suvivirsi) osaksi opetussuunnitelmaa. Oppitunnilla voidaan tehdä yhteinen luokkalaulu, jossa oppilaat keksivät sanat opettajan tai itse tekemäänsä melodiat. Oppilaita osallistetaan</p>	<p>Lauluohjelmistoa valittaessa kiinnitetään huomiota ikäkauteen, paikallisuuteen ja vuodenvuorokiertoon sekä huomioidaan ajankohtaiset tapahtumat kuten esim. merkkivuodet. Lauluston ja kuunteluohjelmiston valinnassa otetaan huomioon myös eheyttäminen muihin oppiaineisiin. Paikallisesti voidaan määrittellä kulttuuriset taustat sekä kulttuuriperinnön huomioivat yksittäiset laulut (kuten Maamme tai Suvivirsi) osaksi opetussuunnitelmaa. Oppilaita osallistetaan ohjelmiston suunnittelussa. Tutustutaan afrikkalaiseen ja aasialaiseen musiikkiin.</p>	<p>Lauluohjelmistoa valittaessa kiinnitetään huomiota ikäkauteen, paikallisuuteen ja vuodenvuorokiertoon sekä huomioidaan ajankohtaiset tapahtumat kuten esim. merkkivuodet. Lauluston ja kuunteluohjelmiston valinnassa otetaan huomioon myös eheyttäminen muihin oppiaineisiin. Paikallisesti voidaan määrittellä kulttuuriset taustat sekä kulttuuriperinnön huomioivat yksittäiset laulut (kuten Maamme tai Suvivirsi) osaksi opetussuunnitelmaa. Oppilaita osallistetaan ohjelmiston suunnittelussa. Tutustutaan etelä-, väli- ja pohjoisamerikkalaiseen musiikkiin.</p>

suuksien mukaan oman koulun oppilaiden kulttuurilliset taustat.	ohjelmiston suunnittelussa. Keski-tytään erityisesti eurooppalaiseen kansanmusiikkiin ja taidemusiikkiin.		
---	---	--	--

KUVATAIDE

Tavoitteet

Kuvataide: tavoitteet luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu
<p>T1 Oppilas havainnoi itseään, visuaalista ympäristöään, arkipäivän elämässä esiin nousevia ilmiöitä, kotiseutuaan, taidetta ja median kuvamaailmoja. Oppilas hyödyntää ajankohtaista tai paikallista kulttuuritarjontaa.</p>	<p>T1 Oppilas havainnoi itseään, visuaalista ympäristöään ja sen muutoksia, arkipäivän elämässä esiin nousevia ilmiöitä, kotiseutua, suomalaista perinnettä, taidetta ja median kuvamaailmoja. Oppilas hyödyntää ajankohtaista tai paikallista kulttuuritarjontaa.</p>	<p>T1 Oppilas havainnoi itseään ja visuaalista ympäristöään sekä käyttää monipuolisesti kuvallisia välineitä ja lähteitä. Oppilas hyödyntää painetun materiaalin lisäksi esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa sekä ajankohtaista tai paikallista kulttuuritarjontaa.</p>	<p>T1 Oppilas havainnoi itseään, visuaalista ympäristöään ja käyttää monipuolisesti kuvallisia välineitä ja lähteitä. Oppilas hyödyntää painetun materiaalin lisäksi esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa sekä ajankohtaista tai paikallista kulttuuritarjontaa.</p>
<p>T2 Oppilas keskustelee havainnoistaan ja harjoittelee mielipiteidensä perustelemista.</p>	<p>T2 Oppilas keskustelee havainnoistaan ja harjoittelee mielipiteidensä perustelemista.</p>	<p>T2 Oppilas harjoittelee taiteeseen, ympäristöön ja visuaaliseen kulttuuriin liittyvien havaintojensa kuvailua ja perustelua.</p>	<p>T2 Oppilas keskustelee ja perustelee omia havaintojaan ja ajatuksiaan. Oppilas arvioi omaa ja toisten kuvallista ilmaisua ja työtapoja: sisällöllisiä, kuvallisia ja teknisiä ratkaisuja.</p>
<p>T3 Oppilas ilmaisee havaintojaan ja</p>	<p>T3 Oppilas ilmaisee havaintojaan ja</p>	<p>T3 Oppilas tarkastelee ja vertailee</p>	<p>T3 Oppilas tarkastelee ja vertailee meillä</p>

ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.	ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.	eri kuvakulttuureja sekä tutustuu eurooppalaiseen visuaaliseen kulttuuriperintöön.	ja maailmalla olevaa luontoa, rakennettua ympäristöä sekä kulttuuriperintöä. Oppilas ilmaisee, soveltaa ja syventää kuvallisen tuottamisen taitojaan eri materiaalien ja tekniikoiden avulla.
Kuvallinen tuottaminen	Kuvallinen tuottaminen	Kuvallinen tuottaminen	Kuvallinen tuottaminen
T4 Oppilas käyttää monipuolisesti kuvallisia ilmaisutapoja, tekniikoita ja materiaaleja ja välineitä esimerkiksi piirtimiä, maalausmateriaaleja, rakenteluun ja kuvanveistoon soveltuvia materiaaleja.	T4 Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja kuvan tekemisen keinoja: piirtäminen, maalaaminen, kolmiulotteinen ilmaisu, mediavälineet ja painanta.	T4 Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja kuvan tekemisen keinoja: piirtäminen, maalaaminen, kolmiulotteinen ilmaisu, mediavälineet ja painanta.	T4 Oppilas käyttää monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja. Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mahdollisuuksien mukaan. Oppilas ilmaisee itseään omien havaintojen, ajatusten ja mielikuvien pohjalta hyödyntäen ilmaisussaan kuvataiteen eri keinoja.
T5 Oppilas työskentelee tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti yksin ja yhdessä sekä saa iloa ja onnistumista omasta työstään.	T5 Oppilas työskentelee tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti yksin ja yhdessä sekä saa iloa ja onnistumista omasta työstään.	T5 Oppilas asettaa työskentelyyn tavoitteita ja työskentelee tavoitteellisesti, pitkäjänteisesti, yksin ja yhdessä toisten kanssa sekä kokee iloa ja onnistumista omasta työstään.	T5 Oppilas asettaa työlleen tavoitteita ja suunnittelee tehtäväkohtaisesti työnsä laajuuden. Oppilas työskentelee tavoitteellisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa.
T6 Oppilas tarkastelee kuvallisen vaikuttamisen keinoja: tilan kuvaamista yksinkertaisin keinoin (esim. lähellä/kaukana), erilaisia sommit-	T6 Oppilas käyttää työskentelyssään kuvallisen vaikuttamisen keinoja sekä harjoittelee maiseman jäsentelyä ja tilan kuvaamista.	T6 Oppilas käyttää kuvallisen vaikuttamisen keinoja kuten henkilökuvan mittasuhteita, havaintopohjaista perspektiiviä, erilaisia	T6 Oppilas käyttää mielipiteitään ilmaisessaan kuvallisen vaikuttamisen keinoja, kuten henkilökuvan mittasuhteita, havaintopohjaista perspektiiviä,

<p>telun keinoja (esim. tasapaino, rytmi), värien tuntemista ja murtamista sekä silmän ja käden yhteistyötä mallista piirtämisen avulla.</p>	<p>Oppilas harjoittelee erilaisia sommittelun keinoja (esim. tasapaino, rytmi) sekä syventää värien tuntemista ja murtamista. Oppilas harjoittelee myös silmän ja käden yhteistyötä mallista piirtämisen avulla.</p>	<p>sommittelun keinoja (vapaa ja sidottu rytmi, viiva, liike, jännite, tasapaino) ja värikontrasteja. Oppilas syventää taitojaan käyttäen erilaisia painantamenetelmiä. Oppilas harjoittelee digitaalisen kuvan käyttöä.</p>	<p>erilaisia sommittelun keinoja (vapaa ja sidottu rytmi, viiva, liike, jännite, tasapaino) ja värikontrasteja. Oppilas syventää taitojaan käyttäen erilaisia painantamenetelmiä. Oppilas harjoittelee digitaalisen kuvan käyttöä.</p>
<p>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</p>	<p>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</p>	<p>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</p>	<p>Visuaalisen kulttuurin tulkinta</p>
<p>T7 Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas tarkastelee kuvan vaikuttamisen keinoja sekä kuvien todennäköisyyttä.</p>	<p>T7 Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas pohtii kuvallisen vaikuttamisen keinoja sekä todellisen ja kuvitteellisen maailman eroja.</p>	<p>T7 Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas tarkastelee myös kuvantekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina ja eri kulttuureissa. Oppilas havainnoi kuvilla vaikuttamisen keinoja. Oppilas pohdiskelee todellisuuden ja fiktion suhdetta.</p>	<p>T7 Oppilas tarkastelee omia ja toisten tekemiä kuvia sekä keskustelee niistä. Oppilas tarkastelee myös kuvantekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina ja eri kulttuureissa. Oppilas havainnoi kuvilla vaikuttamisen keinoja. Oppilas pohdiskelee todellisuuden ja fiktion suhdetta.</p>
<p>T8 Oppilas tarkastelee taidetta eri näkökulmista, esimerkiksi teoksen aikakauden, tekijän ja katsojan näkökulmasta.</p>	<p>T8 Oppilas tarkastelee taidetta eri näkökulmista, esimerkiksi teoksen aikakauden, tekijän ja katsojan.</p>	<p>T8 Oppilas tarkastelee taidetta eri näkökulmista, esimerkiksi teoksen aikakauden, kulttuurin, tekijän ja katsojan.</p>	<p>T8 Oppilas tarkastelee taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen aikakauden, tekijän ja katsojan näkökulmasta. Oppilas pohtii historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin.</p>
<p>T9 Oppilas tuntee omaa kulttuuriaan ja omassa kokemuspöyrissään ole-</p>	<p>T9 Oppilas tutustuu pohjoismaisten kulttuurien visuaalisiin erityis-</p>	<p>T9 Oppilas tutustuu eurooppalaisten kulttuurien visuaalisiin eri-</p>	<p>T9 Oppilas tutustuu eri kulttuurien visuaalisiin erityispiirteisiin eri aikoina ja</p>

vien vieraiden kulttuurien perinnettä ja kuvailmaisua eri aikoina.	piirteisiin eri aikoina.	tyispiirteisiin eri aikoina ja kokeilee näitä taitoja omissa kuvissaan.	kokeilee näitä taitoja omissa kuvissaan.
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen
T10 Oppilas havainnoi elinympäristöään eri näkökulmista, esimerkiksi käytännöllisestä, esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta, sekä arvioi ympäristönsä viihtyisyyttä ja toimivuutta.	T10 Oppilas havainnoi elinympäristöään eri näkökulmista, esimerkiksi käytännöllisestä, esteettisestä ja ekologisesta näkökulmasta, sekä arvioi ympäristönsä viihtyisyyttä ja toimivuutta.	T10 Oppilas kiinnostuu tekemään huomioita ja keskustelemaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista. Oppilas havaitsee ja pohtii niissä ilmeneviä arvoja.	T10 Oppilas kiinnostuu tekemään huomioita ja keskustelemaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista. Oppilas havaitsee ja pohtii niissä ilmeneviä arvoja.
T11 Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä, (pilkku pois) sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas käyttää luonnon- ja kierrätysmateriaaleja.	T11 Oppilas havainnoi eri kulttuurien ilmiöitä ja niiden moninaisuutta. Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas huomioi työskentelyssään kestävän kehityksen ja ymmärtää kierrätysmateriaalin käytön yhtenä ilmaisun välineenä. Oppilas käyttää kierrätysmateriaaleja tarkoituksenmukaisesti.	T11 Oppilas havainnoi eri kulttuurien ilmiöitä ja niiden moninaisuutta. Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas huomioi työskentelyssään kestävän kehityksen ja ymmärtää kierrätysmateriaalin käytön yhtenä ilmaisun välineenä. Oppilas käyttää kierrätysmateriaaleja tarkoituksenmukaisesti.	T 11 Oppilas havainnoi eri kulttuurien ilmiöitä ja niiden moninaisuutta. Oppilas huolehtii yhteisestä työtilasta, omista ja yhteisistä välineistä sekä käyttää välineitä ja materiaaleja tarkoituksenmukaisesti. Oppilas huomioi työskentelyssään kestävän kehityksen ja ymmärtää kierrätysmateriaalin käytön yhtenä ilmaisun välineenä.

Perusteiden sisällöt

S1 Omat kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.

S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, mediakulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.

S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.

KÄSITYÖ

Tavoitteet

Käsityö: tavoitteet luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
T1 Oppilas harjoittelee keksivää, kokeilevaa ja paikallisuutta hyödyntävää käsityötä.	T1 Oppilas keksii, kokeilee ja hyödyntää käsityössään paikallisuutta.	T1 Oppilas keksii, soveltaa, kokeilee ja hyödyntää käsityössään paikallisuutta.	T1 Oppilas keksii, soveltaa, kokeilee ja hyödyntää käsityössään paikallisuutta.
T2 Oppilas tunnistaa omassa työskentelyssään kokonaisen käsityöprosessin vaiheet: oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi.	T2 Oppilas etenee työskentelyssään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaan: oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi.	T2 Oppilas etenee työskentelyssään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaan, ymmärtää niiden keskinäiset väliset merkitykset sekä dokumentoinnin.	T2 Oppilas soveltaa kokonaista käsityöprosessia ja sen dokumentointia työnsä.
T3 Oppilas harjoittelee suunnittelemaan ja valmistamaan tuotteita yksin tai yhdessä.	T3 Oppilas suunnittelee ja harjoittelee valmistamaan tuotteita yksin tai yhdessä.	T3 Oppilas huomioi suunnitteluun liittyviä tekijöitä, materiaalit, työtavat, aika, oma osaaminen, ja valmistaa tuotteita yksin tai yhdessä.	T3 Oppilas huomioi suunnitteluun liittyviä tekijöitä, materiaalit, työtavat, aika, oma osaaminen, ja valmistaa tuotteita yksin tai yhdessä suunnitelmansa pohjalta.
T4 Oppilas tunnistaa käsityön käsitteitä, erilaisia materiaaleja sekä harjoittelee niiden tarkoituk-	T4 Oppilas tuntee käsityön käsitteitä, erilaisia materiaaleja, materiaalien ominaisuuksia sekä tarkoi-	T4 Oppilas tuntee käsityön käsitteitä, erilaisia materiaaleja ja niiden ominaisuuksia sekä harjoittelee	T4 Oppilas käyttää käsityön käsitteitä, erilaisia materiaaleja ja tarkoituksenmukaisia työtapoja.

senmukaisia työstötapoja.	tuksenmukaisia työstötapoja.	työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti.	
T5 Oppilas harjoittelee tarkoituksenmukaisten työvälineiden valintaa ja turvallista käyttöä sekä pitkäjännitteistä työskentelyä.	T5 Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia ja turvallisia työvälineitä sekä työskentelee pitkäjänteisesti.	T5 Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia ja turvallisia työvälineitä ja -menetelmiä sekä työskentelee pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti.	T5 Oppilas käyttää tarkoituksenmukaisia ja turvallisia työvälineitä ja -menetelmiä sekä työskentelee pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti.
T6 Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologian käyttöä kokonaisessa käsityöprosessissa ja sen dokumentoinnissa.	T6 Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologian käyttöä kokonaisessa käsityöprosessissa ja sen dokumentoinnissa.	T6 Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa kokonaisessa käsityöprosessissa ja sen dokumentoinnissa.	T6 Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa kokonaisessa käsityöprosessissa ja sen dokumentoinnissa.
T7 Oppilas harjoittelee arvioimaan ja arvostamaan omaa käsityöprosessiaan. Oppilas harjoittelee antamaan rakentavaa vertaispalautetta muiden töistä.	T7 Oppilas arvioi vuorovaikutteisesti omaa käsityöprosessia ja arvostaa sitä. Oppilas harjoittelee antamaan rakentavaa vertaispalautetta muiden töistä.	T7 Oppilas arvioi vuorovaikutteisesti omaa ja muiden käsityöprosessia. Oppilas arvostaa käsityöosaamista.	T7 Oppilas arvioi vuorovaikutteisesti omaa ja muiden käsityöprosessia. Oppilas arvostaa käsityöosaamista.
T8 Oppilas tunnistaa erilaisia kulu- ja tuotantotapoja.	T8 Oppilas ymmärtää erilaisten kulu- ja tuotantotapojen merkityksiä.	T8 Oppilas ymmärtää erilaisten kulu- ja tuotantotapojen merkityksiä ja kykenee tekemään erilaisia valintoja.	T8 Oppilas ymmärtää erilaisten kulu- ja tuotantotapojen merkityksiä ja kykenee ymmärtämään valintojen vaikutuksen.

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Ideointi: Suunnittelussa perehdytään erilaisiin lähtökohtiin ja hyödynnetään omia moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä sekä havainnoidaan ja analysoidaan esineitä, rakennettua ja luonnon ympäristöä uusien ideoiden kehittämiseksi. Käsityössä yhdistetään värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia. Tutkitaan rakenteiden syntymistä ja energian käyttöä.

S2 Suunnittelu: Laaditaan omalle tuotteelle tai teokselle ja työskentelylle suunnitelma ja kehitetään sitä tarvittaessa. Kokeillaan erilaisia materiaaleja ja työskentelytekniikoita ideoiden kehittämiseksi tuotteeksi tai teokseksi. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.

S3 Kokeilu: Tutkitaan materiaalien ominaisuuksia sekä käsityön tekemisessä tarvittavien tavallisimpien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteita. Sovelletaan näin hankittua tietoa omassa työssä. Kokeillaan monipuolisesti erilaisia materiaaleja kuten erilaisia puulajeja, metalleja, muoveja, kuituja, lankoja, kankaita ja kierrätysmateriaaleja. Harjoitellaan ohjelmoimalla aikaan saatuja toimintoja, joista esimerkkinä robotiikka ja automaatio. Kokeilujen pohjalta tuotetta tai teosta kehitetään vielä eteenpäin.

S4 Tekeminen: Valmistetaan erilaisia yksilöllisiä ja /tai yhteisöllisiä tuotteita ja teoksia, joiden toteuttamiseen käytetään monenlaisia käsityössä tarvittavia valmistustekniikoita, työvälineitä, koneita ja laitteita. Työskennellään itse tehdyn suunnitelman ohjaamana.

S5 Soveltaminen: Työskennellessä opitaan käyttämään alan peruskäsitteistöä ja tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.

S6 Dokumentointi ja arviointi: Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään osana ideointia, suunnittelua ja dokumentointia. Tehdään käsityöprosessin itse- ja vertaisarviointia prosessin edetessä. Opetellaan antamaan yksilö- ja ryhmäpalautetta.

Seudulliset sisällöt

Käsityö: sisällöt luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
S1 Ideointi	S1 Ideointi	S1 Ideointi	S1 Ideointi
<p>Oppilasta rohkaistaan keksimään omia innostavia ideoita. Oppilasta ohjataan etsimään omasta elämästään konkreettisia tilanteita, joihin hän opettelee pohtimaan käsityöllistä ratkaisua.</p> <p>Moniaististen havaintojen ja virikkeiden äärellä oppilaassa pyritään herättämään ajatus tai mielikuva, jonka pohjalta hän voi ideoida.</p> <p>Ideoinnin kehittymiseksi havainnoidaan ja analysoidaan rakennettuja ja luonnon ympäristöjä.</p>	<p>Oppilasta rohkaistaan keksimään yksin tai yhdessä innostavia ideoita ja uskomaan niihin. Oppilasta myös rohkaistaan yhdistämään käsityö omaan elinpiiriin.</p> <p>Harjaannutaan huomaamaan tutussa ympäristössä tilanteita, joihin voidaan hakea ratkaisua käsityön keinoin.</p> <p>Moniaististen havaintojen ja virikkeiden äärellä oppilasta ohjataan ilmaisemaan itseään käsityönsä avulla.</p>	<p>Oppilasta kannustetaan keksimään ja uskomaan omiin innostaviin ideoihinsa sekä yhdistämään käsityö omaan elinpiiriin.</p> <p>Ideoinnissa käytetään apuna moniaistisia havaintoja ja virikkeitä.</p> <p>Ideoinnin lähtökohtana käytetään oppilaan omia kokemuksia ja mielikuvia.</p> <p>Ideoinnin perustaksi havainnoidaan ja analysoidaan rakennettuja ja luonnon ympäristöjä.</p>	<p>Oppilasta kannustetaan keksimään omia innostavia ideoita yhdistäen käsityö omaan elämään.</p> <p>Ideoinnissa käytetään apuna moniaistisia havaintoja ja virikkeitä, joiden avulla herää käsityön avulla ilmaistava ajatus, tunne, haave tai mielikuva.</p> <p>Ideoinnin perustaksi havainnoidaan ja analysoidaan rakennettuja ja luonnon ympäristöjä.</p> <p>Ideoinnissa oppilasta kannustetaan etsimään konkreettisia kehittämiskohteita, joihin opetellaan pohtimaan ratkaisua käsityön keinoin.</p>
S2 Suunnittelu	S2 Suunnittelu	S2 Suunnittelu	S2 Suunnittelu
<p>Esitellään erilaisia käsityötaitoja ja käsityön mahdollisuuksia sosiaalisen median, museoiden, näyttelyiden tai vierailu-</p>	<p>Oppilaita ohjataan tutustumaan erilaisiin käsityötaitoihin ja käsityön mahdollisuuksiin: sosiaalinen media, museot,</p>	<p>Oppilasta kannustetaan tutustumaan erilaisiin käsityötaitoihin ja käsityön mahdollisuuksiin sosiaalisen median, museoiden,</p>	<p>Oppilasta kannustetaan tutustumaan erilaisiin käsityötaitoihin ja käsityön mahdollisuuksiin sosiaalisen median, museoiden, näyttelyjen tai vierailujen</p>

<p>jen avulla.</p> <p>Oppilasta ohjataan tunnistamaan käsityöprosessin vaiheet: suunnittelu, joka sisältää alkumielikuvan ja ideoinnin, tekeminen ja arviointi sekä dokumentointi.</p> <p>Suunnittelun oppimiseksi havainnoidaan ja analysoidaan esineitä: muoto, pinta, koko, väri, materiaali ja niiden merkitys tuotteen käytölle ja ulkoasulle.</p> <p>Oppilasta ohjataan huomioimaan suunnittelussa tuotteen käyttö ja käytettävissä olevat materiaalit, työvälineet sekä taloudellisuus.</p> <p>Oppilasta ohjataan pohtimaan tutkien ja kokeillen, yksin tai ryhmässä, mikä on järkevä valmistustapa ja työjärjestys.</p> <p>Harjoitellaan esittämään suunnitelma sanallisesti ja kuvallisesti.</p>	<p>näyttelyt tai vierailut.</p> <p>Tiedetään käsityöprosessin vaiheet: suunnittelu sisältäen alkumielikuvan ja ideoinnin, tekeminen ja arviointi sekä dokumentointi.</p> <p>Suunnittelun oppimiseksi havainnoidaan ja analysoidaan esineitä: muoto, pinta, koko, väri, materiaali sekä niiden merkitys tuotteen käytölle, ulkoasulle ja valmistukselle.</p> <p>Harjoitellaan huomioimaan suunnittelussa tuotteen käyttö ja sen ilmaiseva viesti.</p> <p>Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.</p> <p>Harjoitellaan esittämään suunnitelma sanallisesti ja kuvallisesti.</p>	<p>näyttelyiden tai vierailujen avulla.</p> <p>Opetellaan hallitsemaan käsityöprosessin vaiheet: suunnittelu sisältäen alkumielikuvan ja ideoinnin, valmistaminen ja arviointi sekä dokumentointi.</p> <p>Korostetaan, että suunnittelu ideointineen on käsityöprosessin lähtökohta ja käsityön valmistamista ohjaava tekijä. Korostetaan myös, että arviointia tapahtuu koko prosessin ajan.</p> <p>Suunnittelun oppimiseksi havainnoidaan ja analysoidaan esineitä: muoto, pinta, koko, väri, materiaali sekä niiden merkitys tuotteen käytölle, ulkoasulle, valmistukselle ja tuotteen ekologiselle kaarelle.</p> <p>Harjoitellaan huomioimaan suunnittelussa tuotteen käyttö, viesti/merkitys ja ekologia.</p> <p>Harjoitellaan kolmiulotteisen kappaleen kuvaamista sekä kuvantojen piirtämistä.</p>	<p>avulla.</p> <p>Korostetaan, että suunnittelu ideointineen on käsityöprosessin lähtökohta ja käsityön valmistamista ohjaava tekijä sekä sitä, että arviointia tapahtuu koko prosessin ajan.</p> <p>Opetellaan hallitsemaan ja soveltamaan käsityöprosessin vaihteita: suunnittelu (sisältäen alkumielikuvan ja ideoinnin), valmistaminen, arviointi ja dokumentointi.</p> <p>Suunnittelun oppimiseksi havainnoidaan ja analysoidaan esineitä: muoto, pinta, koko, väri, materiaali ja niiden merkitys tuotteen käytölle, ulkoasulle, viestille, valmistukselle, ekologiselle kaarelle ja taloudellisuudelle.</p> <p>Harjoitellaan huomioimaan työssä ja työskentelyssä tarvittavia taitoja ja tietoja, tekemään kokeiluja sekä hakeutumaan itsenäisesti eri lähteiden äärelle: esim. internet, kirjat, ohjeet, ulkopuoliset asiantuntijat.</p> <p>Oppilasta ohjataan selvittämään käytettävissä olevat soveltuvat materiaalit ja työvälineet sekä käyttämään niitä taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.</p>
---	---	---	---

		Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti tai visuaalisesti sekä numeerisesti.	Oppilasta ohjataan suunnittelemaan järkevä valmistustapa ja työjärjestys. Suunnitelma valmistetaan ja esitetään tieto- ja viestintäteknologian avulla. Harjoitellaan suunnitelman dokumentointia sanallisesti ja/tai visuaalisesti sekä numeerisesti käyttäen esimerkiksi mittoja, määriä ja mittakaavoja.
S3 Kokeilu	S3 Kokeilu	S3 Kokeilu	S3 Kokeilu
Oppilasta ohjataan huomioidaan suunnittelussaan omat tekemisen taidot. Oppilasta ohjataan tekemään kokeiluja materiaaleilla, työvälineillä ja -menetelmillä.	Perehdytään yksin tai ryhmässä työn valmistamiseen tarvittaviin taitoihin, valmistustapaan ja työjärjestykseen. Oppilasta ohjataan etsimään tietoa tekemisestä sekä selvittämään käytettävissä olevat soveltuvat materiaalit ja työvälineet sekä hakemaan tietoa niiden ominaisuuksista.	Oppilasta autetaan huomaamaan käsityössä tarvittavat taidot ja tiedot, tekemään kokeiluja sekä käyttämään eri lähteitä yksin tai ryhmässä. Oppilasta ohjataan selvittämään käytettävissä olevat soveltuvat materiaalit ja työvälineet sekä käyttämään niitä taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Oppilasta autetaan pohtimaan tutkien ja kokeillen yksin tai ryhmässä, mikä on järkevä valmistustapa ja työjärjestys.	Oppilasta autetaan huomaamaan käsityössä tarvittavat taidot ja tiedot, tekemään kokeiluja sekä käyttämään eri lähteitä yksin tai ryhmässä. Oppilasta ohjataan selvittämään käytettävissä olevat soveltuvat materiaalit ja työvälineet sekä käyttämään niitä taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Oppilasta autetaan pohtimaan tutkien ja kokeillen yksin tai ryhmässä, mikä on järkevä valmistustapa ja työjärjestys.

S4 Tekeminen	S4 Tekeminen	S4 Tekeminen	S4 Tekeminen
<p>Oppilasta ohjataan tutustumaan käsityön merkitykseen ihmisen kasvulle ja hyvinvoinnille.</p> <p>Oppilaalle tarjotaan kokemuksia sujuvasta ja rauhallisesta työskentelystä sekä onnistuneen työskentelyn tuomasta hyvän olon tunteesta.</p> <p>Työstetään puuta, metallia ja muovia erilaisin menetelmin: mitataan, sahataan, höylätään, hiotaan, liitetään, naulataan ja harjoitellaan tekemään pintakäsittelyä.</p> <p>Tutustutaan elektroniikkaan rakentamalla avoin ja suljettu virtapiiri.</p> <p>Lankaa työstetään virkkaamalla ja kangasta työstetään ompelamalla ompelukoneella. Harjoitellaan kuvioimaan tekstiiliä kirjomalla koneompelein ja painamalla tai maalaamalla kankaalle.</p>	<p>Oppilasta ohjataan kiinnittämään huomiota käsityön merkitykseen ihmisen kasvulle ja hyvinvoinnille.</p> <p>Harjoitellaan mittaamista ja mittojen merkitsemistä suunnitelmaan.</p> <p>Työstetään puuta, metallia ja muovia sahaamalla, höyläämällä, hiomalla, liittämällä, naulaamalla ja pintakäsittelyllä.</p> <p>Tutustutaan elektroniikkatyöhön opettelemalla juottamaan.</p> <p>Kuitua työstetään huovuttamalla, lankaa työstetään kutomalla ja kangasta työstetään ompelamalla ompelukoneella.</p> <p>Perehdytään erilaisiin materiaaleihin kuten puuhun, metalliin, muoviin, kankaaseen, lankaan, pellavakuituun sekä niiden valmistusmenetelmiin ja ominaisuuksiin.</p>	<p>Oppilasta autetaan ymmärtämään käsityön merkitys ihmisen hyvinvoinnille.</p> <p>Saadaan kokemuksia sujuvasta ja rauhallisesta työskentelystä sekä onnistuneen työskentelyn tuomasta hyvän olon tunteesta.</p> <p>Puuta, metallia ja muovia työsteetään mittaamalla, poraamalla, sorvaamalla, höyläämällä, taivuttamalla, pakottamalla, takomalla, hiomalla, liimaamalla, ruuvaamalla, muokkaamalla lämmön avulla sekä pintakäsittelyillä.</p> <p>Elektroniikkaan tutustutaan piirilevyn poraamisen ja komponenttien juottamisen avulla.</p> <p>Harjoitellaan robotin ja/tai automaatiojärjestelmän ohjausta käyttäen apuna oppimisalustaa.</p> <p>Lankaa työstetään neulomalla ja kangasta työstetään ompelamalla.</p>	<p>Oppilasta autetaan ymmärtämään käsityön merkitys ihmisen hyvinvoinnille.</p> <p>Saadaan kokemuksia sujuvasta ja rauhallisesta työskentelystä sekä sujuvan työskentelyn tuomasta hyvän olon tunteesta.</p> <p>Puuta, metallia ja muovia työstetään liittämällä, niittaamalla, pistehitsaamalla tai muulla tavoin. Muovia työstetään materiaalia lisäävällä tavalla, esim. 3D-tulostus.</p> <p>Harjoitellaan elektroniikkarakentelua sekä robotin ja/tai automaatiojärjestelmän ohjausta käyttäen apuna oppimisalustaa.</p> <p>Lankaa työstetään neulomalla ja punomalla tai solmeilemalla. Kangasta työstetään ompelamalla. Harjoitellaan kaavan käyttöä.</p> <p>Opetellaan tunnistamaan kotimaisia puulajeja (koivu, mänty), tekstiilikuituja (tekokuidut) sekä tekstiilirakenteita, metalleja (teräs, alumiini, kupari) ja muoveja (kerta- ja kestopuovut). Perehdytään näiden ma-</p>

<p>Harjoitellaan tuntemaan erilaisia materiaaleja, kuten puu, metalli, muovi, kangas, lanka, puuvillakuitu. Tutustutaan käytettävään materiaaliin ja tekniikkaan liittyviin termeihin, esimerkiksi virkkausmerkkeihin.</p> <p>Tutustutaan käsityössä käytetävän materiaalin syntyseen, jalostamiseen, ominaisuuksiin, käyttöön sekä kierrättämiseen ja käytöstä poistamiseen. Kiinnitetään huomiota ekologisesti ja eettisesti kestävään tuotantoon.</p>	<p>Tutustutaan materiaaliin ja tekniikkaan liittyviin termeihin, kuten loimi, kude, sauma, pääärme, kaava, anturit, toimitteet.</p> <p>Tutustutaan käsityössä käytetävän materiaalin syntymiseen, jalostamiseen, ominaisuuksiin, käyttöön sekä kierrättämiseen ja käytöstä poistamiseen.</p> <p>Tutustutaan ekologisesti ja eettisesti kestävään tuotannon perusajatuksiin.</p>	<p>Tekstiilejä kuvioidaan värjäämällä.</p> <p>Opetellaan tunnistamaan kotimaisia puulajeja (koivu, mänty), tekstiilimateriaaleja (silkki), metalleja (teräs, alumiini, kupari) ja muoveja (kerta- ja kestomuovit). Oppilasta ohjataan perehtymään näiden materiaalien valmistusmenetelmiin, käytötapoihin ja ominaisuuksiin.</p> <p>Oppilasta ohjataan työstämään materiaaleja tarkoituksenmukaisilla menetelmillä.</p> <p>Tutustutaan materiaaleihin ja tekniikoihin liittyviin termeihin.</p>	<p>ateriaalien valmistusmenetelmiin ja ominaisuuksiin.</p> <p>Työstetään materiaaleja tarkoituksenmukaisilla menetelmillä. Tutustutaan materiaaleihin ja tekniikoihin liittyviin termeihin. Tutustutaan neulonnan symboleihin ja elektroniikan komponentteihin.</p>
<p>S5 Soveltaminen</p>	<p>S5 Soveltaminen</p>	<p>S5 Soveltaminen</p>	<p>S5 Soveltaminen</p>
<p>Suunnittelun perustaksi tutkitaan erilaisia mekanismeja ja luonnonlakeja, kuten esim. ristikko-, kenno-, palkki- ja silmukkarakenteet, sähkön ja lämmön johtuminen.</p> <p>Harjoitellaan kiinnittämään huomiota käsityöhön liittyviin</p>	<p>Suunnittelun perustaksi tutkitaan erilaisia mekanismeja ja luonnonlakeja.</p> <p>Harjoitellaan tunnistamaan käsityöhön liittyviä riskejä ja vaaroja sekä harjoitellaan niiltä suojautumista.</p>	<p>Suunnittelun perustaksi tutkitaan erilaisia mekanismeja ja luonnonlakeja.</p> <p>Oppilasta ohjataan tutustumaan tuotteen valmistusmateriaaleihin, valmistuspaikkaan, tuotantokustannuksiin ja kulutustapaan sekä pohtimaan niitä kestävästä ympäristön, ihmisen ja talouden</p>	<p>Tutustutaan tuotteen valmistusmateriaaleihin, valmistuspaikkaan, tuotantokustannuksiin ja kulutustapaan sekä pohditaan niitä kestävästä ympäristön, ihmisen ja talouden näkökulmasta.</p> <p>Oppilasta autetaan tunnistamaan käsityöhön liittyviä riskejä ja vaaroja sekä suojautumaan melulta, valolta, lämmöl-</p>

<p>riskeihin ja vaaroihin sekä opetellaan suojautumaan niiltä.</p> <p>Perehdytään työmenetelmien turvallisuuteen niin, että voidaan harkinnan mukaan käyttää työvälineitä tuotteiden valmistamisessa.</p> <p>Opitaan vastuuntuntoista työskentelyä opettelemalla huolehtimaan omista ja koulun opiskeluvälineistä, luokan järjestyksestä ja siisteydestä sekä oman tuotteen asiallisesta säilyttämisestä.</p>	<p>Ymmärretään työmenetelmien turvallisuuden merkitys siten, että osataan käyttää harkiten työvälineitä tuotteiden valmistamisessa.</p> <p>Opitaan vastuuntuntoista työskentelyä opettelemalla huolehtimaan omista ja koulun opiskeluvälineistä, luokan järjestyksestä ja siisteydestä sekä oman tuotteen asiallisesta säilyttämisestä.</p>	<p>näkökulmasta.</p> <p>Tunnistetaan käsityöhön liittyviä riskejä ja vaaroja sekä suojaudutaan melun, valon, lämmön, terävien kappaleiden ja kemikaalien varalta.</p> <p>Työmenetelmien turvallisuuteen perehdytään siten, että voidaan harkinnan mukaan käyttää työvälineitä tuotteiden valmistamisessa.</p> <p>Oppilasta ohjataan työskentelemään vastuuntuntoisesti, huolehtimaan omista ja koulun opiskeluvälineistä, luokan järjestyksestä ja siisteydestä sekä oman tuotteen asiallisesta säilyttämisestä.</p>	<p>tä, teräviltä kappaleilta ja kemikaaleilta.</p> <p>Perehdytään työmenetelmien turvallisuuteen siten, että voidaan harkinnan mukaan käyttää työvälineitä ja -tapoja tuotteiden valmistamisessa.</p> <p>Oppilasta ohjataan työskentelemään vastuuntuntoisesti, huolehtimaan omista ja koulun opiskeluvälineistä, luokan järjestyksestä ja siisteydestä sekä oman tuotteen asiallisesta säilyttämisestä.</p> <p>Tutustutaan turvallisiin materiaaleihin ja työtapoihin. Perehdytään laadukkaan tuotteen ominaisuuksiin ja turvalliseen työskentelykulttuuriin.</p>
<p>S6 Dokumentointi ja arviointi</p>	<p>S6 Dokumentointi ja arviointi</p>	<p>S6 Dokumentointi ja arviointi</p>	<p>S6 Dokumentointi ja arviointi</p>
<p>Tutustutaan dokumentoinnin merkitykseen käsityöprosessin kuvaajana.</p> <p>Harjoitellaan käsityön suunnittelun ja työskentelyn vaiheiden kuvailemista ja kuvaamista. Esitellään omia ja yhdessä</p>	<p>Saadaan kokemusta dokumentoinnin merkityksestä arvioinnin apuvälineenä.</p> <p>Harjoitellaan suunnittelun, työskentelyn vaiheiden ja arvioinnin esittämistä sekä valmiin työn esittelyä digitaalisesti.</p>	<p>Oppilasta autetaan ymmärtämään dokumentoinnin merkitys käsityöprosessin kuvaajana, arvioinnin apuvälineenä ja tallentajana.</p> <p>Harjoitellaan kokonaisen käsityöprosessin dokumentointia</p>	<p>Oppilasta autetaan ymmärtämään dokumentoinnin merkitys käsityöprosessin kuvaajana, arvioinnin apuvälineenä ja tallentajana.</p> <p>Oppilasta autetaan hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi, dokumentoimaan ja ylläpitämään esim. sähköistä</p>

<p>tehtyjä arviointeja toisille.</p> <p>Oppilasta ohjataan tarkastelemaan kokonaista käsityötä sen kaikissa vaiheissa.</p> <p>Arvioinnin yhteydessä pohditaan käsityöhön, käsityöprosesseihin ja käsityötuotteeseen liittyviä arvoja.</p>	<p>Ohjataan oppilasta tarkastelemaan käsityöprosessia sen kaikissa vaiheissa kannustavasti sekä korostamaan onnistumisia ja esittämään tarpeellisia muutoksia.</p> <p>Arvioinnin yhteydessä ohjataan oppilasta pohtimaan yksin ja yhdessä käsityöhön, käsityöprosesseihin ja käsityötuotteeseen liittyviä arvoja.</p>	<p>sähköisellä alustalla.</p> <p>Ohjataan oppilasta tarkastelemaan käsityöprosessia sen kaikissa vaiheissa sekä korostamaan onnistumisia ja esittämään tarpeellisia muutoksia.</p> <p>Arvioinnin yhteydessä pohditaan käsityöhön, käsityöprosesseihin ja käsityötuotteeseen liittyviä arvoja.</p>	<p>oppimispäiväkirjaa.</p> <p>Kannustetaan oppilasta korostamaan onnistumisia ja esittämään tarpeellisia muutoksia käsityöprosessin kaikissa vaiheissa.</p> <p>Arvioinnin yhteydessä pohditaan käsityöhön, käsityöprosesseihin ja käsityötuotteeseen liittyviä arvoja.</p>
---	---	---	--

LIIKUNTA

Tavoitteet

Liikunta: tavoitteet luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky
T1 Oppilas kokeilee rohkeasti erilaisia liikuntatehtäviä sekä osallistuu parhaansa yrittäen.	T1 Oppilas kokeilee rohkeasti erilaisia liikuntatehtäviä sekä osallistuu parhaansa yrittäen.	T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia tehtäviä parhaansa yrittäen.	T1 Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti. Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia tehtäviä.
T2 Oppilas opettelee säätelemään omaa liikkumistaan suhteessa ryhmään ja tilaan.	T2 Oppilas opettelee säätelemään omaa liikkumistaan suhteessa ryhmään ja tilaan.	T2 Oppilas harjoittelee havainnoimaan itseään ja ympäristöään sekä tekemään sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	T2 Oppilas harjoittelee havainnoimaan itseään ja ympäristöään sekä osaa tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 Oppilas harjoittelee erilaisissa oppimisympäristöissä tasapainotaitoja: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen,	T3 Oppilas harjoittelee erilaisissa oppimisympäristöissä tasapainotaitoja: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen,	T3 Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita tasapainotaitoja: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyö-	T3 Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita tasapainotaitoja: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen

<p>heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen ja kieriminen.</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisissa oppimisympäristöissä liikkumistaitoja: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen ja liukuminen. Oppilas harjoittelee erilaisissa oppimisympäristöissä välineenkäsittelytaitoja: vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen.</p>	<p>heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen ja kieriminen.</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisissa oppimisympäristöissä liikkumistaitoja: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen ja liukuminen.</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisissa oppimisympäristöissä välineenkäsittelytaitoja: vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen.</p>	<p>riminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen ja kieriminen.</p> <p>Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita liikkumistaitoja: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen ja liukuminen.</p> <p>Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita välineenkäsittelytaitoja: vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen.</p>	<p>ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen ja kieriminen.</p> <p>Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita liikkumistaitoja: käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen ja liukuminen.</p> <p>Oppilas hallitsee erilaisissa oppimisympäristöissä useita välineenkäsittelytaitoja: vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen.</p>
<p>T4</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisten liikuntavälineiden käsittelyä erilaisissa oppimisympäristöissä ja tilanteissa.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas harjoittelee erilaisten liikuntavälineiden monipuolisesti käsittelyä erilaisissa oppimisympäristöissä ja tilanteissa.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä ja tilanteissa.</p>	<p>T4</p> <p>Oppilas vahvistaa taitoaan käsitellä monipuolisesti erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä ja tilanteissa.</p>
<p>T5</p> <p>Oppilas opettelee arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan.</p> <p>Oppilas tutustuu nopeus-, liikkuvuus-, kestävyys- ja voimaominaisuuksien harjoittamiseen.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas opettelee arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan.</p> <p>Oppilas tutustuu nopeus-, liikkuvuus-, kestävyys- ja voimaominaisuuksien harjoittamiseen.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan.</p> <p>Oppilas opettelee nopeus-, liikkuvuus-, kestävyys- ja voimaominaisuuksien harjoittamista.</p>	<p>T5</p> <p>Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan.</p> <p>Oppilas harjoittaa nopeus-, liikkuvuus-, kestävyys- ja voimaominaisuuksiaan.</p>

T6 Oppilas vahvistaa uimataitoaan ja vedessä liikkumistaitoaan.	T6 Oppilas vahvistaa uimataitoaan ja vedessä liikkumistaitoaan.	T6 Oppilas vahvistaa uimataitoaan ja vedessä liikkumistaitoaan.	T6 Oppilas on perusuimataitoinen.
T7 Oppilas opettelee huomioimaan mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas harjaantuu huolehtimaan oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja opettelee huolehtimaan henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas opettelee huomioimaan mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas harjaantuu huolehtimaan oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja opettelee huolehtimaan henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas harjaantuu huomioimaan mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas osaa huolehtia oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas osaa huolehtia oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.
Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky
T8 Oppilas opettelee työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas opettelee työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas harjaantuu työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätelemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas osaa työskennellä kaikkien kanssa sekä säädellä toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.
T9 Oppilas harjaantuu toimimaan ryhmän jäsenenä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilas oppii tunnistamaan reilun pelin periaatteita.	T9 Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilas tunnistaa reilun pelin periaatteita.	T9 Oppilas osaa toimia ryhmän jäsenenä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi ja opettelee toimimaan pienryhmän ohjaustehtävissä. Oppilas osaa toimia reilun pelin periaatteiden mukaisesti.	T9 Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuden yhteisissä oppimistilanteissa. Oppilas harjaantuu taidoissaan pienryhmän ohjaustehtävissä.

Psyykkinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
T10 Oppilas opettelee toimimaan itsenäisesti annettujen suullisten ja kirjallisten ohjeiden mukaisesti.	T10 Oppilas harjaantuu toimimaan itsenäisesti annettujen suullisten ja kirjallisten ohjeiden mukaisesti.	T10 Oppilas oppii ottamaan vastuuta omasta ja pienryhmänsä työskentelystä. Oppilas tutustuu mobiilisovellusten hyödyntämiseen liikunnan tukena.	T10 Oppilas oppii työskentelemään vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas harjaantuu mobiilisovellusten hyödyntämiseen liikunnan tukena.
T11 Oppilas harjaantuu tunnistamaan kehonsa erilaisia signaaleja ja oppii toimimaan tuntemusten mukaan.	T11 Oppilas harjaantuu tunnistamaan kehonsa erilaisia signaaleja ja oppii toimimaan tuntemusten mukaan.	T11 Oppilas harjaantuu tunnistamaan kehonsa erilaisia signaaleja ja oppii toimimaan tuntemusten mukaan.	T11 Oppilas harjaantuu tunnistamaan kehonsa erilaisia signaaleja ja oppii toimimaan tuntemusten mukaan. Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita.

Sisällöt

Perusteiden sisällöt

S1 Fyysinen toimintakyky: Opetukseen sisältyy runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa. Opetukseen valitaan sellaisia oppilaiden kehitysvaiheeseen soveltuvia turvallisia tehtäviä, joissa harjaannutetaan havainto- ja ratkaisuntekötaitoja liikuntatilanteisiin sovellettuina (esim. luontoliikunta ja palloilut) sekä tehtäviä, joissa eri vuodenaikoina ja erilaisissa oppimisympäristöissä vahvistetaan tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja monipuolisten liikuntamuotojen (kuten jää-, lumi-, luonto-, perus-, musiikki- ja tanssiliikunta sekä palloilut ja voimistelut) ja eri liikuntalajien avulla. Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin, vesiliikunnan ja vesipelastuksen opetusta. Oppilaille opetetaan liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyviä tarpeellisia tietoja.

Valitaan tehtäviä, joilla opitaan harjaannuttamaan nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia.

Liikunnan opetukseen valitaan tehtäviä, joiden avulla tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin. Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seuranta järjestelmä Move!-n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.

S2 Sosiaalinen toimintakyky: Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita sekä tehtäviä, joissa opitaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.

S3 Psyykinen toimintakyky: Opetuksessa käytetään tehtäviä, joissa opitaan pitkäjännitteisesti ponnistelemaan yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.

Seudulliset sisällöt

Liikunta: sisällöt luokilla 3-6			
3.lk	4.lk	5.lk	6.lk
S1 Fyysinen toimintakyky	S1 Fyysinen toimintakyky	S1 Fyysinen toimintakyky	S1 Fyysinen toimintakyky
Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää koulun ja oppilaiden omissa mobiililaitteissa olevia liikuntasovelluksia. Opetuksessa kannustetaan oppilaita arkiliikuntaan esimerkiksi antamalla liikuntäläksyjä. (T1)	Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää koulun ja oppilaiden omissa mobiililaitteissa olevia liikuntasovelluksia. Opetuksessa kannustetaan oppilaita arkiliikuntaan esimerkiksi antamalla liikuntäläksyjä. (T1)	Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää koulun ja oppilaiden omissa mobiililaitteissa olevia liikuntasovelluksia. Opetuksessa kannustetaan oppilaita arkiliikuntaan esimerkiksi antamalla liikuntäläksyjä. (T1)	Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää koulun ja oppilaiden omissa mobiililaitteissa olevia liikuntasovelluksia. Opetuksessa kannustetaan oppilaita arkiliikuntaan esimerkiksi antamalla liikuntäläksyjä. (T1)
Opetukseen sisällytetään pelejä ja leikkejä, joissa oppilas joutuu huomioimaan omaa ja muiden	Opetukseen sisällytetään pelejä ja leikkejä, joissa oppilas joutuu huomioimaan omaa ja muiden	Opetukseen sisällytetään pelejä ja leikkejä, joissa oppilas joutuu huomioimaan omaa ja muiden	Opetukseen sisällytetään pelejä ja leikkejä, joissa oppilas joutuu huomioimaan omaa ja muiden oppilai-

<p>oppilaiden liikkumista. Tehtävää voidaan vaikeuttaa tuomalla tilanteeseen lisää pelaajia, välineitä, sääntöjä tms. (T2)</p>	<p>oppilaiden liikkumista. Tehtävää voidaan vaikeuttaa tuomalla tilanteeseen lisää pelaajia, välineitä, sääntöjä tms. (T2)</p>	<p>oppilaiden liikkumista. Tehtävää voidaan vaikeuttaa tuomalla tilanteeseen lisää pelaajia, välineitä, sääntöjä tms. (T2)</p>	<p>den liikkumista. Tehtävää voidaan vaikeuttaa tuomalla tilanteeseen lisää pelaajia, välineitä, sääntöjä tms. (T2)</p>
<p>Motorisia perustaitoja ovat tasapainotaidot: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen. Liikkumistaitojen perustaitoja ja liikeyhdistelmiä ovat käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen, liukuminen. (T3)</p>	<p>Motorisia perustaitoja ovat tasapainotaidot: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen. Liikkumistaitojen perustaitoja ja liikeyhdistelmiä ovat käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen, liukuminen. (T3)</p>	<p>Motorisia perustaitoja ovat tasapainotaidot: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen. Liikkumistaitojen perustaitoja ja liikeyhdistelmiä ovat käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen, liukuminen. (T3)</p>	<p>Motorisia perustaitoja ovat tasapainotaidot: staattinen ja dynaaminen tasapaino, pystyasennot, pää alaspäin -asennot, pyöriminen, heiluminen, pysähtyminen ja alastulo, väistäminen, koukistaminen, ojentaminen, kieriminen. Liikkumistaitojen perustaitoja ja liikeyhdistelmiä ovat käveleminen, juokseminen, loikkiminen, rytmisissä hyppiminen, hyppääminen, kiipeäminen, laukkaaminen, liukuminen. (T3)</p>
<p>Välineenkäsittelytaitoja ovat itsestä poispäin tapahtuvat ja vastaanottavat liikkeet, vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen. Pelataan erilaisia pien- ja viitepelejä vaihtelevissa ryhmissä. (T4)</p>	<p>Välineenkäsittelytaitoja ovat itsestä poispäin tapahtuvat ja vastaanottavat liikkeet, vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen. Pelataan erilaisia pien- ja viitepelejä vaihtelevissa ryhmissä. (T4)</p>	<p>Välineenkäsittelytaitoja ovat itsestä poispäin tapahtuvat ja vastaanottavat liikkeet, vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen. Pelataan erilaisia pien- ja viitepelejä vaihtelevissa ryhmissä. (T4)</p>	<p>Välineenkäsittelytaitoja ovat itsestä poispäin tapahtuvat ja vastaanottavat liikkeet, vierittäminen, heittäminen, potkiminen, työntäminen, lyöminen, pomputtaminen ja kiinniottaminen. Pelataan erilaisia pien- ja viitepelejä vaihtelevissa ryhmissä. (T4)</p>
<p>3. lk alkaen voidaan oppilaat tutustuttaa Move!-mittausten tekemiseen. Testejä voidaan tehdä</p>	<p>Oppilaat voidaan tutustuttaa Move!-mittausten tekemiseen. Testejä voidaan tehdä sovelletusti ja</p>	<p>Suoritetaan Move!-mittaukset. Voidaan lisäksi käyttää myös muunlaisia mittauksia tai testejä,</p>	<p>Voidaan suorittaa Move!-mittaukset kokonaisuudessaan tai osittain. Voidaan käyttää myös</p>

<p>sovelletusti ja harjaannuttaa lasta samalla mittauksen suorittamiseen. Voidaan käyttää myös muunlaisia mittauksia tai testejä, joissa oppilaat voivat arvioida omaa kehittymistään. (T5)</p> <p>Opetellaan perusuimataitoja. (T6)</p> <p>Oppilasta ohjataan pukeutumaan asiallisesti liikuntatunneille liikumistavan ja paikan mukaan. Oppilasta ohjataan huolehtimaan puhtaudesta liikuntatuntien jälkeen. (T7)</p>	<p>harjaannuttaa lasta samalla mittauksen suorittamiseen. Voidaan käyttää myös muunlaisia mittauksia tai testejä, joissa oppilaat voivat arvioida omaa kehittymistään. Liikuntatunneilla tuodaan esiin lihashuollon tärkeys oman kehon toimintakyvyn ylläpitämisessä. (T5)</p> <p>Opetellaan perusuimataitoja. (T6)</p> <p>Oppilasta ohjataan pukeutumaan asiallisesti liikuntatunneille liikumistavan ja paikan mukaan. Oppilasta ohjataan huolehtimaan puhtaudesta liikuntatuntien jälkeen. (T7)</p>	<p>joissa oppilaat voivat arvioida omaa kehittymistään. Liikuntatunneilla tuodaan esiin lihashuollon tärkeys oman kehon toimintakyvyn ylläpitämisessä. (T5)</p> <p>Opetellaan perusuimataitoja. (T6)</p> <p>Oppilasta ohjataan pukeutumaan asiallisesti liikuntatunneille liikumistavan ja paikan mukaan. Oppilasta ohjataan huolehtimaan puhtaudesta liikuntatuntien jälkeen. (T7)</p>	<p>muunlaisia mittauksia tai testejä, joissa oppilaat voivat arvioida omaa kehittymistään. (T5)</p> <p>Opetellaan perusuimataitoja. (T6)</p> <p>Oppilasta ohjataan pukeutumaan asiallisesti liikuntatunneille liikumistavan ja paikan mukaan. Oppilasta ohjataan huolehtimaan puhtaudesta liikuntatuntien jälkeen. (T7)</p>
S2 Sosiaalinen toimintakyky	S2 Sosiaalinen toimintakyky	S2 Sosiaalinen toimintakyky	S2 Sosiaalinen toimintakyky
<p>Opetukseen sisällytetään tanssia ja musiikkiliikuntaa. (T8)</p> <p>Liikuntatunneille sisällytetään tilanteita, joissa oppilaille nimetään jokin taito tai väline, jonka pohjalta he saavat suunnitella ja toteuttaa itse leikin, harjoitteen tai radan. Oppilas tai oppilasryhmä voi toimia harjoitteen ohjaamistehtävissä. (T9)</p>	<p>Opetukseen sisällytetään tanssia ja musiikkiliikuntaa. (T8)</p> <p>Liikuntatunneille sisällytetään tilanteita, joissa oppilaille nimetään jokin taito tai väline, jonka pohjalta he saavat suunnitella ja toteuttaa itse leikin, harjoitteen tai radan. Oppilas tai oppilasryhmä voi toimia harjoitteen ohjaamistehtävissä. (T9)</p>	<p>Opetukseen sisällytetään tanssia ja musiikkiliikuntaa. (T8)</p> <p>Liikuntatunneille sisällytetään tilanteita, joissa oppilaille nimetään jokin taito tai väline, jonka pohjalta he saavat suunnitella ja toteuttaa itse leikin, harjoitteen tai radan. Oppilas tai oppilasryhmä voi toimia harjoitteen ohjaamistehtävissä. (T9)</p>	<p>Opetukseen sisällytetään tanssia ja musiikkiliikuntaa. (T8)</p> <p>Liikuntatunneille sisällytetään tilanteita, joissa oppilaille nimetään jokin taito tai väline, jonka pohjalta he saavat suunnitella ja toteuttaa itse leikin, harjoitteen tai radan. Oppilas tai oppilasryhmä voi toimia harjoitteen ohjaamistehtävissä. (T9)</p>

S3 Psyykkinen toimintakyky	S3 Psyykkinen toimintakyky	S3 Psyykkinen toimintakyky	S3 Psyykkinen toimintakyky
<p>Liikuntatunneilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus toimia itsenäisesti tekniikka- tai taitokortin ohjeiden mukaisesti. Liikuntatunneilla opetetaan lihaskuolon perustaitoja kuten venyttelyä ja kehonpainoharjoittelua. (T10)</p> <p>Liikuntatunneille opettaja voi sisällyttää rentoutumisharjoituksia. (T11)</p>	<p>Liikuntatunneilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus toimia itsenäisesti tekniikka- tai taitokortin ohjeiden mukaisesti. Liikuntatunneilla opetetaan lihaskuolon perustaitoja kuten venyttelyä ja kehonpainoharjoittelua. (T10)</p> <p>Liikuntatunneille opettaja voi sisällyttää rentoutumisharjoituksia. (T11)</p>	<p>Liikuntatunneilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus toimia itsenäisesti tekniikka- tai taitokortin ohjeiden mukaisesti. Oppilas voi toimia tarkkailijana ja palautteenantajana parinsa tai ryhmän jäsenten suorituksissa. Liikuntatunneilla opetetaan lihaskuolon perustaitoja kuten venyttelyä ja kehonpainoharjoittelua. (T10)</p> <p>Liikuntatunneille opettaja voi sisällyttää rentoutumisharjoituksia. Liikuntatunneilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus valita oman innostuneisuuden, taito- tai kuntotason mukainen tehtävä. Ohjataan oppilasta miettimään liikkumisen aiheuttamia tunteuksia ja vaikutuksia omassa kehossa. (T11)</p>	<p>Liikuntatunneilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus toimia itsenäisesti tekniikka- tai taitokortin ohjeiden mukaisesti. Oppilas voi toimia tarkkailijana ja palautteenantajana parinsa tai ryhmän jäsenten suorituksissa. Liikuntatunneilla opetetaan lihaskuolon perustaitoja kuten venyttelyä ja kehonpainoharjoittelua. (T10)</p> <p>Liikuntatunneille opettaja voi sisällyttää rentoutumisharjoituksia. Liikuntatunneilla oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus valita oman innostuneisuuden, taito- tai kuntotason mukainen tehtävä. Ohjataan oppilasta miettimään liikkumisen aiheuttamia tunteuksia ja vaikutuksia omassa kehossa. (T11)</p>